

SafeBorders

Rajat ylittävää osaamista lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjuntaan

Käsikirja haasteista ja parhaista käytännöistä

Rajat ylittävää osaamista lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjuntaan

Käsikirja haasteista ja parhaista käytännöistä

Tämä käsikirja tarjoaa jäsennellyn ja vertailevan katsauksen keskeisiin haasteisiin ja parhaisiin käytäntöihin, joita on tunnistettu lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan vastaisessa työssä kahdeksassa eri Euroopan maassa. Se kokoaa yhteen tuloksia kartoituksista ja kontekstianalyyseista, oikeudellisista ja institutionaalisista tarkasteluista sekä laajoista sidosryhmäkonsultaatioista, joissa on tarkasteltu ihmiskaupan ilmenemismuotoja, reittejä, uhrien haavoittuvuuksia, toimintamalleja sekä kansallisia järjestelmiä kahdeksassa EU-jäsenvaltiossa.

Käsikirja on jäsennetty neljän P:n (prevention, protection, prosecution, partnership-building) eli ennaltaehkäisyn, suojelun, rikosoikeudellisen vastuun ja yhteistyön ympärille, ja mukaan on lisätty tunnistaminen. Käsikirja nostaa esiin yhteisiä puutteita, lupaavia käytäntöjä ja käytännön työkaluja sekä tarjoaa tutkimusnäyttöön perustuvia suosituksia oikeudellisen asiantuntemuksen, etulinjan toimijoiden työn ja rajat ylittävän yhteistyön vahvistamiseksi.

Euroopan unionin rahoittaman SafeBorders-hankkeen puitteissa laadittu käsikirja toimii strategisena viitekehyksenä, joka tukee koordinoitua ja moniammatillista toimintaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjumiseksi.

Kirjoittaja: Delyana Doseva

Maaraporttien kirjoittajat: Bozhidara Tsvetilova, Anniina Jokinen, Anna-Greta Pekkarinen, Sofie Relander, Jenna Kenttälä, Angeliki Serafeim, Irene Molioti, Eva Gashi, Dr. Maria Papathanasiou, Martha-Maria Karioti, Luciano Cortese, Marilena Ioannidou, Safae Sekkat, Marta Karol, Vânia Sampaio, Pedro Liberado, Friederike Savatier, Sofia Almeida, Marco Carvalho, Gina-Maria Stoian, Corina Panaite, Marian Bojoaga, Alexandra Mituca

Tarkastaja: Dimitar Markov

Tämä teos on lisensoitu *Creative Commons Atribution-NonCommercialNoDerivatives 4.0 lisenssin mukaisesti*.

Co-funded by the European Union

Euroopan unionin osarahoittama. Esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat kuitenkin vain tekijän näkemyksiä eivätkä välttämättä vastaa Euroopan unionin tai Euroopan komission (avustuksen myöntävä viranomainen) näkemyksiä ja mielipiteitä. Euroopan unionia tai avustuksen myöntävää viranomaista ei voida pitää niistä vastuussa.

ISBN: 978-954-477-561-2

Kansikuva: Vecteezy

Julkaisija: Center for the Study of Democracy, 2026.

Sisällysluettelo

Lyhenneluettelo 5

OSA I TARKOITUS, SOVELTAMISALA JA MENETELMÄT 6

Johdanto 6

Huomautus menetelmästä 7

OSA II TAUSTA 9

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Euroopassa 9

1. Ihmiskaupan muodot ja mallit 9
2. Ihmiskaupan reitit ja liikkuvuus 16
3. Toimijat ja organisaatiomallit 17
4. Uhrien profiilit ja haavoittuvuudet 18
5. Yksityiskohtainen vertailu: Kreikka, Italia ja Portugali muuttoliikkeeseen liittyvän ihmiskaupan toimintaympäristöinä 20

Oikeudelliset ja institutionaaliset rakenteet: yleiset piirteet 22

1. Belgia 22
2. Bulgaria 23
3. Suomi 25
4. Kreikka 26
5. Italia 27
6. Puola 28
7. Portugali 30
8. Romania 31

OSA III KÄYTÄNNÖN MODUULIT 32

Ihmiskaupan vastaisen toiminnan neljä pilaria 32

Lapsilähtöisen tunnistamisen periaatteet 34

Moduuli 1 Ennaltaehkäisy 36

1. Keskeiset periaatteet 36
2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä 39
3. Suositukset 40
4. Käytännön työkalut 41

Moduuli 2 Tunnistaminen 43

1. Keskeiset periaatteet 43
2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä 46
3. Suositukset 49
4. Käytännön työkalut 50

Moduuli 3 Suojelu 51

1. Keskeiset periaatteet 51
2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä 53

3. Suositukset 55
4. Käytännön työkalut 57
Moduuli 4 Syytteeseenpano 58
1. Keskeiset periaatteet 58
2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä 59
3. Suositukset 63
4. Käytännön työkalut 64
Moduuli 5 Kumppanuuksien kehittäminen 66
1. Keskeiset periaatteet 66
2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä 69
3. Suositukset 72
4. Käytännön työkalut 73
LIITE I: MAAKOHTAINEN LÄHDELUETTELO 75

Lyhenneluettelo

CBSS	Itämeren valtioiden neuvosto
CEPOL	Euroopan unionin lainvalvontakoulutusvirasto
CIG	Kansalaisuusasioiden ja sukupuolten tasa-arvon komitea (Portugali)
e-CODEX	Oikeudellisen yhteistyön alalla käytettävä tietokoneistettu sähköisen tietojenvaihdon järjestelmä
ECRIS	Eurooppalainen rikosrekisteritietojärjestelmä
EUAA	Euroopan unionin turvapaikkavirasto
EASO	Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto
ELA	Euroopan työviranomainen
EMPACT	Euroopan monialainen rikosuhkien torjuntafoorumi
EU	Euroopan unionin
Eurojust	Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virasto
Europol	Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto
FRA	Euroopan unionin perusoikeusvirasto
Frontex	Euroopan raja- ja merivartiovirasto
HEUNI	Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti
IOM	Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö
ILO	Kansainvälinen työjärjestö
JIT	Yhteinen tutkintaryhmä
Interpol	Kansainvälinen rikospoliisijärjestö
NGO	Kansalaisjärjestö
ETYJ	Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö
OTSH	Ihmiskaupan seurantakeskus (Portugali)
SIS-järjestelmä	Schengenin tietojärjestelmä
YK	Yhdistyneet kansakunnat
UNDOC	YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto
UNICEF	YK:n lastenjärjestö

OSA I TARKOITUS, SOVELTAMISALA JA MENETELMÄT

Johdanto

Tämä käsikirja on laadittu **SafeBorders-hankkeen yhteydessä. Hankkeella vahvistetaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjuntaa koskevaa oikeudellista asiantuntemusta ja etulinjan tukea**.

SafeBorders-hankkeen tarkoituksena on puuttua lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaan vahvistamalla oikeusviranomaisten ja etulinjan ammattilaisten osaamista. Siinä keskitytään riskimallien ja haavoittuvuuksien tunnistamiseen, suojelusta ja yhteiskuntaan sopeuttamisesta vastaavien toimijoiden kartoittamiseen, lainsäädäntö- ja menettelykehysten analysointiin sekä kansainvälisen yhteistyön vahvistamiseen rikollisverkostojen havaitsemiseksi. Hankkeessa tarjotaan syyttäjille ja etulinjan henkilöstölle kohdennettua koulutusta ja kehitetään tekoälyyn perustuvaa välinettä, jolla tuetaan rajat ylittävän ihmiskaupan muotojen tunnistamista. Lopuksi hankkeessa laaditaan tiedotuskampanja varhaisen havaitsemisen ja puuttumisen tukemiseksi.

Hankkeen toteuttaa kahdeksassa EU:n jäsenvaltiossa toimivien hankekumppanien yhteenliittymä. Kumppaneita ovat hankkeen koordinaattorina toimiva Euroopan perustuslain keskus (CECL, Kreikka), Kreikan muuttoliike- ja turvapaikkaministeriö (MoMA, Kreikka); Cesie Ente Del Terzo Settore -tutkimuskeskus (CESIE, Italia); Demokratian tutkimuksen keskus (CSD, Bulgaria); Missing Children Europe -järjestö (MCE, Belgia); Asociatia Pentru Dezvoltarea Practicilor Alternative de Reintegrare si Educatie -järjestö (ADPARE, Romania); Fundacja Vela Organizacja Humanitarna na Rzecz Ochrony i Edukacji -säätiö (VELA, Puola); Qualify Just – IT Solutions and Consulting SA -konsulttiyritys (IPS Innovative Prison Systems); Saúde em Português -järjestö (Portugali); sekä YK:n yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI, Suomi).

Käsikirja on tarkoitettu toimijoille, jotka kohtaavat lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa päivittäisessä työssään – syyttäjille ja tuomareille, lainvalvontaviranomaisille, sosiaalityöntekijöille, lastensuojelun ammattilaisille ja muille etulinjan toimijoille. Käsikirja on tarkoituksella käytännönläheinen. Se tarjoaa jäsenneltyä ja näyttöön perustuvaa tietoa ihmiskaupan vastaisen työn keskeisistä osa-alueista: ennaltaehkäisystä, varhaisesta tunnistamisesta, uhrien suojelusta ja auttamisesta, tehokkaasta syytteeseenpanosta ja yhteistyökumppanuuksien kehittämisestä.

Käsikirjan päätavoitteena on lisätä johdonmukaisuutta alalla, joka koetaan usein monimutkaiseksi ja hajanaiseksi. Käsikirjaan on koottu yhteen kansainväliset ja EU:n oikeudelliset ja institutionaaliset rakenteet ja yhdistetty ne Belgiasta, Bulgariasta, Italiasta, Kreikasta, Portugalista, Puolasta, Romaniasta ja Suomesta saatuun konkreettiseen tietoon. Kansalliset näkökulmat on hankittu taustatyön ja alan toimijoiden haastatteluiden kautta. Niistä saadaan tietoa eri järjestelmien toimivuudesta ja puutteista kentällä, sekä siitä, missä tilanteissa yhteistyöllä on aidosti merkitystä.

Käsikirjaan on kerätty eri maissa ja toimialoilla tällä hetkellä käytössä olevia työkaluja ja järjestetty ne aihekohtaisesti. Ne esitellään selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa. Tämä toimintamalli auttaa vähentämään päällekkäisyyttä, tuo puutteet aiempaa selkeämmin esiin ja auttaa käytännön toimijoita tunnistamaan, mitkä välineet ovat merkityksellisimpiä eri vaiheissa. Viime kädessä tämä lisää toiminnan johdonmukaisuutta, oikea-aikaisuutta ja lapsikeskeisyyttä.

Huomautus menetelmästä

Käsikirja perustuu monitasoiseen menetelmään, jonka puitteissa on tehty kartoitusta, laadullista tutkimusta ja vertailevaa analyysia kahdeksassa EU:n jäsenvaltiossa – Belgiassa, Bulgariassa, Italiassa, Kreikassa, Portugalissa, Puolassa, Romaniassa ja Suomessa. Tavoitteena on ymmärtää, miten lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaan puututaan käytännössä, mitkä ovat järjestelmien suurimmat puutteet ja mitkä toimintamallit vaikuttavat lupaavimmilta.

Tutkimus toteutettiin kansallisella tasolla kahdessa vaiheessa, ja sen tuloksena jokaisessa maassa laadittiin maaraportti. Ensimmäisessä vaiheessa tehtiin asiakirja-analyysi, joka koski vuosia 2018–2025. Tässä vaiheessa tutkittiin kunkin maan institutionaalista toimintaympäristöä, määritettiin ihmiskaupan torjuntaan osallistuvat keskeiset toimijat ja arvioitiin ennaltaehkäisyä, tunnistamista, suojelua, syytteeseenpanoa ja kumppanuuksien luomista koskevia lainsäädäntökehyksiä ja menettelytapoja. Lisäksi analyysissä käsiteltiin laajempia sosioekonomisia tekijöitä, jotka vaikuttavat lasten altistumiseen ihmiskaupalle.

Tutkimuksen toisessa vaiheessa kerättiin laadullista tietoa. Hankkeessa toteutettiin 28 fokusryhmäkeskustelua eri ammattilaisille. Keskusteluissa tuotiin esiin käytännön ongelmia, koordinoinnin puutteita, nykyisten työkalujen rajoitteita ja rajat ylittäviin tapauksiin liittyviä haasteita. Valittujen asiantuntijoiden kanssa toteutettiin yhteensä 112 yksilöhaastattelua, joissa arkaluonteisia kysymyksiä ja kehittämisehdotuksia pystyttiin käsittelemään vielä avoimemmin ja yksityiskohtaisemmin. Tämän näytön pohjalta tehtiin vertaileva analyysi, jossa yksilöitiin kahdeksan kumppanimaan yhteiset haasteet ja lupaavat käytännöt. Käsikirjassa esitetyt maakohtaiset tiedot perustuvat kokonaisuudessaan maaraporttien havaintoihin. Raportit ovat julkisesti saatavilla, ja niiden viitetiedot esitetään liitteessä I: Maakohtainen lähdeluettelo.

Osa II Tausta sisältää yleiskatsauksen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan suuntauksista kahdeksassa kumppanimaassa kahdeksan viime vuoden (2018–2025) aikana. Siinä määritetään maaraporttien perusteella yleisimmät lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan muodot, hyväksikäyttäjien toimintatavat, sekä keskeisimmät haavoittuvuudet ja sosioekonomiset tekijät, jotka altistavat lapset riskeille. Siinä esitellään myös maakohtaisia malleja, joista käy ilmi, miten kansallinen tilanne vaikuttaa riskeihin.

Osassa II kartoitetaan myös oikeudelliset ja institutionaaliset kehykset, joita kussakin maassa on ihmiskaupan torjuntaa varten. Osiossa tarkastellaan kansallisten järjestelmien rakennetta, käydään läpi keskeiset institutionaaliset sidosryhmät ja esitellään niiden tehtävät ja vastuualueet ihmiskaupan torjunnassa.

Tämän jälkeen käsikirja etenee teemoittain, ja lukijat voivat halutessaan keskittyä heidän työhönsä soveltuviin osioihin. Käsikirjassa tarkastellaan maaraporttien tuloksia ihmiskaupan torjunnan keskeisillä osa-alueilla, jotka ovat ennaltaehkäisy, tunnistaminen, suojelu, syytteeseenpano ja kumppanuudet. Käsikirjassa esitetään suosituksia, joiden tarkoituksena on puuttua havaittuihin puutteisiin, vahvistaa nykyisiä käytäntöjä ja auttaa tekemään ihmiskaupan torjunnasta aiempaa johdonmukaisempaa tavalla, jossa lapset otetaan paremmin huomioon.

Käsikirjassa käydään läpi kahdeksassa kumppanimaassa jo käytössä olevia työkaluja ja järjestetään ne tehtävän ja toimintavaiheen mukaan. Näiden työkalujen esittäminen yhdessä helposti saavutettavassa ja käyttäjäystävällisessä muodossa auttaa vähentämään hajanaisuutta, tukee tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja auttaa alan toimijoita tunnistamaan, mitä työkalua käytetään missäkin vaiheessa.

Lopuksi käsikirjan liitteenä on maakohtainen lähdeluettelo. Siihen on koottu maaraporttien lisäksi kaikki hankekumppanien mainitsemat lähteet asiakirjatyypeittäin ryhmiteltyinä. Monet lähteet ovat saatavilla vain maiden omilla kielillä, mutta jäsentelyn ansiosta lukijat voivat tutustua eri maiden tilanteisiin tarvittaessa perusteellisemmin. Kaikkien näiden osatekijöiden avulla käsikirjassa pystytään kiteyttämään kerätty tieto selkeiksi käytännön ohjeiksi, jotka tukevat etulinjan ammattilaisia ihmiskaupan ehkäisemisessä, lapsiuhrien tunnistamisessa ja suojelemisessa sekä tutkinnan ja syytteeseenpanon tehostamisessa. Samalla varmistetaan, että uhrien suojelu ja lasten etu ovat jatkuvasti etusijalla.

OSA II TAUSTA

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Euroopassa

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Euroopassa ei ole yhtenäinen ilmiö. Sosioekonomiset olosuhteet ja institutionaaliset valmiudet ovat eri maissa erilaisia, mutta samoja haavoittuvuuksia, rekrytointimenetelmiä ja rikollisia toimintatapoja esiintyy kaikkialla. Vaihtelua on yleensä siinä, mikä on kunkin maan asema laajemmassa ihmiskaupan toimintaympäristössä: jotkin ovat pääasiassa lähtömaita, toiset kauttakulku-tai kohdemaita, ja monet ovat kaikkia kolmea kerralla. On tärkeää selvittää, miten hyvin kansalliset järjestelmät pystyvät tunnistamaan nämä realiteetit käytännössä ja reagoimaan niihin siten, että ihmiskaupan kohteena olevat lapset tunnistetaan ja heitä suojellaan ja tuetaan varhaisessa vaiheessa ja tehokkaasti.

Tutkimuksessa on havaittu, että ihmiskauppaan liittyvä tiedonkeruu on erittäin epäjohdonmukaista. Joissakin tapauksissa tilastoja ei säilytetä yhdessä tietokannassa, vaan eri viranomaiset keräävät niitä erikseen ja käyttävät toisistaan poikkeavia tilastointiluokituksia ja koodausmenetelmiä (esimerkiksi **Belgia**). Joissakin maissa tietoja kerätään sekä oletetuista että virallisesti tunnistetuista lapsiuhreista (esimerkiksi **Kreikka, Portugali** ja **Italia**), kun taas joissakin maissa tilastoja on vain virallisesti tunnistetuista lapsiuhreista (esimerkiksi **Bulgaria, Suomi ja Puola**). **Romaniassa** lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskeviin tilastoihin sisältyvät myös lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa esittävän kuvamateriaalin uhrit. Maat ovat myös ilmoittaneet tietoja eri ajanjaksoilta viimeisen kahdeksan vuoden ajalta, mikä heikentää vertailukelpoisuutta.

Toinen tärkeä näkökohta on se, että tietoa ihmiskaupan tunnuspiirteistä ja uhrien profiilista voidaan kerätä myös käytännön toimijoilta. Työhön osallistuu eri alojen ammattilaisia, jotka kohtaavat uhreja eri konteksteissa: oikeusalan toimijat (kuten syyttäjät ja tuomarit) viittaavat tyypillisesti virallisesti tunnistettuihin uhreihin, kun taas etulinjan ammattilaiset (kuten turvakotien sosiaalityöntekijät tai poliisit) työskentelevät usein oletettujen uhrien kanssa. Näistä syistä tässä käsikirjassa ei ilmoiteta täsmällisiä lukuja, vaan keskitytään sen sijaan yleisiin suuntauksiin ja käsitellään sekä oletettuja että virallisesti tunnistettuja lapsiuhreja.[1]

1. Ihmiskaupan muodot ja mallit

Hyväksikäytön muodot

Aineistosta nousee esiin erityisesti neljä hyväksikäytön muotoa: **seksuaalinen hyväksikäyttö, työperäinen hyväksikäyttö, hyväksikäyttö rikollisessa toiminnassa ja hyväksikäyttö kerjäämisessä.** Kukin niistä näkyy eri tavoin kussakin maassa, mutta taustalla olevat syyt – taloudellinen syrjäytyminen, rakenteellinen eriarvoisuus, muuttoliikkeen kehitys, ja digitalisaatio – ovat huomattavan samankaltaisia.

Seksuaalinen hyväksikäyttö on kumppanimaissa keskimäärin yleisin ja johdonmukaisimmin tunnistettu lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan muoto, vaikka sen näkyvyys ja sitä koskevien tietojen laatu vaihtelevat. **Romaniassa ja Bulgariassa** toimintamallit ovat selkeimmin vakiintuneita: molemmissa valtaosa uhreista on nuoria tyttöjä, joita hyväksikäytetään kotimaissaan ja eri

1 Kaikki käytettävissä olevat maakohtaiset tiedot löytyvät maaraporteista.

puolilla Eurooppaa. Kyse on kansainvälisistä verkostoista, jotka ovat olleet jo pitkään olemassa. Rekrytoinnissa hyödynnetään vahvasti manipulointia, jossa käytetään romantiikkaan perustuvaa pakottamista, valheellisia lupauksia tai niin sanottua loverboy-menetelmää[2]. **Romaniassa** menetelmä on hyvin yleinen ja sitä näkyy yhä enemmän myös **Bulgariassa** ja **Italiassa**.

Romania – Kansainvälistä seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva tapaus (2025)

Tapaus koski yhden lapsen ja kahden aikuisen naisen seksuaalista hyväksikäyttöä vuosina 2011–2020 Romaniassa, Saksassa ja Italiassa. Kaikki uhrit olivat Romanian kansalaisia. Rikoksentekijä hyödynsi loverboy-menetelmää, käytti hyväkseen uhrien taloudellista haavoittuvuutta ja koulutuksen puutetta sekä kontrolloi heitä väkivallan, uhkailun, velkojen ja liikkumisen rajoittamisen avulla.

Uhrien seksipalveluita myytiin sekä Romaniassa että Unkarin ja Itävallan rajojen ylitse. Lainvalvontaviranomaiset tunnistivat uhrit laajemman rikostutkinnan aikana ja tunnustivat heidät virallisesti ihmiskaupan uhreiksi. Heidän tunnistamistaan haittasi se, että vastaaja pyrki salaamaan lapseen ja kahteen muuhun uhriin kohdistuvan ihmiskaupan ja hyväksikäytön paritustoiminnallaan. Kaikki uhrit ohjattiin ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismiin, ja he saivat psykososiaalista ja sosiaalista tukea. Lapsi sai myös lastensuojelupalveluja.

Tekijä tuomittiin toukokuussa 2025. Hän sai yli seitsemän vuoden vankeusrangaistuksen kansalaisoikeuksia koskevine lisärajoituksineen, ja hänet määrättiin maksamaan jokaiselle uhrille 25 000 euroa henkisestä kärsimyksestä.

Tapaus osoittaa, että uhrien tehokas ohjaaminen tukipalveluihin ja korvaukset ovat tärkeitä. Siitä käy kuitenkin myös ilmi, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa on vaikea tunnistaa, kun hyväksikäyttö piiloutuu paritusrikoksiin.

Kreikassa seksuaalista hyväksikäyttöä tunnistetaan melko vähän. Siellä yleisimpiä hyväksikäytön muotoja ovat hyväksikäyttö kerjäämisessä ja työperäinen hyväksikäyttö.

Italiassa riskit keskittyvät Välimeren reittejä pitkin ilman huoltajaa saapuviin siirtolaislapsiin, joihin kohdistuu seksuaalista hyväksikäyttöä kauttakulun aikana tai saapumisen jälkeen. Tämä koskee pääasiassa Kaakkois-Aasiasta ja Pohjois-Afrikasta (SWANA-alue) sekä Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevia lapsia. **Belgiassa** seksuaalinen hyväksikäyttö on edelleen yksi yleisimmin tunnistetuista lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan muodoista, mutta sen uhreiksi joutuneiden lasten profiilit ovat ajan mittaan muuttuneet. Nigerialaiset ja vietnamilaiset lapset olivat erityisen vahvasti näkyvillä seksuaalista ja työperäistä hyväksikäyttöä koskevissa tapauksissa vuosina 2018–2019, mutta tuoreimmat tiedot viittaavat belgialaisiin tyttöihin (sekä Flanderissa että Valloniassa) ja afganistanilaisiin poikiin (pääasiassa Flanderissa). **Puolan** raporttien mukaan sekä puolalaisten että ulkomaalaisten lasten (muun muassa romanilasten) seksuaalinen hyväksikäyttö jatkuu. **Portugalissa** taas seksuaalista hyväksikäyttöä koskevien tapausten tunnistaminen on vähentynyt, mutta siellä on dokumentoitu useita muita tapauksia, kuten adoptioon liittyvää ihmiskauppaa.

2 Termi ”loverboy” on epätarkka eikä sitä pidetä asiallisena, mutta oikeusviranomaiset käyttävät sitä edelleen laajalti. Termiä käytetään tässä raportissa, jotta se olisi selkeä ja yhdenmukainen virallisten lähteiden kanssa.

Myös **verkossa tapahtuva seksuaalinen hyväksikäyttö on lisääntynyt useissa maissa. Romanian** raportin mukaan verkossa tapahtuva houkuttelu eli grooming ja lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistava materiaali ovat lisääntyneet merkittävästi. Suuntaus on ollut samanlainen **Puolassa**, jossa 26 prosentilla nuorista on kokemuksia verkossa tapahtuvasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Pakottamiseen käytetään myös entistä enemmän digitaalista kiristämistä. **Bulgariassa** on havaittu rekrytoinnin lisääntyminen sosiaalisessa mediassa ja salatuissa sovelluksissa. **Belgiassa** seksiteollisuus on siirtynyt verkkoon erityisesti koronapandemian jälkeen. Myös kadonneiden lasten tapauksiin liittyy verkossa tapahtuvaa houkuttelua. Näissä tapauksissa tekijä houkuttelee tai manipuloi lasta lähtemään kotoa usein siinä väärässä uskossa, että heidän välillään on alkamassa luottamukseen perustuva tai romanttinen suhde. Myös **Suomessa** on tunnistettu aiempaa enemmän tapauksia, joissa lapsia on johdateltu seksuaaliseen hyväksikäyttöön psykologisen kontrollin ja verkossa tapahtuvan manipuloinnin avulla. Koronapandemia voimisti tätä muutosta kaikissa maissa, kun fyysisen liikkuvuuden rajoitukset ajoivat rikoksentekijöitä digitaalisiin tiloihin.

Työperäistä hyväksikäyttöä esiintyy kaikissa kahdeksassa maassa, mutta ilmiön havaittu laajuus vaihtelee.

Puolassa työperäinen ihmiskauppa on kokonaisuudessaan lisääntynyt. Hyväksikäyttöä kohtaavat lapset työskentelevät maataloudessa, rakennusalalla ja kotitalouksissa. Tämä koskee erityisesti Ukrainasta, Valko-Venäjältä, Romaniasta, Vietnamista ja Filippiineiltä maahan tulevia lapsia. Myös **Portugalissa** työperäinen hyväksikäyttö on yksi keskeinen hyväksikäytön muoto. Se koskee erityisesti Afrikasta, Latinalaisesta Amerikasta ja Etelä-Aasiasta kotoisin olevia lapsia, jotka tulevat maahan väärennetyillä asiakirjoilla tai laittomien kanavien kautta. **Italiassa** siirtolaislapsia käytetään hyväksi maataloudessa, majoitus- ja ravitsemusalalla ja harmaassa taloudessa. Toimintaa organisoivat usein järjestäytyneet verkostot.

Suomessa ja **Belgiassa** on dokumentoitu muita vähemmän lasten työperäistä hyväksikäyttöä koskevia tapauksia. **Suomessa** osa lapsista on vaarassa joutua kotiorjuuteen tai hyväksikäytetyksi perheyrityksessä. Häikäilemättömät työnantajat voivat ottaa kohteekseen myös työtä etsiviä nuoria pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. **Belgiassa** tapausten vähäinen määrä voi johtua tapausten todellisen esiintymisen sijaan pikemminkin siitä, että tapauksia on vaikeaa havaita tai havaitsemisessa on tapahtunut muutoksia. Lapsia on töissä esimerkiksi kotitalous-, kauneus-, siivous- sekä majoitus- ja ravitsemusaloilla, ja he tekevät joskus epävirallista työtä osallistuakseen oleskelunsa kuluihin tai maksaakseen velkansa takaisin. Työsuojelutarkastajat kertovat, että hyväksikäyttäjät mukauttavat jatkuvasti toimintatapojaan, mikä vaikeuttaa tapausten havaitsemista ja tunnistamista.

Bulgaria ja **Romania** raportoivat työperäistä hyväksikäyttöä koskevien tapausten lisääntymisestä. **Romaniassa** lapsia on työskennellyt paimenina, ja **Bulgariassa** teini-ikäiset pojat ovat erityisen alttiita pakkotyölle maatalouden, rakentamisen ja matalapalkkaisen valmistusteollisuuden kaltaisilla aloilla.

Kreikassa lasten työperäinen hyväksikäyttö lisääntyi vuonna 2024, vaikka hyväksikäyttö kerjäämisessä onkin aiempien vuosien tapaan yleisimmin tunnistettu hyväksikäytön muoto.

Työperäistä hyväksikäyttöä ei yleensä tunnisteta riittävästi, erityisesti vakiintuneen tunnistamisjärjestelmän puuttuessa (**Portugali, Puola**), virallisen tunnistamisen perustuessa vahvasti lainvalvontaan (**Portugali**), tai maaseudulla suoritettavan valvonnan ollessa hankalaa (**Bulgaria, Romania**).

Puola – Kerjäämiseen liittyvää hyväksikäyttöä koskeva tapaus (2024)

Kaksi 12- ja 14-vuotiasta lasta joutui ihmiskaupan uhriksi, kun heidän isänsä pakotti heidät kerjäämään Puolan Tarnówissa huhti–marraskuussa 2023. Hyväksikäyttö perustui vanhemman auktoriteettiin, ja isä takavarikoi lastensa kerjäämällä hankkimalla rahat ja käytti ne alkoholiin.

Oikeustoimet johtivat lasten ottamiseen pois isältä sekä rikostutkintaan. Isää syytettiin Puolan lainsäädännön nojalla ihmiskaupasta. Syyttäjät tunnustivat kerjäämisessä hyväksikäyttämisen ihmiskaupan muodoksi, vaikka maiden rajoja ei ylitettykään. Marraskuussa 2024 Tarnówin käräjäoikeus tuomitsi isän hieman yli vuoden rangaistukseen, jota pidetään yleisesti lievänä.

Tapauksesta käy ilmi, että perheissä tapahtuvaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa on vaikeaa tunnistaa ja kerjäämisessä hyväksi käyttämistä saatetaan pitää vähäisenä rikoksena. Se osoittaa myös, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa tulisi tunnistaa entistä laajemmin ja siitä on annettava oikeasuhteisia rangaistuksia.

Kerjäämiseen liittyvää hyväksikäyttöä dokumentoidaan erityisesti **Bulgariassa, Romaniassa, Puolassa, Kreikassa ja Portugalissa**. Kerjäämiseen liittyviä tapauksia esiintyy usein perheiden sisällä niin, että vanhemmat tai lähisukulaiset käyttävät perheen lapsia suoraan hyväksi. **Bulgariassa** järjestäytyneet ryhmät käyttävät romanilapsia kerjäämiseen ja pienimuotoiseen rikolliseen toimintaan Länsi-Euroopan kaupungeissa. Näin on toimittu jo vuosikymmenten ajan. **Romaniassa** kerjäämiseen pakottaminen on yksi heikoimmin havaituista hyväksikäytön muodoista. Kerjäämisessä hyväksikäytetään usein pikkulapsia. **Puolassa** kerjäämisessä hyväksikäytetään etnisiin vähemmistöihin kuuluvia lapsia ja erityisesti romanilapsia.

Kreikassa kansalaisjärjestöt Ateenassa ja Thessalonikissa raportoivat, että lasten kerjääminen on hyvin näkyvää ja vaihtelee kausittain, erityisesti matkailualueilla. Järjestöjen mukaan tekijöiden käyttäytymisessä on alueellisia eroja. Ateenassa he näyttävät toimivan huolettomammin, mikä saattaa tarkoittaa, että riskitasoa pidetään matalampana. Rajat ylittävän liikkumisen helppous ja kausittainen paikan vaihtaminen vaikuttavat siihen, missä ”kerjäläislapsien” ryhmiä oli nähtävissä. Myös **Portugalissa** työperäisen ihmiskaupan ja kerjäämiseen liittyvän ihmiskaupan kohteeksi on joutunut huomattava määrä poikia. Nämä hyväksikäytön muodot ovat yleisimpiä silloin, kun lapset ovat osa epävirallista taloutta tai he kuuluvat sosiaalisesti syrjäytyneisiin yhteisöihin tai perheisiin, joissa tällaiset käytännöt on normalisoitu. **Belgiassa** kerjäämiseen liittyvää hyväksikäyttöä esiintyy tilastoissa harvemmin pääasiassa siksi, että uhrit kuuluvat usein hyvin liikkuviin yhteisöihin ja katoavat nopeasti. Näin he päätyvät vain harvoin tilanteeseen, jossa heidät voidaan virallisesti tunnistaa uhreiksi.

Rikollisessa toiminnassa hyväksikäytössä on yleisimmin kyse anastuksista, myymälävarkauksista ja taskuvarkauksista. **Belgiassa** uhreja auttavat järjestöt pitävät rikollisessa toiminnassa hyväksikäyttöä yhtenä lasten hyväksikäytön keskeisistä muodoista. Lainvalvontaviranomaiset kuitenkin huomauttavat, että tapaukset tulevat usein ilmi vasta tutkinnassa, ja monet tapaukset jäävät todennäköisesti havaitsematta. Uhrit ovat myös entistä nuorempia, erityisesti Maghreb-alueelta[3] peräisin oleviin katujengeihin kuuluvat lapset. **Kreikassa** lapsia käytetään pikkurikollisuudessa

3 Maghreb tarkoittaa Marokkoa, Algeriaa, Libyaa ja Mauritaniaa.

(kuten varkauksissa ja katuväkivallassa) tai vakavammissa rikoksissa (kuten huumekaupassa tai salakuljetuksessa), joita ei useinkaan tunnisteta ajoissa hyväksikäyttöön liittyväksi ihmiskaupaksi. **Suomessa** lasten hyväksikäyttö rikollisessa toiminnassa liittyy usein huumausainerikoksiin, väkivaltaan tai varkauksiin, joiden syynä on usein pelottelu, kiristys tai velanmaksu. Kohteeksi otetaan tarkoituksella alle 15-vuotiaita lapsia, koska he eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa. **Suomessa** on havaittu erityisesti sijaishuollosta karanneiden lasten olevan alttiita seksuaaliselle hyväksikäytölle sekä rikollisessa toiminnassa hyväksikäytölle. Tässä tapauksessa rikoksia tehdään vastineeksi rahasta tai majoituksesta. Myös päihteiden käytön kanssa kamppailevia nuoria painostetaan tai hyväksikäytetään rikollisessa toiminnassa, jotta he voivat maksaa huumeiden käytöstä syntyneitä velkoja. Joillakin Italian alueilla värvätään ilman huoltajaa olevia siirtolaispoikia huumeiden jakeluun. Romaniassa on havaittu uutena muotona kerjäämiseen tiiviisti liittyvä rikollisessa toiminnassa hyväksikäyttö. Puolassa tapaukset lasten käyttämisestä pikkurikoksiin tai etuuspetoksiin viittaavat uusiin tekotapoihin.

Tällaista hyväksikäyttöä esiintyy tyypillisesti tilanteissa, joissa lapset ovat jo altistuneet rikolliselle elämäntavalle tai sosiaaliselle syrjäytymiselle, tai kun heihin kohdistuu jatkuvaa painetta lähiympäristöstä.

Bulgaria – Laiton adoptio / lapsen myynti (2019)

Tämä tapaus koskee ihmiskauppaa, jossa vastasyntynyt lapsi adoptoitiin laittomasti Bulgariasta Kreikkaan. Rikos tehtiin vuonna 2010, mutta siitä nostettiin syyte vasta vuonna 2019, mikä paljasti vakavia viivästyksiä tutkinnassa ja oikeudenkäytössä.

Uhri oli äärimmäisessä köyhyydessä elävä ja sosiaalisesti haavoittuvassa asemassa oleva kolmen lapsen äiti, jonka tekijä huijasi suostumaan synnyttämään Kreikassa ja luovuttamaan lapsensa 4 500 eurosta, joita tekijä ei kuitenkaan todellisuudessa aikonut maksaa. Tapauksessa oli kyse rajat ylittävästä ihmiskaupasta, mutta tuomiossa ei ole tietoa uhrien tunnistamisesta, ohjaamisesta tai tukemisesta.

Tekijä tuomittiin lopulta viiden vuoden vankeuteen ja 40 000 Bulgarian levan (noin 20 000 euron) sakkoon.

Itse rikoksen ja siitä annetun tuomion välinen pitkä aikaväli osoittaa, että laittomien adoptointien osalta ilmenee jatkuvia puutteita varhaisessa havaitsemisessa, uhrien suojelussa ja oikea-aikaisessa syytteeseenpanossa.

Hyväksikäyttö lasten laittomassa adoptiossa ja myynnissä ei ole niin yleistä kuin seksuaalinen tai työperäinen hyväksikäyttö, mutta se on yksi monimutkaisimmista hyväksikäytön tyypeistä. **Bulgariassa** ilmiö on selkein: haavoittuvassa asemassa olevien naisten synnyttämien lasten myynti on ollut tunnettu ihmiskaupan muoto jo vuosien ajan. **Kreikka** on yleinen kohdemaa. Laitonta adoptiota ja sijaissynnytysjärjestelyjä koskevassa toiminnassa on tyypillisesti mukana ulkomaalaistaustaisia, raskaana olevia naisia, jotka ovat haavoittuvassa asemassa. Näissä tapauksissa käytetään usein hyväksi perheoikeuden puutteita ja laiminlyöntejä syntymärekisteröinnin valvonnassa. Taustalla on kansainvälinen kysyntä. Bulgarialaiset sidosryhmät kertovat, että perinteiset rajat ylittävät järjestelyt ovat vähentyneet osittain verkostojen hajoamisen ja EU:n liikkuvuudessa tapahtuneiden muutosten vuoksi. Toisaalta myös toimintatavat ovat muuttuneet: sen sijaan, että raskaana olevia naisia kuljetettaisiin ulkomaille, ostajat matkustavat nyt Bulgariaan, jossa lapset annetaan

heille suoraan. Tilanteisiin liittyy syntyperän väärentäminen ja sairaaloiden kanssa tehdyt laittomat sopimukset. Myös **Portugalissa** ja **Romaniassa** on dokumentoitu laitonta adoptiota koskevia tapauksia, joskin vähemmän järjestelmällisesti. **Portugalissa** laitonta adoptiota esiintyy virallisissa tilastoissa ajoittain. **Romaniassa** haavoittuvassa asemassa olevia nuoria äitejä painostetaan luovuttamaan vauvansa petoksen tai hyväksikäytön perusteella. Tähän hyväksikäytön muotoon liittyvät tiiviisti äärimmäinen köyhyys, sukupuolistunut haavoittuvuus ja järjestäytynyt rikollisuus.

Suomi – Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa pakkoavioliittotarkoituksessa (2025)

Tapaus koskee irakilaista tyttöä, jonka vanhempi miespuolinen sukulainen pakotti avioliittoon 13-vuotiaana. Avioliitto solmittiin Kreikassa vuonna 2008, minkä jälkeen tekijä toi uhrin Suomeen väärennettyjen asiakirjojen avulla. Uhri joutui yli vuosikymmenen ajaksi väkivallan, uhkailun ja vakavan kontrollin kohteeksi, koska hän oli tekijästä riippuvainen ikänsä, maahantulijan asemansa, kielitaidottomuutensa ja varattomuutensa vuoksi.

Tapaus paljastui vasta vuonna 2018, kun uhri kertoi siitä itse erottuaan rikoksentekijästä ja ilmoitettuaan lastensa kaappaamisesta Irakiin. Suomen viranomaiset antoivat eurooppalaisen pidätysmääräyksen, joka johti epäillyn pidättämiseen Kreikassa vuonna 2024. Varsinais-Suomen käräjäoikeus tuomitsi tekijän törkeästä ihmiskaupasta, lapsikaappauksesta ja törkeästä vapaudenriistosta kuuden ja puolen vuoden vankeuteen (tuomio ei ole lainvoimainen).

Tapaus osoittaa, että varhainen tunnistaminen on pakkoavioliittotilanteissa vaikeaa erityisesti silloin, kun perheenjäsenet ovat osallisia, ja että näytön kerääminen eri maista on haastavaa. Se havainnollistaa myös, kuinka ihmiskauppa pakkoavioliittotarkoituksessa usein kietoutuu yhteen muiden vakavien rikosten kanssa, ja miksi tällaisista tapauksista ei ilmoiteta riittävän usein.

Pakkoavioliitto mainitaan vain harvoissa maaraporteissa. **Suomen** raportissa sitä käsitellään eniten, sillä se on ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilastoiden mukaan maassa toiseksi yleisimmin tunnistettu ihmiskaupan muoto. Ilmiössä on kyse tapauksista, joissa siirtolaistaustaisia tyttöjä lähetetään avioliittoon ulkomaille, **Suomen** ulkopuolella solmituista avioliitoista, joissa hyväksikäyttö tunnistetaan maahan saapumisen jälkeen, sekä tilanteista, joissa täysi-ikäiset miehet järjestävät avioliiton nuoren puolison kanssa joko ulkomailla tai Suomessa. Näitä tapauksia edeltää usein kunniaan liittyvä väkivalta tai perheen tai yhteisön painostus. Avioliitto on siten hyväksikäytön mekanismi ja joissakin tapauksissa väylä oleskeluoikeuteen perheenyhdistämisen kautta. Tähän verrattavissa olevaa toimintaa voi esiintyä myös Suomen kansalaisten keskuudessa erityisesti suljetuissa uskonnollisissa yhteisöissä. **Bulgarian** raportissa viitataan pakkoavioliittoon tyypillisenä hyväksikäytön muotona tietyissä romaniyhteisöissä. **Kreikassa** puolestaan raportoitiin vuodelta 2024 tapauksista, joissa uhriksi joutuneiden lasten kanssa solmittiin avioliitto ennen maahan tuloa. Pakkoavioliittojen tunnistaminen ihmiskaupaksi on erityisen vaikeaa, koska hyväksikäyttö liittyy perheeseen, kulttuuriin tai muuttoliikkeeseen eikä sinänsä välttämättä rikollisiin olosuhteisiin.

Kehittyviä suuntauksia

Uusien teknologioiden myötä lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa on kaikissa kumppanimaissa vaihtunut pääosin näkyvästä, kasvokkain tapahtuvasta rekrytoinnista digitaalisesti toteutettaviin, eri tapoja yhdistäviin malleihin. Ensimmäinen yhteydenotto tapahtuu yhä useammin sosiaalisessa mediassa, viestisovelluksissa tai pelialustoilla (**Kreikan, Puolan, Portugalin, Belgian, Italian** ja **Suomen** raporttien mukaan tekijät käyttävät yhä enemmän alustoja ja salattuja sovelluksia lasten groomaukseen ja rekrytointiin).

Ihmiskaupan vastaisten toimijoiden mukaan tällä on ollut kaksi selkeää vaikutusta toimintaan: 1) laajamittainen verkossa tapahtuva rekrytointi ja grooming (väärät henkilöllisyydet, romantiikkaan perustuva manipulointi, valheelliset työpaikkailmoitukset), joita on raportoitu **Puolassa, Kreikassa, Portugalissa, Belgiassa ja Italiassa**, ja 2) verkossa tapahtuva seksuaalinen hyväksikäyttö ja lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskevien materiaalien nopea levitys, jota on havaittu erityisesti **Belgiassa, Italiassa, Romaniassa** ja Puolassa.

Belgia – Seksuaalista hyväksikäyttöä Liègessä, Arlonissa ja Brysselissä koskeva tapaus (2022)

Mies- ja naispuolisten rikoksentekijöiden verkosto käytti seksuaalisesti hyväksi neljää teini-ikäistä tyttöä, joista kolme oli alle 16-vuotiaita. Heidät värvättiin houkuttelemalla heitä verkossa (Snapchatissa) ja kaduilla tapahtuneissa kohtaamisissa. Uhrit pakotettiin myymään seksiä ja heihin kohdistettiin väkivaltaa, uhkauksia ja taloudellista kontrollia. Heitä kuljetettiin paikasta toiseen ja hyväksikäyttöjät veivät heidän ansionsa.

Tapaus havaittiin tammikuussa 2020 Child Focus -järjestölle tehdyn ilmoituksen perusteella. Liègen rikostuomioistuin tuomitsi vuonna 2021 kolme miespuolista vastaajaa 3–7 vuoden vankeusrangaistuksiin. Naispuolinen vastaaja vapautettiin rankaisemattomuusperiaatteen nojalla, koska hän oli alistussuhteessa miespuoliseen tekijään. Vuoden 2022 muutoksenhaussa yksi tuomio korotettiin kymmeneen vuoteen.

Tapaus tuo esiin sen, mikä vaikutus on traumasiteillä, haitallisilla lapsuuskokemuksilla, varhaisella havaitsemisella ja rankaisematta jättämistä koskevan periaatteen käytännön soveltamisella lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevissa tapauksissa.

Salattujen tai anonyymien alustojen ja suljettujen ryhmien käyttö vaikeuttaa havaitsemista ja rajat ylittävää tutkintaa (mm. **Puolassa** ja **Kreikassa**). Etulinjan toimijat eri maissa puolestaan kertovat, että lasten vähäinen ymmärrys digitaalisista riskeistä lisää heidän alttiuttaan groomingille ja kuvilla kiristämiselle (**Kreikassa, Italiassa, Romaniassa** ja **Suomessa**).

Useiden kumppanimaiden raporteissa korostetaan myös sitä, että teknologia on muuttanut tekijöiden kontrollointistrategioita: **kuvilla kiristys ja pakottaminen**[4] (pyynnöt kuvien lähettämisestä tai videoidun live-materiaalin tuottamisesta, jonka jälkeen uhataan niiden jakamisella) mainitaan toistuvasti **Puolassa, Italiassa, Belgiassa, Suomessa** ja **Romaniassa** yleistyvänä kontrollikeinona, joka pitää uhrit tottelevaisina ilman fyysistä rajoittamista. Järjestäytyneet rikollisryhmät käyt-

4 Suomen poliisi on tuonut esiin huolensa verkossa toimivista saalistajien verkostoista (kuten The Com), joissa lasten hyväksikäytössä hyödynnetään erittäin väkivaltaista kiristystaktiikkaa.

tävät sosiaalisen median alustoja ja viestintäsovelluksia myös rekrytoidakseen nuoria esimerkiksi huumekauppaan, verkkohyökkäyksiin, verkkopetoksiin ja tilauksesta tehtävään väkivaltaan (*violence-as-a-service*).

Teknologian avulla verkostoja pystytään myös koordinoimaan aiempaa nopeammin ja edullisemmin eri maissa (tämä mainitaan **Portugalin** ja **Puolan** raporteissa). Lisäksi sen avulla tekijät pystyvät rajoittamaan uhrien liikkumista ja ohjaamaan hyväksikäyttöä sekä jättämään vähemmän fyysisiä jälkiä.

Kumppanimaiden lainvalvonta- ja lastensuojelutoimijat toivat esiin, että heidän tutkinta- ja tiedonjakovalmiutensa jäävät usein jälkeen tekijöiden digitaalisista menetelmistä (**Kreikka, Puola**). Tilanteen korjaamiseksi ehdotettiin parempaa digitaalisen todistusaineiston käyttömahdollisuutta ja tekoälyavusteisten työkalujen käyttöönottoa sekä ylipäänsä digitaalisen rikostutkinnan parantamista. Lisäksi hyväksikäytön ennaltaehkäisyä voidaan tehostaa lasten ja huoltajien digitaalisen lukutaidon parantamisen kautta (suosituksia **Puolasta, Kreikasta, Suomesta** ja **Portugalista**).

2. Ihmiskaupan reitit ja liikkuvuus

Kaikista kahdeksasta raportista käy ilmi **kansainvälisen liikkuvuuden ja maan sisäisen ihmiskaupan** rinnakkaisuus. Niiden suhteellinen asema vaihtelee maittain.

Belgia on sekä kohde- että kauttakulkumaa. Maan kautta kulkevat lapset pyrkivät jatkamaan muuttoreittiään Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Myös maan sisäistä ihmiskauppaa tapahtuu: sen kohteena ovat yhä useammin flanderilaiset ja vallonialaiset tytöt, ja seksuaalinen hyväksikäyttö on yleisin muoto. **Bulgaria** on pääasiassa lähtömaa (bulgarialaistyttöjä viedään hyväksikäyttötarkoituksessa Saksaan, Itävaltaan ja Alankomaihin), mutta myös maan sisäinen ihmiskauppa lisääntyy erityisesti seksuaalisen hyväksikäytön osalta, ja se liittyy usein köyhyyttä hyväksikäyttäviin kotimaisiin rikollisverkostoihin. Koronapandemia vauhditti tätä muutosta Bulgariassa, koska rajat ylittävä liikkuminen väheni. Bulgaria on entistä useammin myös ihmiskaupan kohdemaa, mikä tiedostetaan yhä laajemmin. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat kolmansista maista tulevat siirtotyöläiset, joiden määrä on kasvanut työvoimapulan vuoksi, sekä sotaa paenneet ukrainalaiset naiset ja lapset.

Suomessa tunnistetut siirtolaistaustaiset lapset ovat saattaneet joutua seksuaaliseen tai työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan kohteeksi matkallaan Suomeen. Pakkoavioliittotapauksissa on puolestaan usein kyse ulkomaille lähetetyistä tytöistä, ulkomailla naimisiin menneistä mutta Suomessa hyväksikäytetyistä tytöistä, tai tytöistä, jotka on Suomessa (uskonnollisesti) naitettu heidän kotimaastaan lähtöisin oleville miehille. Erityisesti sijaishoitolaitoksista hatkaavat suomalaislapset ovat alttiita monille hyväksikäytön muodoille, ja pakkoavioliittoja voi esiintyä myös suljetuissa tai uskonnollisissa yhteisöissä.

Kreikassa raportoitiin vuonna 2024, että uhreiksi joutuneita ilman huoltajaa olevia lapsia käytettiin useimmiten hyväksi heidän lähtömaassaan, ja seuraavaksi eniten Turkissa. Myös kotona tapahtuva hyväksikäyttö, erityisesti työperäinen hyväksikäyttö ja kerjäämiseen liittyvä hyväksikäyttö, on kasvussa.

Italiassa laittoman maahantulon järjestämisen ja lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan välinen raja on usein hämärtynyt. Maahantulon järjestäminen voi muuttua ihmiskaupaksi, kun lapsia pakotetaan maksamaan velkaa esimerkiksi pakkotyöllä. Sisiliassa ihmiskauppa liittyy läheisesti monista eri ryhmistä koostuviin muuttovirtoihin ja valtioiden välisiin salakuljetusverkostoihin. Saari

onkin Pohjois-Afrikasta ja erityisesti Tunisiasta ja Libyasta ilman huoltajaa tulevien lasten keskeinen saapumispaikka. Viranomaisten mukaan monilla lapsilla on jo saapuessaan yhteyshenkilöitä ja ohjeita, mikä viittaa siihen, että järjestäytyneet rikollisverkostot koordinoivat liikkumista eteenpäin eri puolille Eurooppaa.

Puolalaislapsia on aiemmin viety ulkomaille, pääasiassa Länsi- ja Pohjois-Eurooppaan, seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan tarkoituksessa. Viime vuosina ulkomaille suuntautuva ihmiskauppa on vähentynyt, kun taas ensisijaisesti Ukrainasta, Romaniasta ja Bulgariasta tulevia lapsia viedään yhä enemmän Puolaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön, pakkotyöhön tai kerjäämiseen liittyvää ihmiskauppaa varten. Ukrainan sota on lisännyt riskialttiiden lasten määrää Puolassa huomattavasti. Vuodesta 2022 lähtien yli 1,5 miljoonaa ukrainalaista lasta – monet ilman huoltajaa tai erossa perheestään – on joutunut kohtaamaan entistä suurempia ihmiskaupan ja verkossa tapahtuvan hyväksikäytön riskejä pakkomuutosta, valvonnan puutteesta ja kielimuurista johtuen.

Portugali on ensisijaisesti kauttakulku- ja kohdemaa, jonka rooli vaihtelee vuosittain, mutta se on harvemmin lähtömaa. Suurin osa tunnistetuista lapsiuhreista on kotoisin EU:sta (Romaniasta ja Bulgariasta), mutta uhreja on myös Afrikasta (Angolasta ja Nigeriasta) ja Latinalaisesta Amerikasta (erityisesti Brasiliasta). Maahanmuuttostatus on keskeinen haavoittuvuustekijä erityisesti Brasilian kaltaisesta kulttuurisesti ja kielellisesti samankaltaisesta maasta tuleville lapsille. Samankaltaisuus voi helpottaa muuttoliikettä mutta myös parantaa hyväksikäyttäjien mahdollisuuksia käyttää lapsia hyväksi valheellisten lupausten avulla. Myös kodeissa esiintyy hyväksikäyttötapauksia, joissa vähemmistö uhreista on portugalilaislapsia.

Romania on edelleen ensisijaisesti ihmiskaupan uhrien lähtömaa. Romaniyhteisöihin kuuluvat lapset, laitoksissa olevat lapset ja kadulla elävät lapset ovat erityisen alttiita ihmiskaupalle.

3. Toimijat ja organisaatiomallit

Kaikkien kumppanimaiden raporteissa esiintyy laaja kirjo ihmiskaupan tekijöitä yksittäisistä hyväksikäyttäjistä aina järjestäytyneisiin rikollisverkostoihin asti. Monet toimijat osuvat jonnekin näiden ääripäiden välille.

Perheessä tapahtuva ihmiskauppa[5] on raporttien mukaan useassa maassa sitkeästi esiintyvä malli. **Belgiasta** ja **Bulgariasta** raportoidaan ylisukupolvisesta ihmiskaupasta romaniyhteisöissä, jossa sukulaiset rekrytoivat tai suoraan hyväksikäyttävät lapsia seksuaalisesti, kerjäämisessä, kotitöissä tai omaisuusrikollisuudessa. **Kreikassa**, **Romaniassa** ja **Puolassa** viitataan samanlaiseen dynamiikkaan kerjäämistä ja kotona tapahtuvaa hyväksikäyttöä koskevissa tapauksissa. **Italiassa** puolestaan kuvataan, että joissakin hyväksikäytön muodoissa rekrytointia tapahtuu siirtolaisyhteisöihin kuuluvissa perheissä. **Suomessa** uhreja käyttää hyväksi yleensä poikaystävä, luotettavana aikuisena esiintyvä henkilö tai kaveriryhmä. Usein uhrit eivät tunnista heihin kohdistuvaa hyväksikäyttöä, koska tekijänä toimii henkilö, johon he luottavat.

Hyväksikäyttöä esiintyy kaikissa maissa usein luotetuissa tai läheisissä suhteissa, kuten perheenjäsenten, kumppaneiden, vertaisten tai sosiaalisten verkostojen keskuudessa. Tällaisissa tilanteissa lapset voivat altistua riskikäyttäytymiselle vähitellen osana arkiympäristöään, mikä normalisoi sen ja viivästyttää hyväksikäytön tunnistamista silloin, kun sitä tapahtuu.

5 Perheessä tapahtuvasta ihmiskaupasta on kyse silloin, kun perheenjäsen tai huoltaja edesauttaa ihmiskauppaa (lisätietoja: U.S. Department of Justice. Office of Community Oriented Policing Services 2024. No One Can Hurt You Like Family: What We Know About Familial Trafficking Identification and Response)

Jos järjestäytyneitä verkostoja on, niiden rakenteessa ja toiminnan kehittyneisyydessä on eroja. **Bulgarian** raporteissa kuvataan verkostoja, jotka mahdollistavat seksuaalista hyväksikäyttöä Saksassa, Itävallassa ja Alankomaissa. **Romaniasta** raportoidaan seksuaalisen hyväksikäytön, lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin tuotannon ja kerjäämisen taustalla olevista verkostoista, jotka toimivat usein sekä kotimaassa että kansainvälisesti. **Puolan** sidosryhmät kuvaavat hybridimalleja, joissa pienet ryhmät koordinoivat erityisesti siirtolaislasten pakkotyötä tai seksuaalista hyväksikäyttöä ja, kuten myös **Suomessa**, teknologiaa hyödyntäviä verkostoja, jotka käyttävät verkossa tapahtuvaa houkuttelua ja salattua viestintää.

Italiassa ihmiskauppa on tiiviisti sidoksissa **muuttovirtoihin**. Mukana on monia erilaisia toimijoita kuten hyväksikäyttöön liittyvää kontrollia harjoittavia salakuljettajia ja kauttakulkureittien varrella toimivia rikollisryhmiä. **Italiassa** esiintyy lisäksi systemaattista hyväksikäyttöä maatalouteen, majoitus- ja ravitsemisalaan ja epävirallisiin työmarkkinoihin liittyen. **Portugalissa** ei ole tunnistettu yhtä monia laajoja verkostoja, mutta sieltä raportoidaan tapauksista, joihin liittyy jalkapallokouluja, epävirallista työvoiman rekrytointia ja erityisesti siirtolaislapsiin kohdistuvaa hyväksikäyttöä.

Kaikista maista nousee esiin yhteinen kaava: lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa on harvoin riippuvaista suurista, hierarkkisista järjestäytyneistä rikollisryhmistä vaan pikemminkin yksilöiden – sukulaisten, tuttavien, paikallisten rekrytoijien, välittäjien, hyväksikäyttäjien ja verkossa toimivien tahojen – muodostamista joustavista ryhmittymistä, joiden tekemä yhteistyö vaihtelee hyväksikäytön muodon mukaan. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa onkin erityisen vaikea tunnistaa, koska monet toimijat vaikuttavat niin sanotusti aivan tavallisilta ihmisiltä: perheenjäseniltä, yhteisön jäseniltä tai työnantajilta.

4. Uhrien profiilit ja haavoittuvuudet

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa kuvataan kaikissa kahdeksassa maassa kerrokselliseksi päällekkäisten haavoittuvuuksien järjestelmäksi, jossa haavoittuvuudet toistuvat silmiinpistävän samalla tavalla, vaikka maiden sijainnissa, sosiaaliturvajärjestelmissä ja siirtolaistilanteissa on huomattavia eroja. Ilmiössä toistuu kolme rakenteellista ulottuvuutta: sukupuolistunut hyväksikäyttö, siirtolaisuuteen perustuva haavoittuvuus ja sosioekonominen epävakaus. Nämä ulottuvuudet vaikuttavat siihen, kenestä tulee uhri, millä tavalla hyväksikäyttäjät rekrytoivat uhreja ja ketkä jäävät suojelumekanismien ulottumattomiin.

Hyväksikäyttö on kaikissa maissa selkeästi sukupuolistunutta. **Bulgariassa**, **Romaniassa**, **Italiassa**, **Kreikassa** ja **Belgiassa** nuoret tytöt ovat ylivoimaisesti eniten edustettuina seksuaalista hyväksikäyttöä koskevissa tapauksissa riippumatta siitä, tapahtuuko toiminta asunnoissa, bordelleissa, seuralaisverkostoissa vai verkkopornografiassa. Selkein tietoon perustuva esimerkki tulee **Romaniasta**: viime vuosina alaikäisten uhrien suurimman ryhmän ovat muodostaneet 13–17-vuotiaat tytöt, erityisesti seksuaalisen hyväksikäytön ja verkossa tapahtuvan houkuttelun osalta. Tämä suuntaus näkyy myös **Bulgariassa**. **Italiasta** ja **Kreikasta** raportoidaan samanlaisesta tyttöjä koskevasta kehityksestä. Tyttöjä houkutellaan romantiikkaan perustuvalla manipuloinnilla tai groomingilla. Vaikka poikiakin joutuu seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi useissa maissa (muun muassa **Belgiassa**, **Romaniassa** ja **Puolassa**), he joutuvat paljon johdonmukaisemmin työperäisen hyväksikäytön sekä rikollisessa toiminnassa ja kerjäämisessä hyväksikäytön kohteeksi. **Bulgariassa** poikia on mukana maatalous- ja rakennustyössä sekä järjestäytyneiden rikollisryhmien harjoittamissa taskuvarkauksissa ja pikkurikollisuudessa. Myös **Portugali** ja **Romania** raportoivat pojista työperäisessä hyväksikäytössä ja rikollisessa toiminnassa hyväksikäytössä, kun taas **Suomesta** tuodaan esiin pakkoavioliittoilmiö, joka koskettaa kaikkia sukupuolia, mutta erityisesti tyttöjä. Niissäkin maissa, joista määrällistä tietoa on niukasti, hyväksikäytön muotojen sukupuolistuminen on rakenteellinen normi.

Muuttopaine on toinen haavoittuvuuden päätekijä, joka vaikuttaa uhrien profiileihin **Kreikassa**, **Italiassa**, **Belgiassa**, **Puolassa**, **Suomessa** ja **Portugalissa**. Kreikassa ilman huoltajaa olevia lapsia pidetään erityisen haavoittuvana ryhmänä, johon kohdistuu eri hyväksikäytön muotoja, mutta pääasiassa työperäistä ja rikollisessa toiminnassa hyväksikäyttöä. **Italiasta** raportoidaan vastaanottojärjestelmän haavoittuvuuksista, kuten katoamisista ja tapauksista, joissa epäillään ilman huoltajaa olevien lasten hyväksikäyttöä. Tapaukset liittyvät toisinaan korruptioon tai järjestäytyneisiin rikollisverkostoihin.

Belgiassa on tunnistettu sekä EU:sta että kolmansista maista tulevia, ilman huoltajaa olevia lapsia. Kummallakin ryhmällä on oma selkeä profiilinsa. Maghrebista lähtöisin olevat lapset, jotka asuvat usein kaduilla ja liikkuvat ympäri Eurooppaa, eivät hae kansainvälistä suojelua ja pakenevat holhousjärjestelmästä. Niin sanottuja tanssipoikia koskevan Bacha Bāzī -käytännön uhreiksi joutuneita afganistanilaisia poikia voidaan salakuljettaa **Belgiaan**, heihin voidaan kohdistaa seksuaalista väkivaltaa ja heidät voidaan pakottaa jatkuvaan hyväksikäyttöön, mutta heidän on vaikea kertoa asiasta leimautumisen vuoksi. Muita uhreja ovat muun muassa nuoret vietnamilaislapset, jotka maksavat takaisin salakuljetusvelkoja, nigerialaistytöt, jotka on jo vedetty syvälle ihmiskauppaverkostoihin, ja Kaakkois-Euroopasta tulevat tytöt, joita on houkuteltu valheellisilla työtarjouksilla tai jotka on pakotettu avioliittoon ja prostituutioon. Joitakin uhreja on myös hyväksikäytetty rikollisessa toiminnassa. Mukana on myös hyvin nuoria romanilapsia, joita käytetään hyväksi varkauksissa, ryöstöissä, kerjäämisessä tai kotitöissä.

Ukrainan sota on vaikuttanut huomattavasti haavoittuvuuteen liittyviin oloihin **Puolassa**: maahan on paennut yli miljoona ukrainalaista lasta, joista monet tulivat ilman huoltajaa tai asuvat epäviralllisessa majoituksessa. He altistuvat työperäiselle hyväksikäytölle, verkossa tapahtuvalle houkuttelulle ja seksuaaliselle hyväksikäytölle. **Portugalin** uhrien profiili on erilainen: tunnistetuista lapsiuhreista suurin osa on Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maista peräisin olevia lapsia, joista osa on tuotu maahan väärennettyjen asiakirjojen avulla ja jotka siirretään edelleen muihin EU:n jäsenvaltioihin. Kaikissa näissä tilanteissa maahanmuuttostatus yhdistyy henkilöasiakirjojen puutteeseen, kielimuuriin ja puutteelliseen sijaishuoltoon, minkä vuoksi haavoittuvuus on erityisen huomattavaa.

Köyhyys, sosiaalinen syrjäytyminen ja rakenteellinen syrjäytyminen muodostavat kolmannen merkittävän tekijän, joka lisää hyväksikäyttöriskejä. Tapaukset ovat selkeimpiä **Bulgariassa** ja **Romaniassa**: suuri osa uhreista on köyhiltä maaseutualueilta tulevia lapsia, joilla on vähäiset koulutusmahdollisuudet ja joiden perhesuhteet ovat usein epävakaita ja jopa väkivaltaisia. **Bulgariassa** köyhyyden ja etnisen syrjäytymisen yhdistyminen näkyy erityisen voimakkaasti romaniyhteisöissä, joissa tapahtuu ylisukupolvista ihmiskauppaa perheissä ja sukulaissuhteissa. Niissä lapsityövoiman käyttö, varhainen avioliitto tai pikkurikollisuus voidaan normalisoida taloudellisen selviytymisen keinoiksi. **Romaniassa** on tunnistettu samankaltaisia haavoittuvuuksia: maalla asuvien lasten, koulunkäynnin keskeyttäneiden tai ilman emotionaalista tukea varttuneiden lasten (myös lasten, joiden vanhemmat työskentelevät ulkomailla) mainitaan toistuvasti olevan suurimmassa vaarassa hyväksikäytön suhteen. Sama ilmiö esiintyy **Portugalissa**, vaikkakin vähemmän selkeästi. Siellä keskeistä ovat sosioekonomiset vastoinkäymiset lähtömaissa/-yhteisöissä ja alhainen koulutustaso. **Puolasta** raportoidaan, että vaikeissa oloissa, köyhyydessä, tai sukulaisten luona vanhempien ulkomailla työskentelyn vuoksi kasvaneita lapsia ei suojella johdonmukaisesti, ja he ovat helppoja kohteita usein verkossa tapahtuvalle groomingille. Vaikka **Suomessa** on vahva sosiaaliturvajärjestelmä, siellläkin katsotaan esimerkiksi siirtolaislasten, sijaishuollossa olevien lasten, ihmiskaupan uhrien lasten ja käyttäytymiseen liittyvistä tai psykologisista haasteista kärsivien lasten olevan rakenteellisesti haavoittuvassa asemassa ja siten helpommin hyväksikäytettävissä. **Belgiassa** ihmiskaupan uhrit ovat usein nuoriso-oikeusjärjestelmän vanhoja tuttuja. Usein he ovat lapsia, jotka ovat hatkanneet tai olleet aiemmin valvonnassa lastensuojelullisten huolenaiheiden vuoksi.

Kaiken kaikkiaan ihmiskaupan kohteeksi joutuneiden lasten profiilit eri kumppanimaissa paljastavat johdonmukaisen ja syvästi rakenteellisen mallin: t*yttöjä käytetään pääasiassa hyväksi seksuaalisesti; poikia käytetään useammin hyväksi työ- ja rikollismarkkinoilla; siirtolaislasten ja kotiseudultaan siirtymään joutuneiden lasten tilanteeseen liittyy suuria riskejä; köyhyys ja syrjäytyminen vaikuttavat rekrytointiin; ja, institutionaaliset puutteet määrittävät, ketkä haavoittuvassa asemassa olevista lapsista lopulta putoavat suojelumekanismien ulottumattomiin.*

Näitä rakenteellisia haavoittuvuuksia pahentavat erityiset psykologiset- ja ihmissuhdedynamiikat, jotka lisäävät pitkittyneen hyväksikäytön ja uudelleen ihmiskaupan kohteeksi joutumisen riskiä. Bulgariassa vuonna 2024 tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että ihmiskaupan uhrit (yleensä) tottuvat pitkittyneeseen, matalan intensiteetin hyväksikäyttöön ja vastustavat sitä vain, kun hyväksikäyttö yltyy voimakkaasti. Heidän suhteitaan hyväksikäyttäjiin hallitsee pelko ja riippuvuus, ja suhteisiin liittyy usein kokemus velvollisuudesta, kiitollisuudesta tai yhteenkuuluvuudesta hyväksikäyttäjää kohtaan, vaihtoehtojen puute, epäluottamus ja aiemmat kielteiset kokemukset tukipalveluista. Tämä yhdistelmä aiheuttaa välittömän ja merkittävän uudelleen uhriksi joutumisen riskin. Pitkäaikaisen tuen varmistaminen, johdonmukainen yhteiskuntaan sopeutumisen seuranta ja räätälöityjen palveluiden saatavuus ovat olennaisia paitsi uhrien elämän vakauttamiseksi alkuvaiheen avun jälkeen, myös hyväksikäyttökierteen katkaisemiseksi ja uudelleen uhriksi joutumisen riskin vähentämiseksi.

5. Yksityiskohtainen vertailu: Kreikka, Italia ja Portugali muuttoliikkeeseen liittyvän ihmiskaupan toimintaympäristöinä

Kolmansista maista suuntautuva muuttoliike on vaikuttanut kumppanimaista eniten **Kreikkaan**, **Italiaan ja Portugaliin**. Niissä lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa kietoutuu tiiviisti yhteen useista eri ryhmistä koostuvien muuttovirtojen, rajapaineiden ja hajanaisten vastaanottojärjestelmien kanssa. Vaikka maat sijaitsevat maantieteellisesti eri suunnissa, kaikkien kolmen maan raporteista käy ilmi, että liikkuvuuden, oikeudellisen epävarmuuden ja institutionaalisen ylikuormituksen yhdistelmä vaikuttaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaan.

Kreikan raportissa kuvataan tilannetta, jossa rajanylitykset, turvapaikkamenettelyt ja ruuhkaiset vastaanottorakenteet voivat pahentaa olemassa olevia haavoittuvuuksia ja vaikuttaa uusien haavoittuvuuksien syntymiseen. Monet lapsiuhrit ovat ilman huoltajaa olevia tai perheestään erilleen joutuneita lapsia, jotka saapuvat maahan laittomia muuttoreittejä pitkin. Oleskelu vastaanottokeskuksissa yhdistettynä oikeudelliseen epävarmuuteen lisää näiden lasten riskiä altistua seksuaaliselle ja työperäiselle hyväksikäytölle sekä hyväksikäytölle rikollisessa toiminnassa.

Muuttovirrat vaikuttavat myös **Italian** profiiliin, mikä kertoo sen maantieteellisestä asemasta keskisen Välimeren alueen strategisena maihinnousupaikkana. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan riskit keskittyvät SWANA-alueelta, Saharan eteläpuolisesta Afrikasta ja Etelä-Aasiasta ilman huoltajaa tuleviin siirtolaislapsiin, joista monet katoavat pian saapumisen jälkeen tai vastaanottokeskusten välillä tapahtuvien siirtojen aikana. Raportissa tuodaan esiin, että hyväksikäyttöä tapahtuu seksi- ja työmarkkinoilla sekä rikollisessa toiminnassa ja että se vaikuttaa erityisesti lapsiin, jotka eivät ole pysyvän holhouksen tai virallisen koulutuksen piirissä. Vastaanottokeskuksista katoaminen on Italian viranomaisille jatkuva haaste. Se on toistuva ongelma myös **Kreikassa**, mutta tilanne on erityisen kriittinen **Italiassa** siirtolaisten suuren määrän vuoksi. Hyväksikäyttöön vaikuttavat salakuljetuksen ja hyväksikäytön laajempi yhteys, heikko seuranta vastaanottokeskusten välisten siirtojen aikana ja paikallisten palvelujen vaihtelevat toimintavalmiudet erityisesti etelässä.

Italia – Nigerialainen lapsi seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhrina (2019)

Tämä ihmiskauppatapaus koskee 16-vuotiaan nigerialaistytön seksuaalista hyväksikäyttöä Italiassa. Perhetuttu värväsi uhrin Benin Cityyn esittämällä valheellisia lupauksia kotityöstä Euroopassa, ja kun uhria kuljetettiin Nigerin ja Libyan kautta, hän joutui vakavan hyväksikäytön kuten eristämisen ja väkivallan kohteeksi. Italiaan saavuttuaan hänet sijoitettiin vastaanottokeskukseen, mutta hän karkasi sieltä ja joutui ihmiskaupan uhriksi Torinossa, jossa häntä käytettiin hyväksi katuprostituutiossa. Häntä kontrolloitiin velkojen (35 000 euroa), perheeseen kohdistuvien uhkailujen ja juju-rituaaleihin kuuluvien keinojen yhdistelmällä.

Uhri tunnistettiin Torinossa tehdyssä valvontaiskussa, ja hänet ohjattiin kansalaisjärjestöön, jonka avulla hänet tunnistettiin virallisesti ihmiskaupan uhriksi. Hän pääsi turvakotiin ja sai oikeusapua ja psykologista tukea kansallisen ihmiskaupan vastaisen ohjelman kautta. Viisi tekijää pidätettiin ja tuomittiin 8–14 vuoden vankeusrangaistuksiin. Uhri palasi myöhemmin vapaaehtoisesti Nigeriaan Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön tukeman uudelleenkotouttamisohjelman kautta.

Tapauksesta käy ilmi, että ilman huoltajaa olevat siirtolaistytöt ovat erittäin haavoittuvia erityisesti silloin, kun vastaanottojärjestelmät eivät kykene takaamaan suojelun jatkuvuutta, jolloin ihmiskauppa voi toistua ensimmäisen maahantulon jälkeen. Tapauksessa korostuu kansalaisjärjestöjen keskeinen rooli uhrien tunnistamisessa ja luottamuksen rakentamisessa erityisesti silloin, kun uhrit eivät halua toimia viranomaisten kanssa pelon, trauman tai hengellisen väkivallan vuoksi. Tapaus tuo esiin myös muuttoliikkeen ja vastaanottoväylien pysyvät rakenteelliset riskit, joita hyväksikäyttäjät jatkuvasti hyödyntävät.

Portugalilla on omanlaisensa muuttoliikkeeseen liittyvä profiili: se ei ole **Kreikan** ja **Italian** kaltainen etulinjan kohde, mutta ulkomaalaiset lapset (Afrikasta, Latinalaisesta Amerikasta ja Itä-Euroopasta) ovat siellä jatkuvasti lapsiuhrien enemmistössä. Monet saapuvat maahan perheen, sukulaisten tai välittäjien kanssa, ja joutuvat myöhemmin työperäisen, seksuaalisen, tai kerjäämiseen, rikollisuuteen tai laittomaan adoptioon liittyvän hyväksikäytön kohteeksi. **Kreikasta** tai **Italiasta** poiketen **Portugalissa** ihmiskaupan aiheuttamat haasteet eivät johdu laajamittaisen maahantulon tilanteista vaan moninaisista muuttovirroista. Asiaan vaikuttavat myös hallinnolliset haavoittuvuudet, kuten se, että virallinen tunnistaminen on rajattu vain lainvalvontaviranomaisille, mikä rajoittaa etulinjassa tehtävää hyväksikäytön havaitsemista ja uhrien oikea-aikaista tunnistamista. Lisäksi maahanmuuttoprosessien pitkät viivästykset, eriteltyjen tietojen puute ja riittämätön koulutus vastaanottokeskusten työntekijöille aiheuttavat haasteita. Raportissa todetaan, että viranomaisilta on toistuvasti ja useina peräkkäisinä vuosina jäänyt tunnistamatta uhreja turvapaikkaa hakevien lasten joukosta. Tämä on pikemminkin merkki puutteista tunnistamisessa kuin siitä, etteivät kyseiset lapset ole riskissä joutua hyväksikäytön uhriksi. Tämän lisäksi haavoittuvuudet keskittyvät paperittomiin lapsiin, siirtolaispoikiin työvoimaa tarvitsevilla aloilla, sekä väärennetyillä asiakirjoilla matkustaviin lapsiin.

Oikeudelliset ja institutionaaliset rakenteet: yleiset piirteet

1. Belgia

Toimintaperiaatteet ja oikeusjärjestelmä

Belgian ihmiskaupan vastaisia toimintaperiaatteita koordinoidaan liittovaltion tasolla monialaisen institutionaalisen rakenteen avulla. Sitä valvoo ihmiskaupan ja ihmissalakuljetuksen torjunnasta vastaava osastojen välinen koordinointiyksikkö (ICU). Yksikkö toimii oikeusministerin alaisuudessa ja koordinoi kaikkia asiaankuuluvia liittovaltion toimijoita. Se vastaa politiikkatoimien kehittämisen ohjauksesta, toimialojen välisen johdonmukaisuuden varmistamisesta ja täytäntöönpanon seurannasta Belgian ihmiskaupparaportoijana toimivan Myria-keskuksen analyyttisen tuen avulla. Tämä rakenne täyttää käytännössä jo useita direktiivissä 2024/1712/EU edellytetyn kansallisen ihmiskaupan torjunnan koordinaattorin keskeisiä tehtäviä, vaikka onkin arvioitava, onko se täysin yhdenmukainen direktiivin lopullisten täytäntöönpanovaatimusten kanssa.

Belgian ihmiskaupan vastainen toimintamalli perustuu monialaiseen menettelytapaan, jossa on mukana lainvalvontaviranomaisia, maahanmuuttoviranomaisia, oikeusviranomaisia ja uhrien erikoistukipalveluja.

Tämän institutionaalisen rakenteen strategiset painopisteet esitetään peräkkäisissä viisivuotisissa kansallisissa toimintasuunnitelmissa. Vuosien 2021–2025 kansallinen toimintasuunnitelma perustuu kansainvälisiin ohjeisiin, kuten ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmän (GRETA) ja Myria-keskuksen vuoden 2018 arviointeihin ja suosituksiin. Suunnitelmassa korostetaan erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevan koulutuksen vahvistamista ja monipuolistamista etulinjan ammattilaisille, tuomareille, huoltajille ja nuorisopalveluiden työntekijöille. Muita toimenpiteitä ovat lapsiystävällisten tiedotustyökalujen kehittäminen sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevan tietoisuuden lisääminen koulutusalalla.

Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Ihmiskaupan kriminalisointi kattaa seksuaalinen hyväksikäytön, työperäinen hyväksikäytön, rikollisessa toiminnassa ja kerjäämisessä hyväksikäytön sekä laittoman elinten poiston. Pakkoavioliitot ja laittomat adoptiot kriminalisoidaan uudessa rikoslaissa, joka tulee voimaan 8. huhtikuuta 2026. Lisäksi vuonna 2026 odotettavissa olevassa lakiehdotuksessa tullaan todennäköisesti käsittelemään hyväksikäyttöä sijaissynnytyksessä. Kaikkia lapsia koskevia rikoksia pidetään automaattisesti törkeinä. Direktiivin 2024/1712/EU 18a artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta kriminalisoida palvelujen käyttö silloin, kun niiden tarjoajien tiedetään olevan ihmiskaupan uhreja. Tämä vaatimus ei vielä näy Belgian (uudessa) rikoslaissa. Vaikka uudessa rikoslaissa on tieto- ja viestintätekniikan käyttöä koskevia säädöksiä, siinä ei nimenomaisesti tunnusteta tieto- ja viestintätekniikan käyttöä raskauttavaksi asianhaaraksi juuri ihmiskaupparikoksen yhteydessä. Edelleen on epäselvää, onko Belgian lainsäädäntö tältä osin täysin direktiivin 2024/1712/EU 4 artiklan mukainen. Asiaa on määrä käsitellä oikeusministeriössä parhaillaan valmisteltavassa ehdotusluonnoksessa, joka koskee direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Institutionaalinen toimintaympäristö

Belgian raportissa kerrotaan lainvalvonnan erikoistumisesta, jonka myötä paikalliset poliisiyksiköt keskittyvät lapsiin, heidän katoamisiinsa sekä ihmiskauppaan, mutta toiminnan kattavuus on epäta-

saista erityisesti pienissä kaupungeissa. Liittovaltion rikospoliisi tukee järjestäytynyttä rikollisuutta koskevaa tutkintaa. Niissä lapset asetetaan etusijalle, mutta keskeisenä haasteena on edelleen rajallinen kapasiteetti etenkin nopeasti kehittyviin verkkoympäristöihin puuttumisessa.

Sosiaaliturvavirasto (RSZ/ONSS) osallistuu ihmiskaupan tunnistamiseen tarkastusten ja petosten havaitsemisen avulla, ja sitä tukevat työperäiseen hyväksikäyttöön erikoistuneet ECOSOC-tiimit. Viimeaikaisista henkilöstölisäyksistä huolimatta lapsiuhrien tunnistaminen on edelleen vaikeaa, koska he ovat usein paperittomia ja heitä käytetään hyväksi epävirallisissa tai yksityisissä ympäristöissä, kuten kotityössä.

Myös ihmiskaupan oikeudellinen käsittely on erikoistunutta. Kaikissa oikeuspiireissä on ihmiskauppaan ja lapsiin erikoistuneita vastuusyyttäjiä. Oikeusviranomaisten, lainvalvontaviranomaisten, erikoistuneiden turvakotien, holhoojien ja muiden lastensuojelupalvelujen välinen tiivis yhteistyö tukee uhrisensitiivistä tutkintaa ja johdonmukaisempaa lapsiuhrien tapausten käsittelyä.

Ainutlaatuisia piirteitä

Belgian järjestelmä on erittäin vakiintunut ja muodollisesti erikoistunut, mutta toimijoilla on haasteita ihmiskaupan lapsiuhrien havaitsemisessa. Tällä hetkellä oikeusviranomaisten ja etulinjan ammattilaisten saatavilla olevat ohjeet ja koulutus ovat usein satunnaisia, niissä ei useinkaan käsitellä nimenomaisesti lapsia, ja suuri työtaakka rajoittaa koulutuksiin osallistumista. Ihmiskaupan monimutkaisuus ja piilorikollisuus vaikeuttavat tunnistamista entisestään, eikä hyväksikäyttötapauksia aina virallisesti tunnisteta ihmiskaupaksi. Tästä syystä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan todellista laajuutta on Belgiassa todennäköisesti aliarvioitu. Haasteita lisää keskitetyn tietojärjestelmän puuttuminen. Tällainen järjestelmä oli jo suunnitteilla, mutta mm. yksityisyyden suojaan liittyvät huolet, rahoitusrajoitteet sekä tietojen laatuun ja yhteensopivuuteen liittyvät ongelmat ovat estäneet erillisten rekistereiden yhdistämisen.

2. Bulgaria

Toimintaperiaatteet ja oikeusjärjestelmä

Bulgarian ihmiskaupan vastaista rakennetta koordinoi ihmiskaupan torjunnan kansallinen toimikunta (NCCTHB). Se on ihmiskaupan torjunnasta annetun lain mukainen keskustoimielin, jonka puheenjohtajana toimii varapääministeri. Toimikuntaan kuuluu varaministereitä ja keskeisten turvallisuus- ja lastensuojeluelinten sekä oikeuslaitoksen edustajia, ja sitä avustaa hallinnollinen sihteeristö. Toimikunta laatii ja valvoo kansallisia ihmiskaupan vastaisia ohjelmia, koordinoi ennaltaehkäisyä, suojelua, koulutusta, tutkimusta ja kansainvälistä yhteistyötä sekä valvoo kuntatasolla perustettuja paikallisia toimikuntia. Nämä paikalliset toimikunnat mukauttavat kansallisia toimintaperiaatteita paikallisiin olosuhteisiin ja huolehtivat koordinoinnista eri viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välillä.

Kansallinen toimikunta on perustanut yhteistyössä Animus Association -säätiön ja LaStrada International -järjestön kanssa Bulgariaan ihmiskaupan uhrien tunnistamis-, ohjaamis- ja tukimekanismin. Se tarjoaa virallisen kehyksen ihmiskaupan uhrien tunnistamista, suojelua ja tukemista koskevalle toimijoiden väliselle koordinoinnille (myös lapsiin kohdistuville toimintaohjeille). Mekanismi sisältää menettelyt tapausten koordinointia, uhrien tunnistamista, riskien ja tarpeiden arviointia sekä suojelua, apua ja yhteiskuntaan sopeutumista koskevien toimenpiteiden toteuttamista varten. Sen toiminta perustuu lapsen etuun ja hyvinvointiin, ja kun lapsiuhri tunnistetaan, siitä on ilmoitettava sekä valtion lastensuojeluvirastolle että sisäasiainministeriölle 24 tunnin kuluessa.

Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Bulgarian ihmiskauppalainsäädäntö kattaa tärkeimmät hyväksikäytön muodot – seksuaalisen ja työperäisen hyväksikäytön, kerjäämiseen liittyvän hyväksikäytön, elimien poiston, orjuuden ja vastasyntyneiden lasten myynnin. Rangaistukset kovenevat, kun hyväksikäyttöön liittyy lapsia. Raportissa tuodaan esiin yksi ainutlaatuinen piirre: jo kauan ongelmana olleet vastasyntyneitä lapsia myyvät verkostot ovat nyt kehittäneet entistä peitellympiä toimintatapoja, joissa peukaloidaan syntymätodistuksia sen sijaan, että raskaana olevia naisia kuljetettaisiin ulkomaille.

Bulgarian odotetaan edelleen yhdenmukaistavan oikeudellista ja institutionaalista rakennettaan eurooppalaisten normien kanssa saattamalla direktiivin 2024/1712 osaksi kansallista lainsäädäntöään. Sen odotetaan myös noudattavan ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmän (GRETA) suosituksia eri aloilla, kuten teknologian käyttämisessä haavoittuvassa asemassa olevien uhrien ja todistajien suojelemiseksi. Tähän pyritään lisäämällä videolla annettavien todistajanlausuntojen käyttöä ja kehittämällä aiempaa lapsiystävällisempiä menettelyjä. Ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmän neljännessä arviointikertomuksessa todetaan, että vaikka Bulgarian lainsäädännössä sallitaan videolla annettavien todistajanlausuntojen ja muiden teknisten toimenpiteiden käyttö haavoittuvassa asemassa oleville todistajille (myös lapsille), näitä vaihtoehtoja ei vieläkään hyödynnetä riittävästi käytännössä, ja niitä tulisi ottaa käyttöön aiempaa johdonmukaisemmin traumojen vähentämiseksi ja suojelun parantamiseksi.

Institutionaalinen toimintaympäristö

Lapsilähtöisistä toimintaohjeista vastaa valtion lastensuojeluvirasto, joka hallinnoi myös ulkomailta ilman huoltajaa palaavien lasten ja ihmiskaupan uhriksi joutuneiden lasten koordinointimekanismia. Tässä mekanismissa käsitellään kotimaahan palauttamista, vastaanottoa, riskinarviointia ja sijoituspäätöksiä sekä seurataan yhteiskuntaan sopeutumista enintään vuoden ajan.

Lainvalvonnalla on toiminnassa keskeinen rooli sisäministeriön ja erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan pääosaston, muuttoliikeosaston ja rajapoliisin kautta. Ne vastaavat tutkinnasta, uhrien tunnistamisesta, riskinarvioinnista, ohjaamisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ulkoministeriö tukee bulgarialaisia uhreja ulkomailla, ja työ- ja sosiaaliministeriö koordinoi yhteiskuntaan sopeutumista. Terveysministeriö käsittelee terveydenhoitoon liittyviä seikkoja, opetus- ja tiedeministeriö koulutusasioita, valtion pakolaisvirasto turvapaikkamenettelyyn liittyviä seikkoja ja valtion turvallisuusvirasto kansalliseen turvallisuuteen liittyviä näkökohtia.

Oikeudellista toimintaa johtaa syyttäjänvirasto, joka valvoo tutkintaa ja syytteeseenpanoa. Aluetuomioistuimet käsittelevät tapauksia ja korkein oikeus on yhdenmukaistanut oikeuskäytäntöä. Kansallinen oikeusaputoimisto auttaa uhreja oikeussuojan toteutumisessa.

Ainutlaatuisia piirteitä

Bulgarian oikeudellinen ja institutionaalinen rakenne on kaiken kaikkiaan kattava. Haastatteluissa ja fokusryhmäkeskusteluissa sidosryhmät toivat kuitenkin jatkuvasti esiin, että järjestelmän merkittäviä heikkouksia ovat koulutus ja valmiuksien kehittäminen. Paikoin on olemassa vahvaa asiantuntemusta ja epävirallisia ammatillisia verkostoja, mutta osaaminen on epätasaista. Vastaajat korostivat, että kaikilla toimialoilla tarvitaan jatkuvaa, jäsenneltyä koulutusta erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta ihmiskaupasta, sen ehkäisemisestä ja tunnistamisesta sekä teknologian kasvavasta roolista ihmiskauppaan liittyvissä rikoksissa, jotta ihmiskaupan vastaisista toimista saataisiin aiempaa yhtenäisempiä ja vaikuttavampia.

3. Suomi

Toimintaperiaatteet ja oikeusjärjestelmä

Suomen ihmiskaupan vastainen järjestelmä toimii oikeusperustaisen, lastensuojelukeskeisen oikeudellisen kehyksen puitteissa, joka kriminalisoi kaikki ihmiskaupan muodot ja sisältää vahvat lasten prosessuaaliset suojatoimet. Ihmiskaupan vastaista työtä koordinoi ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori ja sitä valvoo riippumaton ihmiskaupparaportoija. Suomen lainsäädännössä käytetään ihmiskaupasta laajaa määritelmää, ja lapsiuhrien kohdalla ihmiskaupparikoksessa käytettyjä keinoja ei tarvitse näyttää toteen, mikä vastaa hyvin EU:n standardeja. Oikeusjärjestelmässä korostetaan erityisesti lapsen etua, rangaistuksettomia menettelytapoja ja tukipalvelujen saatavuutta jo ennen virallista tunnistamista. Toimintaperiaatteilla varmistetaan, että avunsaanti ei ole sidoksissa rikosprosessiin, vaan avun tarpeeseen, mikä on yksi järjestelmän keskeisistä vahvuuksista. Järjestelmässä asetetaan etusijalle varhainen tunnistaminen ja yhtäläiset mahdollisuudet saada suojelua. Tämä koskee erityisesti siirtolais- ja turvapaikanhakijalapsia.

Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Suomen ihmiskauppalainsäädäntö kattaa kaikki keskeisimmät hyväksikäytön muodot, kuten seksuaalisen hyväksikäytön, pakkotyön, pakkoavioliiton, henkilön saattamisen ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin ja elinten poiston. Esitutkintalaissa ja laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään, että lapsiin liittyvät rikosasiat, ml. ihmiskauppaa koskevat, käsitellään kiireellisesti.

Huhtikuussa 2025 Suomen rikoslakiin tehdyllä muutoksella otettiin yleisesti rangaistusten koventamiseksi käyttöön seuraavat perusteet: osallistuminen katujengitoimintaan, alle 15-vuotiaiden lasten yllyttäminen rikoksiin ja nöyryyttämisen käyttö. Uudistuksessa lapsen yllyttäminen rikokseen kuvataan nimenomaisesti hyväksikäytön muodoksi ja tunnustetaan, että rikoksentekijät käyttävät usein lapsia välttääkseen rikosoikeudellisen vastuun tai käyttääkseen valtaa. Hallituksen esityksessä todetaan lisäksi, että jos painostusta tai pakottamista esiintyy, tällainen käyttäytyminen voi olla myös Suomen lainsäädännön mukaista pakottamista. Raportissa tällaisen toiminnan ja ihmiskaupan mahdollisia risteyskohtia ei kuitenkaan pohdita. Näin jää harmaa alue, jossa lasten rikollista toimintaa, johon liittyy hyväksikäyttöä, ei välttämättä yhdistetä ihmiskauppaan.

Institutionaalinen toimintaympäristö

Suomen ihmiskaupan vastaista työtä koordinoidaan keskitetysti, mutta käytännössä se on hajautettu, ja vastuut jakautuvat kansallisten viranomaisten ja hyvinvointialueiden kesken. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on uhrien tuen keskeinen mekanismi, ja sillä on merkittävä rooli useilta eri sektoreilta mekanismiin ohjattujen lasten tunnistamisessa. Se koordinoi ihmiskaupan uhrien ja heidän lastensa auttamista koko maassa ja vastaa sellaisten uhrien auttamisesta, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa (esimerkiksi paperittomat maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat). Hyvinvointialueet puolestaan vastaavat niiden uhrien auttamisesta, joilla on kotikunta. Hyvinvointialueiden toiminnoissa on kuitenkin eroja: henkilökunnan erikoistumisessa, tietoisuudessa ja toimintakyvyssä on vaihtelua eri alueilla. Kansalaisjärjestöjen rooli uhrien tunnistamisessa ja tukemisessa on tärkeä erityisesti silloin, kun lapsi ei halua kertoa kokemuksistaan viranomaisille.

Poliisi- ja syyttäjäviranomaiset käsittelevät ihmiskauppatapauksia laajemmissa yksiköissä, ja vaikka **Suomella** on asiantuntemusta järjestäytyneestä rikollisuudesta, ihmiskauppaan liittyvä erikoistuminen ei ole yhtä kehittynyttä kuin joissakin kumppanimaissa. Poliisissa on kuitenkin mm. erikoistuneita yksiköitä, joissa tutkitaan rikoksia, joissa on osallisena lapsia, sekä laajamittaisten ja erityis-

asiantuntemusta vaativien tapausten tutkinnasta vastaava kansallinen ihmiskauppatutkintaryhmä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tutkimuksen mukaan näyttökynnys on kuitenkin edelleen sangen korkea tuomioistuimessa käsitellyissä lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa ihmiskauppatapauksissa etenkin silloin, jos tapauksiin ei liity seksuaalista hyväksikäyttöä.

Ainutlaatuisia piirteitä

Suomen raportissa yksilöidään useita piirteitä, jotka erottavat **Suomen** järjestelmän muista:

- Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä voivat saada apua kaikki oletetut uhrit, joilla on avuntarve, riippumatta siitä, haluavatko he osallistua rikosoikeudelliseen prosessiin vai eivät. Tämä todennäköisesti madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä ja antaa tietoja, ja apua voidaan tarjota tapauksen tutkintavaiheesta riippumatta, jos avun tarve on olemassa.

- Suomen ihmiskauppalainsäädännön määritelmä pakkoavioliitosta on laaja. Se sisältää myös tilanteet, joissa avioliittoon alun perin suostunutta henkilöä estetään irtautumasta liitosta uhkaamalla kunniaan liittyvällä tai yhteisöllisellä väkivallalla. Se koskee myös siviilioikeudellisesti pätemättömiä avioliittoja, kuten niin sanottuja uskonnollisia avioliittoja.

- Tunnistamisessa on käytännön haasteita, sillä monilla etulinjan työntekijöillä ei ole riittävää varmuutta ihmiskaupan tunnusmerkkien tunnistamisessa tai uhrien ohjaamisessa avun piiriin, minkä vuoksi lapsena hyväksikäytön uhriksi joutuneet henkilöt hakevat apua usein vasta aikuisina, eli 18 vuotta täytettyään.

- Erityisesti hyvinvointialueiden sosiaalipalvelut ja lastensuojelu sekä järjestöt ovat havaitsemisen kannalta keskeisiä toimijoita toisin kuin muissa maissa, joissa havaintoja tekevät eniten työsuojelutarkastajat ja poliisi.

Suomen mallille ovat siten ominaisia vahva oikeusturva ja edistyneet uhrilähtöiset periaatteet. Epäyhtenäiset toimintatavat ja rajallinen erikoistuminen aiheuttavat kuitenkin epäjohdonmukaisuuksia lapsiin ja nuoriin kohdistuvien ihmiskauppatapausten tunnistamisessa ja käsittelyssä.

4. Kreikka

Toimintaperiaatteet ja oikeusjärjestelmä

Kreikan oikeusjärjestelmään sisältyy vankkoja, etenkin lapsiuhrien suojelua koskevia säännöksiä. Uhriksi joutuneilla lapsilla on oikeus saada välitöntä ja erikoistunutta apua sekä vapautus rangaistusvastuusta koskien lainvastaisia tekoja, joita he ovat tehneet ollessaan hyväksikäytön kohteena (ns. rankaisemattomuusperiaate). **Kreikka** on saattanut EU:n standardit suhteellisen johdonmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään, ja sillä on vakiintunut ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismi. Maaraportissa kuitenkin kerrotaan täytäntöönpanon puutteista erityisesti tapauksissa, joissa on kyse ulkomaalaisista lapsista ja iän arviointimenettelyistä.

Kreikka on myös ottanut käyttöön lastensuojelua, turvapaikkaa ja holhousta koskevaa erityislainsäädäntöä ja -käytäntöjä, jotka yhdistyvät usein ihmiskauppatapauksiin, koska Kreikka on ilman huoltajaa matkustavien lasten merkittävä maahantulopaikka. Huomattavista oikeudellisista suojatoimista huolimatta raportissa tuodaan esiin jatkuvia haasteita: hajanaisia käytäntöjä tunnistamisessa, lapsilähtöisten suojatoimien epäjohdonmukaista soveltamista ja menettelyviiveitä haavoittuvien lasten suojelussa rajoilla.

Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Kreikan ihmiskaupan vastainen järjestelmä perustuu kattavaan oikeudelliseen rakenteeseen, jossa kriminalisoidaan ihmiskauppa kaikkien keskeisimpien hyväksikäytön muotojen osalta. Niitä ovat muun muassa seksuaalinen hyväksikäyttö, työperäinen hyväksikäyttö, munasolujen, kudosten ja elinten poistaminen ja hyväksikäyttö rikollisessa toiminnassa sekä kerjäämisessä. Laittomaan adoptioon ja sijaissynnytykseen liittyvää hyväksikäyttöä ei ole kriminalisoitu ihmiskaupan muotona, vaikka se tuodaankin Kreikan raportissa nimenomaisesti esiin lapsiin kohdistuvan ihmiskaupan uutena ja monimutkaisena muotona. Sitä ei myöskään vielä nimenomaisesti mainita hyväksikäytön muotona rikoslaissa. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa luokitellaan törkeäksi ihmiskaupan muodoksi.

Institutionaalinen toimintaympäristö

Institutionaalinen rakenne on keskitetty vahvasti tiettyihin ihmiskaupan vastaisiin toimijoihin. Ihmiskaupparaportoijan toimisto koordinoi kansallista politiikkaa, edistää toimijoiden välistä yhteistyötä ja valvoo tiedonkeruuta. Kreikan poliisi johtaa ihmiskauppatutkintaa, ja operaatioista huolehtivat erikoisyksiköt. Syytteeseenpanosta ihmiskauppatapauksissa vastaavat aluesyyttäjät, mutta maassa ei ole ihmiskauppaan johdonmukaisesti erikoistunutta syyttäjäjärjestelmää, minkä vuoksi asiantuntemuksen taso vaihtelee eri alueilla.

Lastensuojeluvastuut jaetaan Kreikassa sosiaalipalvelujen, erikoistuneiden kansalaisjärjestöjen ja turvapaikkaa hakevien lasten parissa työskentelevien virastojen kesken. Muuttovirroista riippuen vastaanotto- ja tunnistamisjärjestelmään kuuluviin ns. turvallisiin alueisiin kohdistuu tiettyinä ajanjaksoina suuria paineita kolmansista maista tulevien lasten vuoksi. Kreikan raportin mukaan tämä institutionaalinen ylikuormitus on yksi lapsiuhrien varhaisen tunnistamisen esteistä. Tammikuussa 2024 kuitenkin perustettiin ilman huoltajaa matkustavien lasten kansallinen holhousjärjestelmä, jossa asetetaan etusijalle haavoittuvimmassa asemassa olevat ilman huoltajaa olevat lapset. Järjestelmästä on muodostunut suojelurakenne, joka toimii myös ennalta ehkäisevänä mekanismina.

Ainutlaatuiset piirteet

Kreikka erottuu kumppanimaista siinä, missä määrin muuttovirrat vaikuttavat lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppatilanteeseen ja sen piirteisiin. Maahan ilman huoltajaa saapuvien lasten suuri määrä aiheuttaa jatkuvaa painetta etulinjan palveluille ja vaikeuttaa varhaista havaitsemista. Lisäksi laittomaan adoptioon ja sijaissynnytykseen liittyvien ihmiskauppaverkostojen (joissa uhriksi joutuu sijaisäidin lisäksi myös lapsi) esiintyminen on selkeä ilmiö, jota ei ole muissa hankemaissa. Näiden piirteiden vuoksi Kreikan järjestelmässä on samalla sekä vankkoja säädöksiä että toimintaympäristön kroonista kuormitusta. Lisäksi siirtolaisten jatkuva saapuminen vaikuttaa voimakkaasti haavoittuvuusprofiiliin.

5. Italia

Toimintaperiaatteet ja oikeusjärjestelmä

Italian ihmiskauppalainsäädännössä kriminalisoidaan kaikki ihmiskaupan keskeisimmät muodot, kuten seksuaalinen hyväksikäyttö, työperäinen hyväksikäyttö, kerjäämiseen liittyvä hyväksikäyttö ja lapsikohtaiset hyväksikäytön muodot (Italian lainsäädännössä mainitut termit ovat lapsiprostituutio ja lapsipornografia). Lapsia varten on olemassa tehostettuja suojatoimenpiteitä, kuten erityismajoitusta, välitöntä apua ja vapautus rangaistusvastuusta koskien pakotettuna tehtyjä rikoksia.

Italian oikeudelliset ja institutionaaliset rakenteet ihmiskaupan torjumiseksi ovat kansainvälisten standardien mukaisia, ja niissä ihmiskauppaa koskevat säännökset sisältyvät laajempaan turvapaikanhakijoiden ja ilman huoltajaa olevien lasten suojelujärjestelmään. Tämä on ratkaiseva seikka, koska Italia on keskeinen maahantulopaikka monille Eurooppaan pyrkiville siirtolaisille. Vahvasta oikeusperustasta huolimatta raportissa tuodaan esiin täytäntöönpanon jatkuvia puutteita erityisesti muiden kuin italialaisten lasten osalta. Siirtolaislasten tunnistaminen ja auttaminen on edelleen epäjohdonmukaista eri alueilla.

Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Italian rikoslaissa kriminalisoidaan seksuaalinen hyväksikäyttö, työperäinen hyväksikäyttö, kerjäämiseen liittyvä hyväksikäyttö, pakottaminen ja orjuuteen liittyvä hyväksikäyttö. Rikokset, joissa on osallisena lapsia, ovat automaattisesti törkeitä. **Italian** oikeusjärjestelmässä kiinnitetään erityistä huomiota ihmiskauppaan, joka kohdistuu laittomia Välimeren reittejä pitkin ilman huoltajaa matkustaviin lapsiin. Ilmiö on vahvasti läsnä maan rikosoikeudellisessa käytännössä.

Institutionaalinen toimintaympäristö

Italian ihmiskaupan vastaista toimintaa valvoo tasa-arvoministeriöön kuuluva ihmiskaupan vastainen osasto, joka koordinoi alueellisten ihmiskauppaa torjuvien hankkeiden ja palveluntarjoajien verkostoa. Institutionaalinen järjestelmä on erittäin alueellistunut, ja sen kapasiteetti ja käytännöt vaihtelevat huomattavasti pohjoisen ja etelän alueiden välillä. Sekä poliisit että karabinieerit osallistuvat lainvalvontaan. Lisäksi Italiassa on erikoistuneita tutkintayksikköjä, joilla on kokemusta kansainvälisestä järjestäytyneestä rikollisuudesta. Lastensuojelurakenteet – kunnalliset sosiaalipalvelut, erityiset turvakodit ja ilman huoltajaa olevien lasten sijaishuoltojärjestelmät – toimivat, mutta niiden laatu vaihtelee ja ne ovat ylikuormitettuja kaupungeissa, joihin saapuu paljon ihmisiä. Tämä vaikuttaa ihmiskaupan kohteena olevien lasten varhaiseen tunnistamiseen ja pitkäaikaiseen tukeen.

Ihmiskaupan toimintaympäristöön **Italiassa** vaikuttaa vahvasti maan asema ensisijaisena Välimeren alueen maahantulopaikkana. Sen vuoksi Italiassa on erityisen paljon tapauksia, joihin liittyy siirtolaislapsia ja etenkin merireittien kautta ilman huoltajaa saapuvia lapsia. **Italiassa** on käytössä myös ns. ehdottoman suojelun malli: apua annetaan riippumatta siitä, osallistuuko uhri rikosoikeudellisiin menettelyihin. Koska ihmiskaupan vastaisten palvelujen rakenne on alueellistunut, sen puitteissa on mahdollista toteuttaa paikallisiin oloihin räätälöityjä toimia, mutta se aiheuttaa myös epäjohdonmukaisuuksia käytännöissä ja erikoistuneen tuen saatavuudessa. Näiden piirteiden vuoksi **Italian** järjestelmää määrittävät sekä siirtolaisiin liittyvien tapausten määrä että lainsäädännön suojelukeskeinen ajattelumalli.

6. Puola

Toimintaperiaatteet ja oikeusjärjestelmä

Puolassa kansalliset ihmiskaupan vastaiset strategiat yhdistyvät vakiintuneisiin lastensuojelua koskeviin säädöksiin. Maan maantieteellinen asema vaikuttaa sen toimintaperiaatteisiin, koska se sijaitsee lähtömaiden (itä) ja kohdemaiden (länsi) välillä. Ennaltaehkäisy, rajat ylittävä yhteistyö ja lasten tukeminen ovat periaatteita käsittelevissä asiakirjoissa keskeisiä. Lapsiuhreilla, ml. ulkomaalaisilla lapsilla, on oikeus suojeluun ja apuun, mutta järjestelmä on edelleen erittäin juridinen, ja tunnistaminen on usein riippuvaista virallisista menettelyllisistä päätöksistä.

Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Puolassa on ihmiskauppalaki kattaa seksuaalisen ja työperäisen hyväksikäytön sekä rikolliseen toimintaan ja kerjäämiseen liittyvän hyväksikäytön. Lapsiuhrit luokitellaan automaattisesti ihmiskaupan uhreiksi riippumatta rikoksessa mahdollisesti käytetyistä keinoista. Puolan lainsäädännössä ei ole erillistä lakitermiä lapsiin ja nuoriin kohdistuvalle ihmiskaupalle, joten kaikkia ihmiskauppaa koskevia säännöksiä on tulkittava myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan yhteydessä. Kun kyse on lapsesta, kriittinen tekijä on hyväksikäyttötarkoitus eikä keinojen käyttö. Puolan rikoslainsäädännössä ei säädetä korkeammasta perusrangaistuksesta silloin, kun uhri on lapsi, vaikka lapsen mukanaolo voi olla raskauttava tekijä tuomiota annettaessa. Hallitus on havainnut oikeudellisen rakenteen puutteet, minkä vuoksi sen tavoitteena on laatia ihmiskaupan torjuntaa koskeva erityinen laki, jolla vahvistetaan ja selkeytetään nykyisiä hajanaisia säännöksiä.

Puolan odotetaan panevan täytäntöön tarkistetun EU:n direktiivin 2024/17124 ja ryhtyvän toimiin ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmän (GRETA) suositusten perusteella erityisesti uhrien suojelun edistämiseksi, korvauksen saatavuuden parantamiseksi ja riittävän oikeusavun varmistamiseksi.

Institutionaalinen toimintaympäristö

Puolan toimia ihmiskaupan torjunnassa koordinoi jäsennelty julkisten toimijoiden verkosto, joka muodostaa ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismin. Siihen kuuluvat ministeriöiden välinen ihmiskaupan torjuntaryhmä, sisä- ja hallintoasiainministeriö, ulkomaalaisvirasto, poliisi, rajavartiolaitos, lapsiasiavaltuutettu, alueelliset (voivodikuntien) tiimit, syyttäjänvirasto, perhe-, työ- ja sosiaalipolitiikkaministeriö sekä kansallinen neuvonta- ja toimenpidekeskus. Yhdessä nämä organisaatiot muodostavat **monitasoisen kansallisen rakenteen**, jossa yhdistyvät päätöksenteko, lainvalvonta, lastensuojelu ja sosiaaliapu. Operatiivista työtä tekevät poliisin erikoisyksiköt, rajavartijat, sosiaalipalvelut, sijaishuoltojärjestelmät ja kansalaisjärjestöt, jotka ovat mukana kansallisessa neuvonta- ja toimenpidekeskuksessa (KCIK). Paine Puolassa on kasvanut ukrainalaisten lasten maahantulon vuoksi, ja tunnistaminen ja seuranta ovat vaikeutuneet. Raportissa todetaan, että toimijoiden välisessä yhteistyössä on sitkeitä puutteita, alueelliset valmiudet ovat epätasaisia ja (erityisesti länsi-Eurooppaan siirtyville) siirtolaislapsille tarjottavan avun jatkuvuuden varmistamisessa on haasteita.

Ainutlaatuisia piirteitä

Puolan järjestelmään vaikuttaa sen geopoliittinen asema sekä lähtömaana että merkittävänä kauttakulkumaana etenkin, kun on kyse Ukrainan sotaa seuranneista pakolaisvirroista. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevissa tapauksissa on usein kyse ulkomailla (erityisesti seksuaalisesti) hyväksikäytetyistä puolalaisista lapsista ja maan kautta kulkevista ulkomaalaisista lapsista. Puolassa on vahva keskitetty koordinaatiojärjestelmä mutta myös vaihtelevia paikallistason käytäntöjä. Esimerkiksi saatavilla olevat uhrien tukipalvelut keskittyvät suuriin kaupunkeihin ja niitä hallitsevat muutamat järjestöt. Oikeusapu on edelleen erittäin riippuvaista virallisista tunnistamispäätöksistä.

Toinen Puolan järjestelmän tunnusomainen piirre on tekoälyn pitkälle edistynyt käyttö verkkovälitteisen ihmiskaupan havaitsemisessa erityisesti tapauksissa, joissa on kyse lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Viranomaiset hyödyntävät järjestelmällisesti tekoälyavusteisia työkaluja, kuten hash-tunnisteita vertaavaa Interpolin ICSE-tietokantaa, automatisoidun luokittelun Dyżurnet.pl-

alustaa, riskialttiiden digitaalisten tilojen reaaliaikaista seurantaa ja uusia ennakoivan mallintamisen valmiuksia. Niiden ansiosta **Puolan** ihmiskaupan vastainen järjestelmä on yksi Euroopan teknologisesti mukautuvimpia.

7. Portugali

Toimintaperiaatteet ja oikeusjärjestelmä

Portugalin järjestelmä perustuu kansallisiin strategioihin, sukupuolten tasa-arvoa koskeviin rakenteisiin ja hajautettuun lastensuojelujärjestelmään. **Portugalin** toimintaperiaatteissa näkyy sen kahtalainen asema kohdemaana ja vähemmässä määrin kauttakulkumaana, ja niissä korostetaan voimakkaasti ennaltaehkäisyä ja yleistä tietoisuutta.

Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Portugalin ihmiskauppalainsäädäntö kattaa kaikki ihmiskaupan keskeisimmät muodot, kuten seksuaalisen hyväksikäytön, työperäisen hyväksikäytön, hyväksikäytön kerjäämisessä ja lapsiin kohdistuvan ihmiskaupan. Laissa säädetään kovemmista rangaistuksista, kun uhri on alaikäinen, ja varmistetaan, että lapsia kohdellaan ensisijaisesti suojelun tarpeessa olevina uhreina. **Portugali** on saattanut ihmiskaupan vastaiset EU:n velvoitteet osaksi kansallista lainsäädäntöään ja sisällyttänyt ihmiskaupan laajempaan lastensuojelulainsäädäntöön, erityisesti ilman huoltajaa olevien lasten ja siirtolaislasten osalta. Raportissa tuodaan esiin **Portugalin** varsin vankka oikeudellinen rakenne, mutta mainitaan myös puutteista varhaisessa havaitsemisessa ja ohjaamisessa, erityisesti maahan laittomasti saapuvien lasten osalta.

Institutionaalinen toimintaympäristö

Portugalissa on käytössä kansalaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa käsittelevän lautakunnan (CIG) ja ihmiskaupan seurantakeskuksen (OTSH) johtama usean toimijan välinen koordinointimalli. Ihmiskaupan seurantakeskus kerää tietoa näyttöön perustuvan päätöksenteon tueksi. Portugalissa on kansallinen ihmiskaupan uhrien tuki- ja suojeluverkosto. Siihen kuuluu viisi alueellista tuki- ja suojeluverkostoa, jotka tekevät yhteistyötä julkisten tahojen ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Lainvalvontaelimet – muun muassa rikospoliisi ja rajaviranomaiset – hoitavat tutkinnat ja työoloista vastaava viranomainen huolehtii työperäistä hyväksikäyttöä koskevista tapauksista. Vaikka kansallisia mekanismeja on olemassa, raportissa korostetaan, että toiminta on hajautunutta erityisesti tapauksissa, jotka koskevat epävirallisten muuttovirtojen osana tulevia lapsia tai tilanteita, joissa ihmiskauppa on päällekkäistä turvapaikka- ja sijaishuoltomenettelyjen kanssa.

Ainutlaatuisia piirteitä

Vaikka Portugali erottuukin muista maista laajalla datavetoisella institutionaalisella infrastruktuurillaan ihmiskaupan seurantakeskuksen myötä, tietoja ei ole eritelty lapsikohtaisesti. Olemassa olevat rakenteet, kuten ihmiskaupan seurantakeskus ja kansalaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa käsittelevä lautakunta, ovat vankka perusta, mutta tietoja on kerättävä järjestelmällisemmin, jotta lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevia tapauksia voidaan seurata ja arvioida vielä tehokkaammin. Rakenteen suurimmat haavoittuvuudet liittyvät kuitenkin muuttoliikkeen dynamiikkaan. Ihmiskaupan kohteena olevia lapsia havaitaan usein eri ryhmistä koostuvien siirtolaisvirtojen sisällä, mikä vaikeuttaa ihmiskaupan erottamista laittoman maahantulon järjestämisestä ja yhdenmukaisen suojelun varmistamista eri alueilla. Järjestelmän kansallisen tason rakenteet ovat siis vahvoja, mutta käytännön toteutus on epätasaista.

8. Romania

Toimintaperiaatteet ja oikeudellinen rakenne

Romanian rakenne perustuu ihmiskaupan torjunnan keskusvirastoon (ANTIP), kansallisiin strategioihin ja jäsenneltyyn lastensuojelujärjestelmään. Maan asema merkittävänä lähtömaana vaikuttaa voimakkaasti ennaltaehkäisylähtöisiin toimintatapoihin, tiedonkeruutoimiin ja yhteisötyöhön. Uhrien seuranta- ja arviointijärjestelmää (SIMEV) pidetään ainutlaatuisena etuna, jonka avulla lapsiuhreja voidaan seurata pidemmän aikaa.

Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Romanian rikoslakiin hiljattain tehdyillä muutoksilla kovennettiin ihmiskaupasta määrättäviä rangaistuksia, nostettiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta ihmiskaupasta määrättävää vähimmäisrangaistusta kolmesta viiteen vuoteen ja laajennettiin raskauttavien tekijöiden luetteloa. Laki kohdistuu nyt nimenomaisesti tilanteisiin, joissa rikoksentekijä on perheenjäsen, asuinkumppani tai lapsen hoidosta, suojelusta tai koulutuksesta vastaava henkilö, ja siinä tunnustetaan luottamuksen, auktoriteetin tai lapsen haavoittuvuuden, muun muassa vammaisuuden, riippuvuussuhteen tai toimintarajoitteiden, väärinkäyttö rikosvastuuta lisääviksi tekijöiksi.

Institutionaalinen toimintaympäristö

Romaniassa on käytössä keskitetty kansallinen koordinointirakenne, ja kansallinen ihmiskaupan torjuntavirasto toimii ennaltaehkäisyn, tiedonkeruun, koordinoinnin ja politiikan kehittämisen johtavana elimenä. Tunnistamiseen osallistuvat poliisi, ihmiskaupan torjuntaan erikoistuneet syyttäjät, lastensuojelupalvelut, työvoimaviranomaiset ja kansalaisjärjestöt. Tästä keskitetystä rakenteesta huolimatta raportissa tuodaan esiin jatkuvia puutteita: taloudelliset ja työtekijäresurssit eivät riitä ehkäisemään ihmiskauppaa, suojelemaan uhreja ja tarjoamaan lastensuojelun erityispalveluja, eikä kansalaisjärjestöillä ole riittävästi rahoitusta. Monet tunnistetut ihmiskaupan uhrit ovat aiemmin olleet sijoitettuina lastensuojelulaitoksiin, minkä vuoksi on selvää, että lastensuojelua tulisi vahvistaa.

Ainutlaatuisia piirteitä

Romania on ainutlaatuinen maa lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan laajuuden ja jatkuvuuden osalta. Maassa on muun muassa paljon tyttöjen seksuaalista hyväksikäyttöä, ja kerjäämisessä on mukana huomattavan paljon hyvin nuoria lapsia. Verkossa tapahtuva seksuaalinen hyväksikäyttö tunnistetaan nopeasti kasvavaksi ihmiskaupan muodoksi. Maaraportissa tuodaan esiin myös haavoittuvuuksia, jotka johtuvat ylisukupolvisista traumoista, sosiaalisesta syrjäytymisestä, sekavista perherakenteista, valvomattomasta pääsystä sosiaaliseen mediaan sekä seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön normalisoinnista.

Lukuisista kampanjoista huolimatta tietoisuus ihmiskaupasta on edelleen vähäistä. Erityisesti lasten ymmärrys riskeistä on usein pinnallista, mikä voi lisätä väärää turvallisuuden tunnetta. Monet pitävät ihmiskauppaa kaukaisena uhkana, ja ennalta ehkäisevissä toimissa keskitytään kaupunkialueisiin ja sivuutetaan maaseudun haavoittuvuudet. Resurssien ja asiantuntemuksen vähäisyyden vuoksi ihmiskaupan torjunnan keskusvirasto, kansalaisjärjestöt ja paikallisviranomaiset eivät kykene toteuttamaan säännöllistä ennaltaehkäisevää toimintaa.

OSA III KÄYTÄNNÖN MODUULIT

Käsikirja on järjestetty ihmiskaupan vastaisten toimien neljän vakiintuneen pilarin mukaan. Ne ovat ennaltaehkäisy, suojelu, syytteeseenpano ja kumppanuudet. Jotta voidaan kuvata, miten erilaisia tapauksia käytännössä käsitellään, ennaltaehkäisyn ja suojelun väliin on sijoitettu tunnistamista koskeva lisämoduuli. Näin varmistetaan, että käsikirjassa käsitellään koko kehityskulku taustalla olevista syistä ja varhaisista riskitekijöistä rikostutkintaan ja syytteeseenpanoon asti.

Kaikissa moduuleissa noudatetaan samaa sisäistä mallia: Ensiksi **taustoituksessa** esitellään asiaankuuluvat kansainväliset ja EU:n oikeudelliset ja poliittiset välineet ja käydään läpi alalla toteutettavia toimia liittyen eri velvoitteisiin ja standardeihin. Toiseksi **puutteissa ja lupaavissa käytännöissä** konkretisoidaan tietoa esittämällä kahdeksasta maaraportista saatua näyttöä. Tässä osiossa tuodaan esiin, millä osa-alueilla on tunnistettavissa haasteita, missä järjestelmät onnistuvat ja miten erilaiset toimintamallit toimivat käytännössä. Kolmanneksi esitettävät **suositukset** perustuvat taustoitukseen ja maakohtaisiin havaintoihin. Niiden pohjalta tuodaan esiin kohdennettuja ja toteutettavissa olevia suosituksia, joiden tarkoituksena on korjata puutteita ja vahvistaa vaikuttavia käytäntöjä. Lopuksi **käytännön työkaluissa** kootaan yhteen lähteitä ja annetaan linkkejä välineisiin, alustoihin ja ohjemateriaaleihin, jotka voivat tukea päätöksentekoa ja tapausten käsittelyä silloin, kun tosielämän tilanteet aiheuttavat ammattilaisissa epävarmuutta.

Käsikirjassa on näitä moduuleita ennen kaksi osiota, joista ensimmäisessä selvennetään neljän pilarin alkuperää ja merkitystä ja sitä, miten tämä toimintamalli syntyi ja miksi se on edelleen keskeinen ihmiskaupan vastaisten toimintaperiaatteiden ja käytännön kannalta. Toisessa esitellään lapsilähtöisen tunnistamisen periaatteet ja koko käsikirjan pohjana oleva oikeuksiin perustuva, lapsikeskeinen toimintatapa. Siinä esitetään myös standardit, jotka ovat kaikkien myöhempien analyysien, työkalujen ja suositusten perustana.

Ihmiskaupan vastaisen toiminnan neljä pilaria

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa rajoittuu vain harvoin yhteen maahan, sillä se on luonnostaan valtioiden rajat ylittävä rikos, jossa uhrit ja rikoksentekijät liikkuvat eri maissa. Rajat ylittävissä rikollisissa verkostoissa toimivat rikolliset koordinoivat lasten liikkumista rajojen yli ja kohdentavat toimet paikkoihin, joissa heikko valvonta ja suojelu sekä korkea kysyntä lupaavat suurempia voittoja. Ihmiskauppa vaikuttaa edelleen suhteettomasti lapsiin: koko maailmassa lapsiuhrien osuus oli vuoteen 2022 mennessä lähes 38 prosenttia tunnistetuista ihmiskaupan uhreista[6].

Euroopan komission edistymistä ihmiskaupan torjunnassa Euroopan unionissa käsittelevän viidennen raportin mukaan vuosina 2021–2022 lasten osuus kaikista rekisteröidyistä uhreista oli 19 prosenttia. Valtaosa lapsiuhreista oli EU:n kansalaisia (81 prosenttia eli 2 401 lasta), ja suurinta osaa hyväksikäytettiin siinä jäsenvaltiossa, josta he olivat kotoisin (88 prosenttia eli 2 120 lasta). Vuosiin 2019–2020 verrattuna rekisteröityjen lapsiuhrien osuus laski kolme prosenttia. Tämä laskusuuntaus voi osittain kertoa verkossa tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön kasvusta, sillä monet verkossa tapahtuvan rikollisuuden uhrit jäävät havaitsematta. Jotkin jäsenvaltiot eivät myöskään rekisteröi virallisesti ihmiskaupan uhreiksi joutuneita lapsia varmistaakseen laajempien lastensuojelupalvelujen saatavuuden. Nämä lähes varmasti alakanttiin arvioidut luvut osoittavat kuitenkin, miten laajaa ja jatkuvaa tämä kansallisia ja alueellisia rajoja ylittävä rikollisuus on.

6 UN Global Report on Trafficking in Persons 2024

YK:n vuoden 2024 ihmiskaupparaportin mukaan Keski- ja Kaakkois-Euroopassa seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreiksi joutuneiden tyttöjen osuus kasvoi 27 prosentista 33 prosenttiin kaikista uhreista. Tästä voi päätellä, että vuoteen 2022 mennessä näiden alueiden tyttöjä rekrytoitiin seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi enemmän kuin vuonna 2019. Samana ajanjaksona Länsi- ja Etelä-Euroopassa uhriksi tunnistettujen poikien määrä 100 000:ta asukasta kohden kasvoi 40 prosenttia. He olivat pääasiassa pakkotyöhön ja muihin hyväksikäytön muotoihin liittyvän ihmiskaupan uhreja. Valtaosa näistä pojista oli siirtolaisia pääasiassa Pohjois-Afrikasta, Saharan eteläpuolisesta Afrikasta ja Aasiasta, mikä vastasi näillä alueilla tuohon aikaan ilman huoltajaa kohdattujen lasten sukupuoli- ja kansalaisuusprofiileja.

Eurostatin mukaan vuonna 2024 EU:ssa rekisteröitiin 9 678 ihmiskaupan uhria, joista 19 prosenttia oli lapsia (1 832). Naisten ja tyttöjen osuus kaikista rekisteröidyistä uhreista oli 63 prosenttia, mikä on hieman vähemmän kuin vuonna 2023. Kaiken kaikkiaan 28 prosenttia uhreista oli raportoivan maan kansalaisia, kahdeksan prosenttia muita EU-kansalaisia ja 64 prosenttia EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisia. Jäsenvaltioiden välillä oli huomattavia eroja: esimerkiksi **Bulgaria**, **Romania** ja Slovakia raportoivat pääasiassa kotimaisista uhreista, kun taas Itävalta, **Italia**, Espanja, **Portugali**, **Kreikka** ja Irlanti ilmoittivat, että yli 80 prosenttia uhreista oli kotoisin EU:n ulkopuolelta.

Kansainväliset toimet lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjumiseksi perustuvat kattaviin oikeudellisiin ja poliittisiin sopimuksiin. Globaalilla tasolla YK:n vuoden 1989 yleissopimus lapsen oikeuksista velvoittaa valtiot ottamaan käyttöön kansallisia, kahdenvälisiä ja monenvälisiä toimia lasten kaappausten, myymisen ja heihin kohdistuvan ihmiskaupan estämiseksi. Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen YK:n yleissopimuksen lisäpöytäkirjassa ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta, jäljempänä ’Palermon pöytäkirja’, ihmiskaupan vastaisille toimille vahvistettiin kolme peruspilaria. Nämä ovat **ennaltaehkäisy, suojelu ja syytteeseenpano**, joista on sittemmin tullut globaalin ihmiskaupan vastaisen politiikan selkäranka. Ajan myötä tunnustettiin virallisesti neljäs pilari, **kumppanuudet**, mikä kertoo siitä, että ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa tarvitaan koordinoitua usean toimijan välistä ja rajat ylittävää yhteistyötä. Yhdessä nämä **neljä pilaria** muodostavat nyt kansainvälisesti hyväksytyn strategisen viitekehyksen ihmiskaupan torjumiseksi ja uhrien suojelemiseksi.

Euroopan neuvoston vuoden 2005 yleissopimuksessa ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta näitä standardeja vahvistettiin Euroopassa oikeudellisesti sitovalla, oikeuksiin perustuvalla sääntelykehyksellä ja riippumattomalla seurantamekanismilla eli ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmällä (GRETA).

Euroopan unionissa ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annettu direktiivi 2011/36/EU on keskeinen oikeudellinen väline, jossa on asetetettu vähimmäissäännöt ihmiskauppaan liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittämiselle kansallisella tasolla. Direktiivillä (EU) 2024/1712 muutetaan ja vahvistetaan merkittävästi direktiiviä 2011/36/EU laajentamalla hyväksikäytön määritelmää sisältämään pakkoavioliiton, laittoman adoption ja hyväksikäytön sijaissynnytyksessä. Siinä edellytetään, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön kansalliset toimintasuunnitelmat, kriminalisoivat ihmiskaupan uhrien tarjoamien palvelujen tietoisen käytön ja soveltavat yhdenmukaistettuja rangaistuskynnyksiä, ml. ankaroittavia olosuhteita, kun tapaukseen liittyy viranhaltijoita tai tieto- ja viestintätekniikka-avusteista hyväksikäyttöä. Direktiivillä myös vahvistetaan yritysten vastuuta, laajennetaan uhrien rankaisemattomuusperiaatetta ja otetaan käyttöön tehostetut suojatoimet kansainvälistä suojelua tarvitseville uhreille sekä vahvistetaan ihmiskaupan lapsiuhreille annettavaa apua ja tukea koskevia standardeja. Sillä parannetaan korvausten

saatavuutta varmistamalla, että uhrit voivat hyötyä väkivaltarikosten uhreille tarkoitetuista kompensaatiomekanismeista, ja annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus perustaa kansallisia rahastoja uhreille.

EU:n ihmiskaupan torjuntaa koskevassa vuosien 2021–2025 strategiassa uudistettiin unionin painopisteitä käsittelemällä verkossa tapahtuvaa rekrytointia, talousrikostutkintoja ja lasten erityisiä haavoittuvuuksia sekä vahvistamalla neljän pilarin rakennetta. Joulukuussa 2025 Euroopan komissio käynnisti kannanottopyynnön uudesta EU:n ihmiskaupan torjuntaa koskevasta strategiasta, joka on määrä hyväksyä vuoden 2026 lopussa.

Globaali ihmiskaupan vastainen toiminta saa käytännön voimaa kansainvälisistä ja alueellisista järjestöistä. YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto (UNODC) johtaa maailmanlaajuista tiedonkeruuta ja rajat ylittävää yhteistyötä. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on edelleen keskeisessä asemassa uhrien auttamisessa, turvallisessa paluussa ja yhteiskuntaan sopeuttamisessa. YK:n lastenjärjestö (UNICEF) vahvistaa kansallisia lastensuojelujärjestelmiä ja rajat ylittäviä tunnistamis- ja ohjausväyliä. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj) edistää koordinoitua ihmiskaupan vastaista politiikkaa 57 jäsenvaltiossaan. EU:ssa virastot, kuten Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto (Europol), Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virasto (Eurojust), Euroopan raja- ja merivartiovirasto (Frontex), Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA), Euroopan unionin lainvalvontakoulutusvirasto (CEPOL) ja Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA), tukevat operatiivista yhteistyötä, lapsikeskeistä suojelua ja johdonmukaista rajat ylittävää tapaustenhallintaa.

Käsikirja seuraa neljää pilaria ja pyrkii luomaan yhteyden oikeudellisten ja poliittisten periaatteiden sekä konkreettisten käytännön toimenpiteiden välille. Käsikirja tarjoaa ammattilaisille tietoa ja työkaluja ihmiskaupan riskien torjuntaan sekä institutionaalisten ja monialaisten kumppanuuksien vahvistamiseen.

Lapsilähtöisen tunnistamisen periaatteet

Kansainvälisessä oikeudessa tunnustetaan, että ihmiskaupan kohteeksi joutuneisiin lapsiin kohdistuu erityisiä ja voimakkaita haittoja, jotka edellyttävät perustavanlaatuisesti erilaisia toimia kuin aikuisilla. Lasten riippuvuus aikuisista, psyykkinen kehitys ja rajalliset valmiudet suojella omaa etuaan tarkoittavat, että tunnistamiseen, suojeluun ja tukeen on sovellettava lapsilähtöisiä menetelmiä. Tämä ja jäljempänä esitetyt periaatteet sisältyvät kiinteästi Palermon pöytäkirjaan, YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja kansainvälisiin ohjeisiin (kuten YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston suosittelemiin periaatteisiin ja ohjeisiin ihmisoikeuksista ja ihmiskaupasta, UNICEFin ohjeisiin ihmiskaupan lapsiuhrien suojelemisesta sekä YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaavan toimiston opetusmoduulisarjaan: Trafficking in Persons & Smuggling of Migrants ja Toolkit to Combat Trafficking in Persons -materiaaliin). Näissä kaikissa edellytetään, että **lapsen etu** otetaan ensisijaisesti huomioon kaikissa ihmiskaupan kohteena olevaan lapseen vaikuttavissa päätöksissä riippumatta siitä, mikä viranomainen on kyseessä.

Tämän lähtökohdan keskeinen oikeusvaikutus on itse lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan määritelmä. Palermon pöytäkirjan mukaisesti lapseen kohdistuvan ihmiskaupan toteamiseen riittää se, että teko on tehty hyväksikäyttötarkoituksessa. Todisteita ihmiskaupan keinoista, kuten erehdyttämisestä, riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäytöstä ei edellytetä, eikä niiden edellyttäminen ole asianmukaista. Tämä perustuu näkemykseen siitä, että lapset eivät voi laillisesti

antaa suostumustaan hyväksikäyttöön, ja siksi heidät on voitava tunnistaa uhriksi matalammalla kynnyksellä. Valtioiden on näin ollen huolehdittava siitä, että tämä asia otetaan huomioon sekä rikosprosesseissa että politiikoissa. Lisäksi on huolehdittava siitä, ettei lapsiin kohdisteta aikuisille tarkoitettuja vaatimuksia, jotka viivyttävät tai estävät tunnistamisen.

Nopea ja ennakoiva tunnistaminen on keskeinen suojakeino. Kansainvälisten standardien mukaan tarvitaan etenkin menettelyjä, joiden avulla lapsiuhrit pystytään havaitsemaan varhain eri tilanteissa, kuten rajavalvonnassa, turvapaikkajärjestelmässä, lastensuojelussa, koulutuksessa, terveydenhuollossa ja lainvalvonnassa. Tunnistamisen on välittömästi käynnistettävä suojelutoimet, eikä pelkästään tutkintaa. Lapsiin ei saa kohdistaa rikosoikeudellisia menettelyjä eikä heille saa määrätä seuraamuksia rikoksista, jotka on tehty heihin kohdistuvan ihmiskaupan, rikollisessa toiminnassa hyväksi käyttämisen tai laittoman maahantulon järjestämisen välittömänä seurauksena. Tämä niin sanottu rankaisemattomuusperiaate on erityisen tärkeä, jotta estetään toissijainen uhriksi joutuminen ja säilytetään lasten luottamus viranomaisia kohtaan.

Kun ihmiskaupan uhriksi joutunut lapsi on tunnistettu, hänellä on oikeus saada henkilökohtaisia olosuhteitaan vastaavia kattavia suojelu- ja tukitoimenpiteitä. Jos lapsi on ilman huoltajaa tai erossa perheestään, viranomaisten on ryhdyttävä toimenpiteisiin perheenyhdistämismahdollisuuden arvioimiseksi perusteellisen riskinarvioinnin ja lapsen kuulemisen perusteella. Perheen yhdistämiseen pitäisi pyrkiä vain silloin, kun se on turvallista ja lapsen edun mukaista. Jos perheeseen palaaminen ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, valtioiden on huolehdittava asianmukaisista vaihtoehtoisista huolenpitojärjestelyistä. Näissä tulee kunnioittaa lapsen ihmisarvoa, vakautta ja pitkäaikaista kehitystä sen sijaan, että turvauduttaisiin väliaikaisiin tai sopimattomiin sijoituksiin.

Osallistumisoikeus on lapsilähtöisen toimintamallin toinen olennainen osa. Lapsille, jotka pystyvät muodostamaan oman näkemyksensä, on annettava mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti kaikissa heitä koskevissa asioissa, kuten sijaishuolto- tai hoitojärjestelyjä, kotimaahan paluuta tai pitkäaikaisratkaisuja koskevissa päätöksissä. Heidän näkemyksilleen on annettava asianmukainen painoarvo heidän ikä- ja kypsyystasonsa mukaisesti. Näin vahvistetaan periaatetta siitä, että suojelu ei rajoita toimijuutta.

Näiden velvoitteiden toteuttamiseen tarvitaan erityisiä toimintaperiaatteita ja ohjelmia. Ihmiskaupan kohteeksi joutuneiden lasten tulee saada fyysistä, psykososiaalista, ja oikeudellista apua sekä koulutukseen, asumiseen ja terveydenhoitoon liittyvää tukea, jota tarjoavat erityisesti hyväksikäytön lapsiuhrien kanssa työskentelyyn koulutetut ammattilaiset. Suojelun on ulotuttava myös rikosoikeudellisiin menettelyihin. Se tarkoittaa myös lasten suojelemista pelottelulle, kostotoimille tai tarpeettomalle riskille altistumiselta. Tähän on sisällyttävä myös korvausmekanismien tosiasiallinen saatavuus. Koko tämän prosessin ajan on olennaista huolehtia yksityisyyden suojasta ja suojata tarvittaessa lapsen henkilöllisyyttä, jotta vältetään leimautuminen, kostotoimet tai joutuminen uudelleen hyväksikäytön kohteeksi.

Kansainvälisissä standardeissa korostetaan myös, että kaikille ammattihenkilöille, jotka todennäköisesti joutuvat tekemisiin ihmiskaupan uhrien kanssa, on annettava erityiskoulutusta. Oikeudellinen, psykologinen ja lasten kehitykseen liittyvä osaaminen on välttämätöntä, jotta tunnistaminen, suojelu ja tukitoimet toteutuvat johdonmukaisesti ja aidosti lapsen oikeuksia ja hyvinvointia painottavalla tavalla.

Yhdessä näillä toimenpiteillä vahvistetaan keskeistä periaatetta: ihmiskaupan lapsiuhreja on kohdeltava oikeudenhaltijoina, joilla on erityisiä tarpeita, jotka edellyttävät erityisiä oikeudellisia, institutionaalisia ja ammatillisia toimia tunnistamisen ja suojelun kaikissa vaiheissa.

Moduuli 1 Ennaltaehkäisy

1. Keskeiset periaatteet

Kansainvälinen ihmiskaupan torjunta perustuu sen tunnustamiseen, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvassa ihmiskaupassa on pikemminkin kyse rakenteellisista haavoittuvuuksista kuin yksittäisistä rikoksista. Palermon pöytäkirjassa asetetaan ennaltaehkäisy valtion keskeiseksi velvoitteeksi, joka edellyttää kattavia ja koordinoituja toimintaperiaatteita, joilla vähennetään ihmiskaupan riskejä, suojellaan uudelleen uhriksi joutumiselta ja puututaan hyväksikäytön mahdollistaviin olosuhteisiin. Ennaltaehkäisy ymmärretään siis jatkuvaksi monialaiseksi prosessiksi, joka on yksittäisen toimenpiteen sijasta politiikan, sosiaaliset toimenpiteet ja institutionaalisen koordinoinnin yhdistävä kokonaisuus.

Käytännössä tähän toimintamalliin kuuluu tutkimusta ja tiedonkeruuta, valistusta, koulutusta ja kohdennettuja sosiaalisia aloitteita. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat kaikissa hankemaissa tehokkaimpia silloin, kun ne sisällytetään jokapäiväisiin institutionaalisiin ympäristöihin, kuten kouluihin, lastensuojelujärjestelmiin, turvapaikka- ja muuttoliikemenettelyihin ja työsuojeluun, joissa pystytään tunnistamaan varhaisia riski-tunnusmerkkejä ja toimimaan niiden perusteella. Maaraportit osoittavat johdonmukaisesti, että pelkät tiedotuskampanjat eivät riitä, ellei niitä liitetä mekanismeihin, joiden avulla tunnistaminen, ohjaaminen, suojelu ja seuranta voidaan tehdä oikea-aikaisesti.

Sekä Palermon pöytäkirjassa että EU:n instrumenteissa korostetaan, että yhteistyö kansalaisyhteiskunnan kanssa on keskeinen osa ennaltaehkäisyä. Kansalaisjärjestöillä on ratkaiseva rooli yhteisön tavoittamisessa, syrjäytyneiden ryhmien kanssa työskentelyssä ja sellaisten lasten luottamuksen saamisessa, jotka saattavat olla vastahakoisia tai kykenemättömiä toimimaan viranomaisten kanssa. Ennaltaehkäisyn tulokset paranevat, kun tällaiset toimijat otetaan virallisesti mukaan kansallisiin strategioihin ja tunnistamis- ja ohjausrakenteisiin sen sijaan, että toimittaisiin tapaus- tai hankekohtaisesti.

Direktiivissä (EU) 2024/1712 edellytetään, että jäsenvaltiot panevat Euroopan unionissa täytäntöön kohdennettuja ja eriytettyjä ehkäiseviä ja kysyntää vähentäviä toimenpiteitä, joissa otetaan huomioon ihmiskaupan ja hyväksikäytön erityiset muodot. Näihin toimenpiteisiin kuuluvat erityisesti verkkoulottuvuutta käsittelevät koulutus- ja tiedotuskampanjat, joiden on oltava sukupuolisensitiivisiä ja lapsiystävällisiä ja joissa keskitytään vähentämään haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten lasten ja vammaisten, riskiä joutua uhriksi. Jäsenvaltioiden on kysynnän hillitsemiseksi myös kriminalisoitava ihmiskaupan uhrin tarjoamien palvelujen tahallinen käyttö ja varmistettava, että tällaisista rikoksista voidaan määrätä tehokkaita ja oikeasuhteisia rangaistuksia, joilla on pelotevaikutusta.

Uutta strategiaa odotettaessa näitä velvoitteita vahvistetaan ihmiskaupan torjuntaa koskevassa EU:n strategiassa 2021–2025. Siinä todetaan, että olemassa olevista ennaltaehkäisyaloitteista huolimatta yritysten, työnantajien, käyttäjien ja kuluttajien uhrien hyväksikäytöstä saamien palvelujen, työvoiman ja tuotteiden kysyntään ei ole juurikaan puututtu. Strategialla halutaan edistää koordinoituja tiedotuskampanjoita, tehostettua yhteistyötä viranomaisten ja työsuojelutarkastajien välillä sekä EU:n virastojen tukemia yhteisiä tarkastuksia riskialttiilla aloilla. Viranomaisten lisäksi myös yksityisen sektorin on kannettava ennaltaehkäisystä yhä suurempi vastuu. Työvoimavaltaisilla ja riskialttiilla toimialoilla toimivien yritysten odotetaan noudattavan asianmukaista huolellisuutta, varmistavan toimitusketjujen läpinäkyvyyden ja integroivan ihmiskaupan vastaiset standardit osaksi toimintojaan. Kestävää hallinnointia, vastuullisia julkisia hankintoja ja kauppapolitiikkaa koskevilla

uusilla EU:n aloitteilla pyritään sisällyttämään ennaltaehkäisy markkinoiden sääntelyyn, jotta pakkotyöhön ja lapsityövoiman käyttöön pystytään puuttumaan globaaleissa arvoketjuissa.

Yhdessä tarkasteltuna kansainväliset ja EU-tason viitekehykset jäsentävät monitasoisen ennaltaehkäisyjärjestelmän, joka toimii koko ihmiskaupan ilmiökentän läpi. Ennaltaehkäisyn merkityksen pystyy ymmärtämään parhaiten kansanterveyteen ja uhrien suojeluun laajasti sovellettavan kolmiportaisen mallin avulla. Primaaripreventiolla pyritään vähentämään riskialttiutta puuttumalla rakenteellisiin tekijöihin, kuten köyhyyteen, syrjäytymiseen ja mahdollisuuksien puutteeseen. Sekundaaripreventiossa keskitytään yksilöihin tai ryhmiin, joissa näkyy varhaisia haavoittuvuuden merkkejä, ja turvaudutaan koulutettuihin ammattilaisiin ja monitoimijaiseen yhteistyöhön, jotta toimenpiteisiin voidaan ryhtyä ennen kuin hyväksikäyttö tapahtuu. Tertiaaripreventiolla pyritään ehkäisemään uudelleen uhriksi joutumista erityistuen, kuntoutuksen ja pitkäaikaisen yhteiskuntaan sopeuttamisen avulla.

Tämä porrastettu malli on yhdenmukainen lähtö-, kauttakulku- ja kohdealueilla toteutettavien ennaltaehkäisytoimien kanssa. Lähtömaissa ennaltaehkäisytoimet kohdistuvat sosioekonomisiin olosuhteisiin, rekrytointikäytäntöihin ja yhteisötason haavoittuvuuksiin. Kauttakulkumaissa pyritään varhaiseen havaitsemiseen ja vältetään toimenpiteitä, joilla laillista liikkuvuutta rajoitetaan kohtuuttomasti. Kohdemaissa keskitytään työmarkkinoiden sääntelyyn, rekrytointikanavien valvontaan, turvallisiin muuttoreitteihin ja kysynnän hillitsemiseen. Taustalla oleva periaate on kaikissa yhteyksissä johdonmukainen: ennaltaehkäisy on tehokasta vain silloin, kun siinä otetaan huomioon hyväksikäytön koko kirjo ja kun se perustuu todellisiin haavoittuvuuksiin yleisten tai symbolisten toimenpiteiden sijaan.

Taulukko 1. Aluepohjainen ennaltaehkäisy verrattuna primaari-/sekundaari-/tertiaaripreventioon[7]

Ennaltaehkäisytoimen tyyppi	Primaaripreventio (alttiuden vähentäminen ennen ihmiskauppaa)	Sekundaaripreventio (varhainen havaitseminen / kehityskulun keskeyttäminen)	Tertiaaripreventio (hyväksikäytön toistumisen estäminen ja olemassa olevaan haittaan puuttuminen)
Valistus- ja tiedotuskampanjat	**Lähtömaa** Riskeistä tiedottaminen mahdollisille maastamuuttajille, perheille ja nuorille; kulttuuriin mukautettuja viestejä	**Lähtö-/kauttakulkumaa** Kohdennettuja varoituksia riskialttiille henkilöille, jotka jo harkitsevat vaarallisia muuttoreittejä	**Kohdemaa** Työnantajien ja yhteisöjen valistaminen uudelleen uhriksi joutumista lisäävän kysynnän vähentämiseksi
Tulojen tuottaminen, mikroluotot, työpaikkojen luominen	**Lähtömaa** Rakenteellisen haavoittuvuuden vähentäminen; vaihtoehtoja riskialttiille siirtolaisuudelle	(Voidaan soveltaa vain rajallisesti) – ei yleensä toimenpiteitä, kun riskialttiille matkalle on lähdetty	(Ei sovelleta)

7 Taulukossa viitataan edellä käsiteltyihin kahteen ennaltaehkäisymalliin. Sen tiedot ovat peräisin samoista lähteistä, mutta siinä ei toisinneta tietoja eikä johdeta niitä suoraan yksittäisestä lähteestä.

Ennaltaehkäisytoimen tyyppi	Primaaripreventio (alttiuden vähentäminen ennen ihmiskauppaa)	Sekundaaripreventio (varhainen havaitseminen / kehityskulun keskeyttäminen)	Tertiaaripreventio (hyväksikäytön toistumisen estäminen ja olemassa olevaan haittaan puuttuminen)
Opetus ja elämäntaitoja koskeva koulutus	**Lähtömaa** Taitojen kehittäminen haavoittuvuuden vähentämiseksi kauan ennen hyväksikäyttöä	**Lähtömaa** Riskitilanteille jo altistuneiden nuorten tavoittaminen	**Kohdemaa** Kotoutumiskoulutus uudelleen uhriksi joutumisen riskin vähentämiseksi
Riskialttiita ryhmiä koskevat kohdennetut toimet	**Lähtömaa** Näytön perusteella (lähisuhdeväkivallasta selvinneet, tietyt etniset ryhmät, kouluttamattomat nuoret)	**Kauttakulkumaa** Liikkuvien riskialttiiden henkilöiden tunnistaminen	**Kohdemaa** Aiemmin ihmiskaupan kohteeksi joutuneiden henkilöiden tukeminen hyväksikäytön toistumisen estämiseksi
Sosiaalisen suojelun järjestelmien vahvistaminen	**Lähtömaa** Lastensuojelu, syntymän rekisteröinti, yhteisön turvaverkot	**Kauttakulkumaa** Tunnistamis- ja ohjausmekanismit, kun haavoittuvuuksia havaitaan	**Kohdemaa** Hyväksikäytöstä selvinneiden tukiverkot sen toistumisen estämiseksi
Rekrytoijien sääntely/seuranta	**Lähtömaa** Paikallisten rekrytoijien valvonta; lupajärjestelmät	**Kauttakulkumaa** Rajat ylittävien tai epävirallisten hyväksikäytön rekrytointiketjujen katkaiseminen	**Kohdemaa** Riskialttiiden alojen työvoiman välittäjien sääntely
Pysäyttäminen rajoilla ja kauttakulkupisteissä	(voidaan soveltaa vain rajallisesti)	**Kauttakulkumaa** Varhainen pysäyttäminen, tunnistaminen, poistaminen uhkaavista olosuhteista	Joskus **kohdemaa** maahantulotarkastukset jo hyväksikäytettyjen uhrien tunnistamiseksi
Työsuojelutarkastukset ja -valvonta kohdemaissa	(voidaan soveltaa vain rajallisesti)	**Kohdemaa** Tarkastukset, joissa havaitaan varhainen hyväksikäyttö	**Kohdemaa** Käynnissä olevan hyväksikäytön kierteiden katkaiseminen ja pitkäaikaisen suojelun varmistaminen
Turvalliset tilat maahantulijoille (palvelupisteet, turvakodit)	**Lähtömaa** Tiedotuspisteet turvallisesta muuttoliikkeestä	**Kauttakulkumaa** Turvalliset tilat, jotka estävät joutumisen rikollisten käsiin	**Kohdemaa** Keskeinen tertiaaripreventionin toimenpide: vakauttaminen, toipuminen, pitkän aikavälin turvallisuus

Ennaltaehkäisytoimen tyyppi	Primaaripreventio (alttiuden vähentäminen ennen ihmiskauppaa)	Sekundaaripreventio (varhainen havaitseminen / kehityskulun keskeyttäminen)	Tertiaaripreventio (hyväksikäytön toistumisen estäminen ja olemassa olevaan haittaan puuttuminen)
Kysyntään kohdistuvat toimenpiteet (tietoisen käytön kriminalisointi, huolellisuusvelvoite, toimitusketjun kontrollointi)	**Kohdemaa** Hyväksikäyttöä rakenteellisesti edistävien tekijöiden vähentäminen	**Kohdemaa** Jatkuvan hyväksikäytön tunnistaminen valvonnan avulla	**Kohdemaa** Toistuvan kysyntään perustuvan hyväksikäytön estäminen tunnistamisen jälkeen
Julkisuus / suuri mediahuomio	**Lähtömaa** Yleisön tietoisuuden lisääminen	**Kauttakulku-/kohdemaa** Pikahälytykset	Harvemmin soveltuva (ja usein tehoton)

2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä

Ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat tehokkaimpia silloin, kun niitä käytetään kokonaisvaltaisessa toimintapoliittisessa ympäristössä, jossa riskien vähentäminen yhdistetään varhaiseen suojeluun. Tästä toimintamallista on esimerkkinä **Suomi**, jossa eri viranomaiset, kuten työsuojelu-, lastensuojelu-, maahanmuutto- ja sosiaali- ja terveysviranomaiset voivat havaita haavoittuvuuksia rutiininomaisen yhteydenpidon ja tiedonvaihdon kautta. Tällainen integraatio vastaa EU:n ja kansainvälisten sääntelyn perustana olevaa laajempaa ennaltaehkäisyperiaatetta, jossa institutionaaliset suojelutoimet asetetaan etusijalle.

Useissa maissa ennaltaehkäisyllä on korostunut rooli, koska haavoittuvuus on kasvanut. **Italiassa** ja **Kreikassa** merkittävä osa ennaltaehkäisytoimista toteutetaan maahanmuutto- ja vastaanottojärjestelmissä, koska viranomaiset tiedostavat, että ilman huoltajaa olevat lapset ja siirtolaislapset altistuvat yhä enemmän hyväksikäytölle ja oikeudelliselle epävarmuudelle saapumis- ja majoituspaikoissa. Kreikan muuttoliike- ja turvapaikkaministeriö järjesti joulukuun 2024 ja tammikuun 2025 välisenä aikana neljä tulkattua erikoistyöpajaa ilman huoltajaa olevien tyttöjen turvakodeissa Attikassa. Niissä maahantulijatytöille kerrottiin groomingista, verkkoturvallisuudesta, tasavertaisista suhteista ja henkilökohtaisesta turvallisuussuunnittelusta. Ministeriö järjesti yhteistyössä Thessalian yliopiston ja A21-kansalaisjärjestön kanssa myös siirtolaisten haavoittuvuutta, lastensuojelua, ihmisoikeuksia ja ihmiskauppaa käsitteleviä koulutuksia ja vuorovaikutteisia työpajoja, jotka tavoittivat yli 200 opiskelijaa.

Kaikissa maaraporteissa yhdenmukaisesti esiintyvä lupaava käytäntö on kansalaisjärjestöjen ottaminen mukaan ennalta ehkäiseviin toimiin. Kansalaisyhteiskunta on keskeisessä roolissa yhteisön tavoittamisessa, valistamisessa ja luottamuksen lisäämisessä **Belgiassa** (Child Focus -järjestön Girl Power Squad, Caritas-järjestön valistusvideot ilman huoltajaa oleville lapsille, Fedasil-järjestön ohjeet ihmiskaupan merkkien tunnistamiseksi, ReACT-oppimistyökalut ja XtraMena-hanke), **Bulgariassa** (BRTIM-järjestön alueelliset tiedotuskampanjat ja verkon piilossa olevia vaaroja käsittelevä tiedotuskampanja), **Suomessa**, **Puolassa** (välinpitämättömyyttä torjuva kampanja, Caritas-, KIND- ja Fundacja Vela -järjestöjen ohjelmat kyberturvallisuudesta), **Portugalissa** (Saúde em Português -järjestön koulutusohjelma, Mercadoria Humana 4 -hanke, ja portugalilaisen uhrien tukiyhdistyksen vuonna 2022 toteuttama kampanja), ja **Romaniassa** (ProTECT-foorumi ja ”Your Safety is Not a Game” -kampanja).

Näistä edistysaskelista huolimatta raporteista käy ilmi jatkuvia puutteita ihmiskaupan rakenteellisiin tekijöihin puuttumisessa. Ennaltaehkäisy on edelleen epätasaista ja alueellisesti hajanaista **Bulgariassa**, **Romaniassa** ja **Kreikassa**, ja toiminta on vähäistä maaseutualueilla ja sosiaalisesti syrjäytyneissä yhteisöissä. Vaikka köyhyys, koulutukseen osallistumattomuus, laitoksessa asuminen ja muuttoliikkeeseen liittyvä epävakaus tunnistetaan johdonmukaisesti riskitekijöiksi, ennaltaehkäisytoimilla pystytään vain harvoin puuttumaan näihin haavoittuvuuksiin kestävällä tai monialaisella tavalla. Tämä heikentää mahdollisuuksia ennaltaehkäistä ihmiskaupan riskejä ennen kuin hyväksikäyttö ehtii tapahtua.

Sekä **Kreikka** että **Puola** korostavat, että tarvitaan johdonmukainen ja keskitetysti koordinoitu kansallinen ennaltaehkäisystrategia. Molemmissa maissa kattavan koordinoinnin puuttuminen johtaa vastuiden hajanaisuuteen; hankepohjaiseen toimintaan, joka ei ole kovin kestävää; etulinjan ammattilaisten (opettajien, sosiaalityöntekijöiden ja poliisin) epätasaiseen koulutustasoon; ja, heikkoon arvioon pitkän aikavälin vaikutuksista. Kysynnän ennaltaehkäisy on toinen osa-alue, jolla on havaittavissa systeemisiä heikkouksia. Työperäinen hyväksikäyttö tunnistetaan kaikissa maaraporteissa, mutta työsuojelutarkastajia ei välttämättä pidetä keskeisinä ihmiskaupan vastaisina toimijoina, jotka voivat puuttua hyväksikäyttöön. **Portugali** tuo esiin, miten rikolliset hyödyntävät järjestelmän puutteita ja erityisesti sitä, että työsuojelutarkastajilla ei ole valtuuksia tunnistaa uhreja virallisesti. Portugalissa myös hyväksikäytetyiltä työntekijöiltä, mukaan lukien lapsilta, vaaditaan laittomia rekrytointimaksuja kielloista huolimatta. Toisaalta **Belgiasssa** kansallisen sosiaaliturvaviraston jokaisen alueosaston erikoistuneet tiimit tekevät riskialttiilla toimialoilla kohdennettuja tarkastuksia yhteistyössä liittovaltion poliisin ja työoikeuteen erikoistuneiden syyttäjien kanssa. Tiimien tukena on myös lisähenkilöstöä. Lapsiuhrien tunnistaminen on kuitenkin edelleen erityisen haastavaa, koska lapset tekevät usein työtä pimeästi ja hyväksikäyttö tapahtuu usein epävirallisissa tai yksityisissä ympäristöissä, kuten kotityössä, jossa työsuojelutarkastuksia on vaikea tehdä.

Kaiken kaikkiaan maaraportit viittaavat siihen, että ennaltaehkäisy on tehokkainta silloin, kun se on kattavaa, sitä tehdään institutionaalisesti ja toiminta on osa eri alojen suojelu- ja ohjausmekanismeja. Tehottominta ennaltaehkäisy on puolestaan silloin, kun se perustuu yleisiin valistuskampanjoihin, lyhyen aikavälin hankkeisiin tai aliresursoituihin palveluihin riskialttiissa ympäristöissä. Ennalta ehkäisevät toimenpiteet tulee tärkeää mukauttaa maan tilanteeseen, niitä on koordinoitava ja niillä on pystyttävä reagoimaan maassa havaittuihin konkreettisiin haavoittuvuuksiin.

3. Suositukset

- **Tehdään ennaltaehkäisystä osa etulinjan työtä:** Ennaltaehkäisy tulisi sisällyttää rutiinikäytäntöihin lastensuojelu-, opetus-, turvapaikka-, työsuojelu- ja terveydenhuoltojärjestelmissä. Varhainen tunnistaminen ja ohjaus toimivat heikommin maissa, joissa ennaltaehkäisy perustuu tilapäisiin hankkeisiin tai valistuskampanjoihin.

- **Siirrytään yleisestä tiedottamisesta kohdennettuihin riskiperusteisiin toimiin:** Riskiperusteisten ennaltaehkäisytoimien tulisi koskea sekä verkkoympäristöjä että verkon ulkopuolisia ympäristöjä, kuten vastaanottokeskuksia, sijaishuoltolaitoksia, marginalisoituja yhteisöjä, sekä työperäiselle hyväksikäytölle alttiita toimialoja.

- **Parannetaan varhaista havaitsemista koskevia ammatillisia valmiuksia:** Säännöllinen, pakollinen koulutus etulinjan ammattilaisille on olennaista ihmiskaupan varhaisten tunnusmerkkien tunnistamiseksi erityisesti verkkovälitteisissä ja siirtolaisuuteen liittyvissä tilanteissa. Koulutuksessa tulisi keskittyä käytännön havaitsemiseen ja ohjaamiseen, ei pelkästään oikeudellisiin määritelmiin.

- **Virallistetaan ja resursoidaan kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ennaltaehkäisyyn:** Kansalaisjärjestöillä on ennalta ehkäisevä rooli, koska ne tavoittavat uhrit ja voivat lisätä luottamusta viranomaisia kohtaan. Kansalaisyhteiskunnan panos on vaikuttavin silloin, kun se on virallisesti yhdistetty kansallisiin koordinointi- ja ohjausmekanismeihin ja kun sitä tuetaan pysyvällä rahoituksella lyhyen aikavälin hankerahoituksen sijaan.

- **Puututaan rakenteellisiin haavoittuvuuksiin koordinoiduilla sosiaalisilla toimilla:** Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa on kokonaisvaltainen ja monialainen kysymys. Siksi tarvitaan vahvoja yhteyksiä ihmiskaupan vastaisten toimintaperiaatteiden ja muiden alojen, kuten sosiaalisen osallisuuden, koulutuksen ja lastensuojelujärjestelmien välillä.

- **Vahvistetaan ennaltaehkäisyä kysyntäpuolella ja työmarkkinoilla:** Työsuojelutarkastuksia ja viranomaisvalvontaa tulisi vahvistaa riskialttiilla toimialoilla selkeyttämällä ennaltaehkäisyä koskevia valtuuksia ja antamalla toiminnalle riittävästi resursseja. Kysynnän vähentäminen on edelleen riittämätöntä useimmissa maissa ja vaatii työlainsäädännön, yritysvastuun ja lastensuojelun tehokkaampaa yhteensovittamista.

- **Parannetaan ennaltaehkäisyä digitaalisissa ympäristöissä:** Verkossa tapahtuva ihmiskauppa edellyttää ennakoivaa seurantaa, raportointia ja varhaisen puuttumisen mekanismeja. Teknologian ennalta ehkäisevää käyttöä, johon on yhdistetty lasten oikeuksia koskevat suojelumekanismit, tulisi laajentaa yksittäisistä hyvistä käytännöistä järjestelmällisemmäksi toimintamalliksi.

- **Tehostetaan tiedonkeruuta**, koska objektiiviset arviot ihmiskaupan laajuudesta ovat olennaisia riittävien resurssien saamiseksi ja tehokkaan toimintapolitiikan toteuttamiseksi.

- **Perustetaan järjestelmällisiä arviointimekanismeja** ennaltaehkäisytoimia varten, jotta voidaan arvioida niiden vaikutusta, vaikuttavuutta ja pitkän aikavälin tuloksia sekä tukea näyttöön perustuvia muutoksia.

4. Käytännön työkalut

- EU:n muuttoliike- ja sisäasioiden pääosaston vuoden 2024 kampanja, ”Lopeta ihmiskauppa. Katkaise näkymätön ketju”. Ilmaisia kampanjamateriaaleja ja työkaluja; ml. kymmenen merkkiä, joiden perusteella voi tunnistaa ihmiskaupan uhrin.

- Europol: neuvoja väärennettyjen työpaikkailmoitusten havaitsemiseen; neuvoja loverboy-menetelmää käyttävien huijausten välttämiseen.

- EU:n Anti-trafficking Hub (liittyy useisiin kohtiin), ihmiskaupan torjuntaa ja ehkäisemistä koskevan EU:n politiikan kehittämisen kulmakivi.

- Euroopan työviranomaisen kampanja työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan riskeistä, ”Rights for all seasons” – liittyen erityisesti kausityöntekijöiden haavoittuvuuteen eri puolilla EU:ta.

- Ranskan hallituksen valistuskampanja seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi vuoden 2024 Pariisin olympialaisissa ja paralympialaisissa. Maksuttomia työkaluja ja aineistoja hyväksikäytön muodoista, kuten seksuaalisesta ja työperäisestä hyväksikäytöstä, kotiorjuudesta ja epäihmisarvoisista elinoloista.

- IOM:n Belgian-toimiston toteuttama Migrant as Messenger -kampanja, jossa ihmiskaupasta selvinneet valistavat yhteisöjään lähtömaissa.

- Girl Power Squad. Belgialainen ohjelma, jonka tarkoituksena on antaa uusia mahdollisuuksia asuntoloissa asuville tytöille.

- Escape Truck -opetusrekka osana Puolan valtakunnallista ihmiskaupan vastaista kampanjaa.

- CATCH & SUSTAIN, haavoittuvassa asemassa oleville lapsille tarkoitettu ihmiskaupan vastainen toimenpideohjelma.

- Wishes fulfilled at the right ages. Romanialainen kampanja, jonka tarkoituksena on suojella lapsia väkivallalta, ihmiskaupalta ja hyväksikäytöltä, sekä edistää lapsen perusoikeuksia: oikeutta koulutukseen, terveyteen, mielipiteisiin, suojeluun ja syrjimättömyyteen.

- ProTECT Platform. Romanialaisten kansalaisjärjestöjen yhteenliittymä, joka pyrkii torjumaan ihmiskauppaa ja suojelemaan uhrien oikeuksia. Se on järjestön jäsenille ja muille tahoille suunnattu resurssikeskus, joka helpottaa yhteistyötä ennaltaehkäisyssä, uhrien suojelussa, edunvalvonnassa ja julkisen politiikan kehittämisessä.

- Footprints of Hope: Digital Child Manual in the form of a Fairy tale kehitettiin ERADICATING-hankkeessa, ja sen tavoitteena on valistaa opiskelijoita ihmiskaupasta, keskittyen erityisesti lapsiin vaikuttaviin hyväksikäytön muotoihin. Käsikirja esitetään satuna, joten se soveltuu erityisesti nuorelle ja herkälle yleisölle. Sen avulla voidaan käsitellä monimutkaisia ja arkaluonteisia kysymyksiä, kuten ihmiskauppaa ja lasten seksuaalista hyväksikäyttöä, saavutettavalla ja ikätasoon sopivalla tavalla.

- Bulgarialaisen PULSE-säätiön johtamassa nuorten kerhossa ”Let's Be Friends” käsitellään tärkeitä aiheita, kuten nuorten osallistumista, väkivallan (ml. ihmiskaupan) ehkäisemistä, terveiden ihmissuhteiden rakentamista, mielenterveyttä ja kriittistä ajattelua.

- Bulgarialaisen Animus-säätiön naisille ja tytöille uusia mahdollisuuksia tarjoava Safe Hut -hanke tarjoaa turvallisen ja kannustavan tilan, jossa naiset ja heidän lapsensa tapaavat kahdesti viikossa ja osallistuvat toimintaan, jossa edistetään vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä, rentoutumista, luovuutta ja sosiaalista osallisuutta.

- Bulgarialaisen Dignita-säätiön toteuttamassa ”Breaking the Chain” -hankkeessa pyritään tavoittamaan haavoittuvassa asemassa olevia ja syrjäytyneitä ryhmiä, erityisesti eriytyneitä romaniyhteisöjä, ja järjestämään heille tietoa ja uusia mahdollisuuksia tarjoavia tapahtumia, joiden tarkoituksena on parantaa resilienssiä ja estää hyväksikäyttö.

Moduuli 2 Tunnistaminen

1. Keskeiset periaatteet

Ihmiskaupan torjuntaa koskeva kansainvälinen lainsäädäntö lähestyy uhrien tunnistamista epäsuorasti yhtenäisen menettelytavan sijaan. Palermon sopimuksen lisäpöytäkirjassa ei nimenomaisesti säädetä uhrien tunnistamisesta velvoitteena. Sen sijaan tunnistaminen on epäsuorasti mukana pöytäkirjasta löytyvässä ihmiskaupan määritelmässä, jota käytetään uhrien tunnistamisen käsitteellisenä perustana, sekä etenkin oikeusprosesseihin liittyvissä uhrien yksityisyyden ja turvallisuuden suojelun velvoitteissa (6 artikla). Pakollisen tunnistamismekanismin puuttuminen on johtanut merkittäviin eroihin kansallisten järjestelmien välillä, ja valtiot ovat kehittäneet kansallisissa oikeudellisissa ja institutionaalisissa rakenteissaan erilaisia toimintamalleja uhrien tunnistamiseksi.

Tätä puutetta käsitellään selkeämmin EU:n tasolla. Ihmiskauppadirektiivissä (EU) 2024/1712, jolla muutetaan direktiiviä 2011/36/EU, korostetaan voimakkaasti ihmiskaupan uhrien varhaisen havaitsemisen ja tunnistamisen parantamista, jotta voidaan puuttua komission havaitsemiin jatkuviin puutteisiin. Direktiivissä todetaan, että ihmiskaupparikoksissa hyödynnetään yhä useammin tieto- tai viestintätekniikkaa, mikä vaikeuttaa uhrien ja rikoksentekijöiden oikea-aikaista tunnistamista. Siksi jäsenvaltioiden on otettava käyttöön virallisia tunnistamis- ja ohjausjärjestelmiä, joilla pyritään tavoittamaan ja tunnistamaan sekä tunnistetut että oletetut uhrit varhaisessa vaiheessa, yhteistyössä erikoistuneiden tukijärjestöjen kanssa. Näissä järjestelmissä on asetettava tunnistamisen vähimmäisstandardit, mukautettava menettelyjä direktiivin soveltamisalaan kuuluviin hyväksikäytön muotoihin, ja huolehdittava uhrien nopeasta ohjaamisesta tarkoituksenmukaisiin neuvonta- ja tukipalveluihin. Direktiivillä vahvistetaan tunnistamista myös vaatimalla rakenteellista yhteistyötä turvapaikkaviranomaisten kanssa. Näin varmistetaan, että kansainvälistä suojelua tarvitsevat uhrit tunnistetaan varhaisessa vaiheessa ja että he saavat tarvitsemaansa apua. Rajat ylittävän tunnistamisen parantamiseksi jäsenvaltioiden on nimettävä kansallinen yhteyspiste rajat ylittävää ohjaamista varten. Se helpottaa yhteistyötä ja suojelun jatkuvuutta, kun uhrit liikkuvat maiden välillä.

EU:n ihmiskaupan torjuntaa koskevassa strategiassa (2021–2025) tätä velvoitetta konkretisoidaan entisestään korostamalla etulinjan ammattilaisten, kuten rajavartijoiden, poliisien, työsuojelutarkastajien, sosiaalityöntekijöiden ja turvapaikkaviranomaisten keskeistä roolia ihmiskaupan tunnusmerkkien havaitsemisessa. Varhainen tunnistaminen nähdään edellytyksenä oikea-aikaiselle auttamiselle ja suojelulle sekä rikosten tehokkaalle tutkinnalle ja syytteeseenpanolle. Samalla strategiassa tuodaan esiin sitkeitä haasteita, kuten riittämätön koulutus, kansalaisjärjestöjen epätasainen osallistuminen ja erityiset vaikeudet rajat ylittävissä tapauksissa, joissa vastuut jakautuvat eri maille.

Tunnistaminen ei yksin riitä, jos sen jälkeen ei ole saatavilla apua, tukea ja suojelua. Sekä EU:n ihmiskaupan torjuntaa koskevassa strategiassa (2021–2025) että EU:n neljännessä kertomuksessa koskien edistymistä ihmiskaupan torjunnassa korostetaan, että uhrit kohtaavat edelleen esteitä oikeuksiensa toteutumisessa tunnistamisen jälkeen. Näitä esteitä ovat muun muassa ikään, sukupuoleen tai hyväksikäytön muotoon perustuvien yksilöllisten tarpeiden puutteellinen huomioiminen; rajallinen pääsy korvauksiin monimutkaisten menettelyjen vuoksi; kostotoimien tai uudelleen uhriksi joutumisen pelko rikosoikeusprosessin aikana; sekä pelko tulla rangaistuksi pakotettuna tehdyistä rikoksista. Yhteiskuntaan sopeutuminen on erityisen heikkoa, ja pitkäaikaisratkaisut, kuten pysyvän asunnon, koulutuksen tai työpaikan saanti voivat olla vaikeasti saavutettavissa.

Lapsiin kiinnitetään erityistä huomiota. Edellä mainitussa EU:n strategiassa vaaditaan systemaattista kadonneista lapsista ilmoittamista ja hälytysten antamista, lapsispesifejä ohjausmenettelyjä, holhoojien pikaista nimittämistä ja maksuttoman oikeusavun tosiasiallista saatavuutta. Tunnistamistoimenpiteiden tulee olla lapsilähtöisiä ja oikeusperustaisia, ja niitä on mukautettava riskeihin, joita lapset kohtaavat eri konteksteissa, kuten siirtolaisuudessa, sijaishuollossa ja verkkoympäristöissä.

Kansallisia ja valtioiden välisiä tunnistamis- ja ohjausmekanismeja koskevassa EU-tason tutkimuksessa havaittiin heikkouksia erityisesti mahdollisten uhrien havaitsemisessa; asianmukaisen majoituksen tarjoamisessa erityisesti lapsille; viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan välisen yhteistyön vahvistamisessa; ja tunnistamis- ja ohjausprosessien tehokkuuden seurannassa. Rajat ylittävä tunnistaminen ja ohjaaminen on erityisen kehittymätöntä, minkä vuoksi komissio pyrkii tiivistämään yhteistyötä ja vähitellen kehittämään tunnistamista ja ohjaamista koskevaa eurooppalaista yhteistyömekanismia, jota EU:n virastot tukevat.

EU:n virastoilla (esimerkiksi Europolilla, Frontexilla, Eurojustilla ja perusoikeusvirastolla) on yhä tärkeämpi rooli tunnistamisvalmiuksien vahvistamisessa. Virastot tarjoavat komission johdolla toteutettavan koordinoidun toiminnan kautta operatiivista tukea, koulutusta, ohjausta ja tietojen analysointia omien mandaattiensa puitteissa. Tavoitteena on parantaa jäsenvaltioiden tietoisuutta saatavilla olevasta asiantuntemuksesta ja kannustaa valtioita hyödyntämään aiempaa järjestelmällisemmin EU-tason työkaluja ja tietämystä varhaisen tunnistamisen ja uhrien suojelun alalla.

Kaiken kaikkiaan EU:n viitekehyksessä tunnistamista pidetään käännekohtana, jolloin ihmiskauppa lakkaa olemasta piilossa tapahtuvaa hyväksikäyttöä, ja siihen voidaan soveltaa täytäntöönpanokelpoisia, oikeusperustaisia toimia. Tunnistamisen vaikuttavuus riippuu lakisääteisten velvollisuuksien lisäksi myös koulutetuista ammattilaisista, rakenteellisesta yhteistyöstä sekä tehokkaan suojelun ja pitkäaikaisen tuen saatavuudesta uhrin tunnistamisen jälkeen.

Suomi: Paperittomien alaikäisten työperäinen hyväksikäyttö, jossa syyte hylättiin (2025)

Tämä tapaus koskee paperittomien siirtolaislasten väitettyä työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa, joka ei loppujen lopuksi täyttänyt tuolloin voimassa olleen lain mukaista tunnusmerkistöä. Tapaus sattui vuonna 2011 Turussa, ja siinä kahdelle 14- ja 16-vuotiaalle paperittomalle pojalle – ja myöhemmin yhdelle aikuiselle – tarjottiin pimeää autonpurkutyötä vaarallisissa olosuhteissa. He elivät huonoissa oloissa, etsivät ruokaa roskalaatikoista, ja heille luvattiin hyvin pientä palkkaa. Vastaaja väitti, että nuoret olivat valehdelleet ikänsä ja että hän vain auttoi yhteisönsä jäseniä tarjoamalla majoituksen.

Kun asia päätyi tuomioistuimeen useita vuosia myöhemmin, Varsinais-Suomen käräjäoikeus joutui arvioimaan sitä väitetyn rikoksen tapahtumisaikana voimassa olleen vanhan ihmiskauppasäännöksen nojalla. Siinä edellytettiin tekotavan osalta todisteita siitä, että rikoksentekijällä oli ”ottanut uhrit valtaansa”, mikä oli korkeampi kynnys kuin nykyisessä laissa. Vaikka tuomioistuin totesi uhrien olevan haavoittuvia nuoria ja paperittomia siirtolaisia ja tunnisti hyväksikäytön tunnusmerkit, se katsoi, että näyttö ei riittänyt todistamaan, että vastaaja oli riistänyt heidän fyysisen vapautensa, käyttänyt varsinaisia uhkauksia tai määrännyt rangaistuksia, jotka olisivat täyttäneet ihmiskaupan

tunnusmerkistön. Uhrit pystyivät liikkumaan vapaasti, heillä oli avaimet asuntoon, ja pakkotyötarkoitus jäi näyttämättä toteen. Tämän vuoksi ihmiskauppasyytteet hylättiin.

Tapaus tuo esiin, miten oikeudelliset määritelmät ja näyttökynnykset voivat vaikuttaa ratkaisevasti lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevien tapausten lopputuloksiin. Se havainnollistaa työperäisestä hyväksikäytöstä syytteeseenpanon vaikeutta erityisesti tapauksissa, joissa kontrolli tapahtuu pikemminkin hienovaraisen riippuvuuden kuin raa'an voiman avulla. Se tuo esiin myös selkeiden lapsilähtöisten säännösten merkityksen: vaikka lapsiin kohdistuva ihmiskauppa ei edellytä ihmiskaupan keinojen toteennäyttämistä, oikeuskäytännössä ilmenee korkea kynnys antaa tuomio lapsiin kohdistuvasta ihmiskaupasta.

Uhrien tunnistamisessa on jatkuvana operatiivisena haasteena erottaa ihmiskaupan kohteena olevat henkilöt niistä, jotka harjoittavat samanlaista tuloa tuottavaa toimintaa ilman pakottamista tai hyväksikäyttöä. Erityisen hankalaa se on maahanmuutto- ja lainvalvontaviranomaisille, jotka kohtaavat usein henkilöitä epävirallisessa työssä, seksityössä tai epävirallisessa muuttoliikkeessä eli tilanteissa, joissa ihmiskaupan tunnusmerkkejä voivat olla monitulkintaisia. Ongelman ratkaisemiseksi on kehitetty erilaisia tunnistamisvälineitä ja -indikaattoreita, jotka tukevat etulinjan toimijoiden päätöksentekoa (luettelo ko. työkaluista moduulin lopussa).

Tiedonhankintaan perustuvat tunnistamismenetelmät ovat osoittautuneet hyödyllisiksi. Analysoimalla aiemmin uhreiksi tunnistettujen aikuisten ja lasten profiileja ja ominaisuuksia viranomaiset voivat tarkentaa riski-indikaattoreita ja kiinnittää huomiota henkilöihin, jotka saattavat tarvita suojelua. Useimmissa moduulin lopussa luetelluissa käytännön työkaluissa on jäsenneltyjä tunnusmerkkejä, joilla voidaan tukea johdonmukaista seulontaa ja auttaa etulinjan toimijoita tunnistamaan hyväksikäytön ja haavoittuvuuden merkkejä. Tutkimukset[8] kuitenkin osoittavat myös, että liian jäykät tai yksinkertaistetut kriteerit voivat johtaa virheelliseen tunnistamiseen tai syrjiviin käytäntöihin. Tarvitaan siis koulutusta ja kykyä lukea tilanteita.

Rajatarkastukset ovat kriittinen hetki rajat ylittävää ihmiskauppaa koskevien tapausten tunnistamisessa. Kun rikoksentekijät kuljettavat uhreja virallisten rajanylityspaikkojen kautta, maahanmuuttoviranomaisilla on mahdollisuus havaita riski-indikaattoreita erityisesti lasten osalta. Kansainvälisten järjestöjen kehittämät lapsia koskevat seulontatyökalut (kts. moduulin loppu) korostavat tunnusmerkkejä koskien ikää, riippuvuussuhteita sekä liikkuvuusmalleja. Rajoilla tunnistamista ei kuitenkaan tapahdu pitkien maa- ja merireittien varrella tai liikuttaessa epävirallisten rajanylityspaikkojen kautta.

Lainvalvontatoimet (kuten valvontatapahtumat ja tarkastukset), joita toteutetaan paikoissa, joissa hyväksikäyttöä tapahtuu, voivat myös johtaa ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen ja heidän saamiseensa pois hyväksikäytön piiristä. Tällaisiin toimiin liittyy kuitenkin huomattavia riskejä, ellei niitä suunnitella huolellisesti. Huonosti toteutettujen valvontatapahtuminen on osoitettu voivan aiheuttaa uhreille lisää traumoja ja heikentää luottamusta viranomaisiin. Siksi tunnistamistoimiin täytyy

8 Hainaut, M., Thompson, K. J., Ha, C. J., Herzog, H. L., Roberts, T., & Ades, V. (2022). Are screening tools for identifying human trafficking victims in health care settings validated? A scoping review. Public Health Reports, 137(1_suppl), 63S–72S; Lugo-Graulich, K., Meyer, L. F., Souza, K., Tapp, S. N., Maryfield, B., & Bostwick, L. (2024). Improving sex trafficking victim identification: Indicators of trafficking in online escort ads. Journal of Human Trafficking. NCJ Number 309077

liittyä selkeät suojausmenettelyt, toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia, ja uhreille on taattava suojelua ja tukea myös sen jälkeen, kun heidät on saatu pois hyväksikäyttötilanteesta.

2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä

Uhrien subjektiivinen kokemus on keskeinen haaste. **Belgiassa**, **Bulgariassa** ja **Suomessa** alan toimijat tuovat toistuvasti esiin, että lapset eivät useinkaan tiedosta tilanteensa olevan hyväksikäyttöä tai ihmiskauppaa. Rikoksentekijöiden – jotka ovat usein perheenjäseniä, seurustelukumppaneita tai auktoriteettiasemassa olevia henkilöitä – harjoittama henkinen manipulointi normalisoi hyväksikäytön ja saa uhrit syyttämään itseään. **Suomalaiset** asiantuntijat toteavat, että lapset eivät välttämättä osaa sanoittaa kokemaansa, he saattavat uskoa olevansa vastuussa tapahtumista tai he voivat pelätä seurauksia itselleen tai muille, jos he puhuvat kokemastaan. Varhainen tunnistaminen voi vaikeutua uhrin yrittäessä estää tilanteen paljastumista esimerkiksi vaikenemalla, kertomalla harjoiteltuja tarinoita tai perumalla antamiaan lausuntoja myöhemmin.

Bulgaria: Puutteita tunnistamisessa ja uhrien suojelussa

Tässä vuosina 2009–2010 Bulgariassa tapahtuneessa maan sisäistä ihmiskauppaa koskevassa tapauksessa lievästi kehitysvammaista ja aiemmin kotoaan paennutta 17-vuotiasta tyttöä käytti seksuaalisesti hyväkseen tuttu mies. Vaikka uhri oli ilmoitettu kadonneeksi ja palautettu tilapäisesti perheensä luo, uhrin hyväksikäyttö jatkui useita kuukausia, kunnes hän yritti itsemurhaa ja joutui sairaanhoitoon.

Tapaus tuo esiin vakavia puutteita uhrien tunnistamisessa ja suojelussa: viranomaiset eivät kyenneet varmistamaan uhrin turvallisuutta poliisin ensimmäisen puuttumisen jälkeen, hän ei saanut tukea, eikä häntä ohjattu eteenpäin ihmiskaupan uhrin palveluihin. Tutkinta kesti lähes kymmenen vuotta ennen tuomioistuimen käsittelyyn päätymistä, mikä osoittaa, että oikeudenkäytössä on pitkiä viivästyksiä. Lopulta tuomioistuin tuomitsi rikoksentekijän neljän vuoden vankeuteen ja sakkoon, mutta tiedot muutoksenhaun lopputuloksesta ovat epäselviä.

Näitä haasteita pahentavat etulinjan kapasiteettirajoitukset. Esimerkiksi **Suomessa** rikollisessa toiminnassa hyväksikäytetyt lapset kohtaavat usein ensin poliisin tavallisia partioyksikköjä, jotka puuttuvat hyväksikäyttöön liittymättömiin tapahtumiin, kuten rikkomuksiin tai häiriökäyttäytymiseen. Näillä poliiseilla ei lähtökohtaisesti ole ihmiskaupan tunnusmerkkejä koskevaa erikoiskoulutusta, mikä lisää riskiä siitä, että hyväksikäyttö jää piiloon sitä näkyvämpien nuorisorikollisuuden tai haavoittuvuuden muotojen taakse. **Puolassa** tunnistamista kuvataan pitkälti reaktiiviseksi: tapaukset tulevat usein esiin vasta valvontatapahtumien, rajatarkastusten tai ilmiantajien ilmoitusten jälkeen, ja ennakoiva tunnistaminen on edelleen harvinaista. Etulinjan ammattilaiset eri aloilta kertovat olevansa ylikuormitettuja ja alikoulutettuja. He kokevat puutetta sekä tulkeista että selkeistä menettelytavoista etenkin työskennellessään ulkomaalaisten tai ilman huoltajaa olevien lapsien kanssa.

Useissa raporteissa korostetaan, että eri toimijoiden läsnäolo ei yksistään riitä takaamaan uhrin tunnistamista. **Belgiassa** lapset voivat olla lastensuojelujärjestelmän ja vastaanottokeskusten asiakkaita, mutta tunnistaminen ei ole varmaa, koska krooninen henkilöstövaje, vähäinen valvonta ja turvallisten sijoituspaikkojen puute voivat estää ihmiskaupan vaarassa olevien lasten oikea-aikaisen havaitsemisen ja suojelun. **Suomessa** ja **Bulgariassa** ihmiskaupan kohteena olevat lapset voivat olla jo koulujen, lastensuojelun, terveydenhuollon, vastaanottokeskusten tai nuorisopalvelujen piirissä,

mutta heidän hyväksikäyttönsä jää silti huomaamatta. Ammattilaisten on vaikea tunnistaa ihmiskauppaa tilanteissa, joissa hyväksikäytön ohella esiintyy samaan aikaan muita haavoittuvuuksia, kuten päihteiden käyttöä, käytöshäiriöitä, laiminlyöntiä tai yhtäaikaisesti hyväksikäytön eri muotoja.

Tämä kompleksisuus näkyy myös **Italian** havainnoissa. Siellä ilman huoltajaa olevat lapset katoavat usein vastaanottokeskuksista pian saapumisen jälkeen. **Romaniassa** prosessuaaliset viivästykset estävät oikea-aikaisen tunnistamisen ja suojelun saamisen, etenkin silloin, kun tapaukset etenevät tuomioistuimeen.

Romania/Saksa/Itävalta: Kansainvälinen ja maan sisäinen ihmiskauppa (2024)

Tapauksessa oli 28 romanialaista uhria (yhdeksän lasta, 19 aikuista), joita järjestäytynyt rikollisverkosto käytti hyväkseen Romaniassa, Saksassa ja Itävallassa. 12–17-vuotiaat lapset joutuivat seksuaalisen hyväksikäytön, rikollisessa toiminnassa ja kerjäämisessä hyväksikäytön, ja yhdessä tapauksessa verkossa tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Rekrytointi ja kontrollointi perustuivat perheen velkaantumiseen, väkivallalla uhkaamiseen, henkilöasiakirjojen takavarikointiin, eristykseen ja jatkuvaan valvontaan, jolloin uhreilla ei ollut juuri ollenkaan vapautta eikä viestintäkeinoja. Ihmiskaupan kohteeksi joutuneita lapsia rangaistiin usein teoista, joita heitä pakotettiin tekemään.

Uhrit tunnistettiin Romanian erikoistuneelle poliisiyksikölle tehdyn kantelun jälkeen. Uhreista 24, ml. lapset, saivat psykososiaalista tukea ja oikeusapua, joita ADPARE-kansalaisjärjestö koordinoi yhteistyössä kansallisen ihmiskaupan vastaisen viraston ja lastensuojelun kanssa.

Tapaus tuo esiin uhrien tunnistamista koskevat puutteet etenkin kohdemaissa, jotka estävät suojelun ja rankaisemattomuusperiaatteen soveltamisen pakotettuina tehtyihin rikoksiin. Se osoittaa, että tarvitaan rajat ylittävää yhteistyötä, erikoistunutta tukea uhreille ja tietoisuuden lisäämistä kohdemaissa, jotta pitkäaikainen hyväksikäyttö voidaan estää ja huolehtia siitä, että oikeus toteutuu tehokkaasti.

Rakenteelliset ja menettelylliset esteet heikentävät tunnistamista entisestään. **Italiassa** tietojärjestelmät ovat hajanaisia, yhteisiä rekisteröintimekanismeja ei ole ja organisaatioiden välinen viestintä on heikkoa. Nämä seikat viivästyttävät tunnistamista. **Puolassa** esiintyy samanlaista hajanaisuutta, sillä poliisin, syyttäjien, sosiaalipalvelujen ja kansalaisjärjestöjen välinen tiedonvaihto on heikkoa, ja rajoilla, sijaishuollossa ja vastaanottokeskuksissa on epäjohdonmukaisia seulontakäytäntöjä. Uhreja jää tunnistamatta myös ihmissalakuljetuksen ja ihmiskaupan välisen rajanvedon epäselvyyden vuoksi.

Myös oikeudenkäynteihin ja syytteeseenpanoon liittyvillä seikoilla on merkitystä. **Kreikassa** tunnistamisen vähäisyys syyttäjätasolla ja uhrin aseman virallisen tunnustamisen viivästyminen rajoittavat pääsyä suojeluun ja oikeussuojakeinoihin. Lasten turvakotien rajallisen alueellisen kattavuuden takia lapsiystävällisiä tunnistamis- ja kuulustelukäytäntöjä ei ole johdonmukaisesti saatavilla, mikä lisää uudelleen uhriksi joutumisen riskiä. **Portugalissa** institutionaalinen kehys on vankka, mutta syyttäjien ja tuomareiden riittämätön erikoistuminen, suojatoimien epätasainen soveltaminen ja rikos- ja perhetuomioistuinten välisen koordinoinnin haasteet voivat viivästyttää lapsiuhrien ja erityisesti ulkomaalaisten lasten suojelutoimenpiteitä. Kansalaisjärjestöt raportoivat, että perhetuo-

mioistuimilla ei useinkaan ole valmiuksia käsitellä monimutkaisia ihmiskauppatapauksia, joihin liittyy muita kuin portugalilaisia lapsia. Tällä voi olla haitallisia seurauksia.[9]

Näiden puutteiden ohella maaraporteissa esitettiin myös **lupaavia käytäntöjä**, vaikkakin niiden täytäntöönpano on usein epätasaista eivätkä ne ole riittävän kattavia.

Belgiassa tunnistamista tuetaan jäsennellyllä, indikaattoreihin perustuvalla toimintamallilla. Etulinjan ammattilaisilla ja oikeusalan toimijoilla on käytössään salassa pidettävissä syyttäjälaitoksen yleiskirjeissä esitetty ihmiskaupan tunnusmerkkien tarkistuslista. Kun tunnusmerkit on havaittu, käytetään pakollista ohjaamismenettelyä. Uusiin riskeihin puututaan kohdennetuilla työkaluilla, kuten Child Focus -kansalaisjärjestön kehittämällä verkko-oppimisohjelmalla, jolla tuetaan lasten seksuaalisen hyväksikäytön havaitsemista verkossa. Belgian raportissa todetaan myös, että asianmukaisen huolellisuuden menettelyä (Human Rights Due Diligence) voidaan käyttää apuna tunnistamisessa. Tätä havainnollistetaan Borealis-tapauksella, jossa hyväksikäyttö olisi voitu havaita aiemmin, jos rekrytointi- ja alihankintaketjuja olisi valvottu tiukemmin.

Suomessa sekä tutkijat että alan toimijat katsovat, että keskeisenä lupaavana käytäntönä on keskittyä erilaisten hyväksikäytön ja väkivallan muotojen tunnistamiseen matalalla kynnyksellä. Asiantuntijat korostavat, että ammattilaisten ei tarvitse määritellä, onko tilanteessa kyse ihmiskaupasta, voidakseen toimia. Tärkeintä on hyväksikäytön tunnusmerkkien tunnistaminen ja varhainen puuttuminen, jotta haitallinen toiminta voidaan keskeyttää. Tämä lähestymistapa on erityisen tärkeä monimutkaisissa tapauksissa, joihin liittyy päällekkäisiä hyväksikäytön tai väkivallan muotoja.

Italiassa on edelleen merkittäviä rajoitteita tunnistamisessa, mutta ihmiskaupan tunnusmerkkien järjestelmällinen käyttöönotto turvapaikkamenettelyissä ja ulkomaista rikollisuutta käsittelevien erikoistuneiden poliisiyksiköiden olemassaolo ovat tärkeitä, vaikkakin pienimuotoisia toimenpiteitä tunnistamisen parantamiseksi.

Puolassa on alettu käyttää tekoälytyökaluja entistä jäsennellymmin lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan ja seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi erityisesti verkkoympäristössä. Keskeinen tekijä on lainvalvontayhteistyö, jossa hyödynnetään Interpolin lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaa kansainvälistä tietokantaa (International Child Sexual Exploitation, ISCE). Siinä käytetään tekoälyyn perustuvaa hash-tunnisteiden vertaamista lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän materiaalin nopeaan tunnistamiseen, uuden sisällön merkitsemiseen ja uhrien tunnistamisen tukemiseen. Kansallisella tasolla NASK-tutkimuslaitoksen ylläpitämällä Dyżurnet.pl-raportointialustalla käsitellään suuria lasten verkkopohjaiseen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyviä ilmoitusmääriä automaattisten seulontajärjestelmien avulla. Näin riskitapaukset pystytään priorisoimaan entistä nopeammin ja tutkintaresursseja voidaan kohdentaa tehokkaammin. Puolan viranomaiset käyttävät tekoälytyökaluja myös valvoakseen digitaalisia tiloja, kuten sosiaalista mediaa, salattuja alustoja ja pimeää verkkoa. Siten voidaan havaita merkkejä verkossa tapahtuvasta houkuttelusta, rekrytoinnista sekä lasten myynnistä. Täydentäviä käyttötarkoituksia ovat muun

9 Oikeusalan ammattilaiset totesivat, että erillisten rikos- ja perheoikeudenkäyntien samanaikaisuus voi toisinaan haitata koordinointia ja viivästyttää suojelutoimenpiteitä. Syyttäjien ponnistuksia uhrien oikeuksien puolustamisessa arvostettiin, vaikka suojamekanismien soveltaminen käytännössä on edelleen epätasaista eri lainkäyttöalueilla. Kansalaisjärjestöt huomauttivat, että perhetuomioistuimilla oli erityisiä haasteita tapauksissa, joissa osallisena oli ulkomaalaisia lapsiuhreja erityisesti Länsi-Afrikasta ja portugalinkielisistä Afrikan maista, mikä voi monimutkaistaa päätöksentekoprosesseja. Järjestöjen mukaan perhetuomioistuimet olivat erityisen valmistautumattomia työskentelemään tapausten ja uhrien kanssa, minkä vuoksi vääriä päätöksiä tehtiin usein ja uhreille aiheutettiin lisää vahinkoa.

muassa kuvien tunnistaminen ja biometrinen vertailu uhrien tunnistamiseksi eri tietokannoissa sekä uudet ennakoivat mallit, joilla analysoidaan muuttoliikettä, viisumeja, rikollisia, ja digitaalisia tietoja riskiperusteisen ja ennakoivan poliisitoiminnan tukemiseksi.

Portugalissa alan toimijat kertovat koordinoinnin ja ammattimaisuuden parantuneen asteittain viime vuosikymmeninä institutionaalisen rakenneuudistuksen jälkeen. Lainvalvontaelinten jatkuva kouluttaminen ja tehostettu yhteistyö ovat vahvistaneet tutkintakäytäntöjä ja tukeneet välillisesti varhaisempaa tunnistamista. Alan toimijat kertoivat myös olevansa erittäin tyytyväisiä uhrin tunnistamisen jälkeen aloitettavan koordinoinnin ja yhteistyön selkeyteen ja toimivuuteen. Kuitenkin maahanmuutto- ja rajapalvelujen lakkauttaminen vaikutti suuresti tunnistamiskykyyn, sillä organisaation tiimit (erityisesti lentoasemilla toimivat) olivat erittäin erikoistuneita ja kokeneita. Etulinjan työntekijöiden mukaan tilanne ei ole palautunut ennalleen, koska uudet vastuuhenkilöt eivät ole yhtä kokeneita ja erikoistuneita.

Kaiken kaikkiaan maaraporteista käy ilmi yhtenäinen kaava: uhrien tunnistaminen on heikointa silloin, kun se riippuu uhrien oman tilanteensa tunnistamisesta, yhteistyöstä tai joustamattomista prosessuaalisista rajoitteista, ja vahvinta silloin, kun ammattilaisia koulutetaan tunnistamaan ihmiskaupan tunnusmerkit, toimimaan riskiperusteisesti ja koordinoimaan toimintaa eri alojen välillä. Tunnistaminen on tehokkaampaa, kun sitä pidetään keinona suojella lapsia eikä pelkästään syytteeseenpanon välineenä. Vaikeuksia syntyy silloin, kun järjestelmät ovat hajanaisia, erikoistuminen on riittämätöntä ja käytännöissä ei oteta huomioon lasten tarpeita.

3. Suositukset

- **Siirrytään tunnistamisessa uhrin omasta ilmoituksesta tunnusmerkkipohjaiseen ammattimaiseen arviointiin:** Koska lapset eivät usein tunnista heihin kohdistuvaa hyväksikäyttöä tai ilmoita siitä, tunnistamisjärjestelmissä tulisi asettaa etusijalle havaittavissa olevat tunnusmerkit ja ammattimainen arviointi sen sijaan, että lapselta edellytettäisiin yhteistyötä, todistajanlausuntoa tai itsensä tunnistamista uhriksi.

- **Vahvistetaan ihmiskauppaan liittyviä valmiuksia paikoissa, joissa lapsen kanssa ollaan ensimmäisen kerran tekemisissä:** Tavalliset poliisipartiot, rajavalvontayksiköt ja vastaanottokeskusten henkilöstö sekä koulujen henkilökunta ja sosiaali- ja terveysalojen ammattilaiset kohtaavat lapsiuhrit usein ensimmäisinä. He tarvitsevat käytännöllistä, skenaarioihin perustuvaa koulutusta, jossa keskitytään ihmiskaupan tunnusmerkkeihin erityisesti silloin, kun hyväksikäyttö peittyy käytösongelmiin tai muuttoliikkeeseen liittyviin haavoittuvuuksiin.

- **Sisällytetään ihmiskaupan tunnistaminen osaksi kaikkia lapsille suunnattuja toimintoja, ei ainoastaan rikosoikeusjärjestelmään:** Monet lapset ovat jatkuvasti yhteydessä kouluihin, lastensuojeluun, terveyspalveluihin, maahanmuuttoviranomaisiin ja/tai sijaishuoltoon, mutta heitä ei tunnisteta ihmiskaupan uhreiksi. Tämä osoittaa, että näissä olosuhteissa tarvitaan järjestelmällisiä tunnistamiskäytäntöjä, joita tuetaan selkeillä ilmoittamista ja ohjaamista koskevilla velvoitteilla.

- **Parannetaan toimijoiden välistä tietojen jakamista ja mekanismeja, joilla tapaukset yhdistetään toisiinsa:** Poliisin, syyttäjien, sosiaalipalvelujen ja kansalaisjärjestöjen hajanaiset tietojärjestelmät ja heikko koordinointi haittaavat erityisesti liikkuviin väestöihin kuuluvien lasten tai siirtolaislasten varhaista tunnistamista ja seurantaa. Etusijalle tulisi asettaa yhteiset rekisteröintimenetelmät ja standardoidut tietojenvaihtokäytännöt.

- **Erotetaan tunnistaminen ja suojelu rikosoikeudellisista menettelyistä ja yhteistyöstä:** Lapset tulisi tunnistaa ja heitä tulisi suojella riippumatta heidän halukkuudestaan tai kyvystään osallistua tutkintaan. Viivästykset tunnistamisprosesseissa ja suojelun saamisen ehdollisuus heikentävät luottamusta ja järjestelmän toimivuutta.

- **Laajennetaan lapsilähtöisiä, erikoistuneita rakenteita ja alueellista kattavuutta:** Toimien vaikuttavuus vähenee ja uudelleen uhriksi joutumisen riski kasvaa, koska tunnistamiseen liittyvät ympäristöt eivät ole lapsiystävällisiä ja erikoistuneita ammattilaisia on vähän. Nykyisiä malleja tulisi laajentaa käytettäviksi suurten kaupunkikeskusten ulkopuolella.

- **Huomioidaan tunnistamiskäytännössä monimutkaiset ja päällekkäiset hyväksikäytön muodot:** Ammattilaisilla tulisi olla valmiudet tunnistaa ihmiskauppa, jossa esiintyy yhtä aikaa useita hyväksikäytön muotoja (kuten seksuaalista hyväksikäyttöä, pakkotyötä, ja rikollisessa toiminnassa hyväksikäyttöä), sen sijaan, että hyväksikäytön eri muotoja käsiteltäisiin erikseen.

- **Vähennetään institutionaalista vaihtuvuutta ja kehitetään jatkuvaa erikoistumista:** Poliisin, syyttäjälaitoksen ja tuomareiden vaihtuvuuden ja riittämättömän erikoistumisen vuoksi laitosten sisäinen kokemukseen perustuva tieto vähenee ja tunnistamiskäytäntöjen yhdenmukaisuus heikkenee. Erikoistumista vaativat tehtävät tulisi säilyttää samoissa, ihmiskauppa-aiheen parissa työskentelevissä yksiköissä tai organisaatioissa.

4. Käytännön työkalut

- Camden Safeguarding Children Partnership (CSCP): List of indicators used to assist in the identification of victims of trafficking. Mm. erityisiä indikaattoreita lapsiin ja nuoriin kohdistuvien ihmiskauppatapausten tunnistamiseksi sekä keskeisiä esitettäviä kysymyksiä.

- EASO: Käytännön opas lapsen edusta turvapaikkamenettelyissä. Mm. malli lapsen edun nopeaa ja kattavaa arviointia varten.

- IOM: Guidance on Referral Mechanisms for the Protection and Assistance of Migrants Vulnerable to Violence, Exploitation and Abuse and Victims of Trafficking. Mm. haavoittuvassa asemassa olevien siirtolaisten profilointilomakkeet sekä haastattelun suorittamista ja tietojen keräämistä koskeva opas, jossa kiinnitetään erityistä huomiota lasten haastatteluun.

- ETYJ: Survivor-Informed Indicators for the Identification of Victims and Survivors of Trafficking in Human Beings

- ETYJ: Uniform Guidelines for the Identification and Referral of Victims of Human Trafficking within the Migrant and Refugee Reception Framework in the OSCE Region

- UNICEF: Identification of Victims/Persons 'At-Risk' of Trafficking in Human Beings

- UNICEF: Reference Guide on Protecting the Rights of Child Victims of Trafficking in Europe. Mm. maahantulovirkailijoiden muistilista sen arvioimiseksi, onko lapsi vaarassa joutua ihmiskaupan uhriksi, ja ohjeet ammattihenkilöille, jotka kuulustelevat ihmiskaupan lapsiuhreja heitä vastaan tehdyistä rikoksista.

- UNDOC: Toolkit to Combat Trafficking in Persons. Mm. ihmiskaupan uhrien tunnistamista koskeva vakiomuotoinen muistilista, uhrien kuulusteluohjeet sekä uhrien eettisen ja turvallisen kuulustelemisen vaiheet.

- UNDOC: Standardised checklist to facilitate victim identification in trafficking cases

- HEUNI: Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen. Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille. Opas laadittiin EU:n rahoittaman FLOW-hankkeen puitteissa kumppanimaiden Bulgarian, Viron, Suomen ja Latvian kanssa. Opas on saatavilla myös bulgarian, viron, englannin ja latvian kielillä, ja raportteja on muokattu paikallisiin olosuhteisiin sopiviksi tiiviissä yhteistyössä kansallisten viranomaisten kanssa.

Moduuli 3 Suojelu

1. Keskeiset periaatteet

Palermon sopimuksen lisäpöytäkirjassa määritellään uhrien suojelun peruspiirteet globaalilla tasolla. Siinä esitetään ihmiskaupan kohteeksi joutuneet henkilöt, nimenomaisesti myös lapset, oikeuksien haltijoina, joilla on oikeus yksityisyyden suojaan, turvallisuuteen, tiedon saamiseen ja tukeen. Suojelu ymmärretään laajasti, ja se sisältää fyysisen turvallisuuden, psyykkisen ja sosiaalisen toipumisen sekä asunnon, terveydenhoidon, koulutuksen ja korvausten saamisen. Lasten osalta pöytäkirjassa edellytetään, että ikä ja erityistarpeet on otettava huomioon kaikissa suojelutoimenpiteissä ja että käännyttämis- ja karkottamispäätösten on perustuttava turvallisuuteen ja vapaaehtoisuuteen muuttoliikkeen hallintaan liittyvien vaatimusten sijaan. Pöytäkirjassa asetetaan vähimmäisvaatimukset, mutta siinä jätetään valtioille huomattava harkintavalta täytäntöönpanon osalta, mikä johtaa epätasaisiin menettelyllisiin takeisiin eri oikeudenkäyttöalueilla.

Ihmiskauppadirektiivillä (EU) 2024/1712 vahvistetaan merkittävästi ihmiskaupan uhrien suojelutoimenpiteitä Euroopan unionissa ja kiinnitetään erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin yksilöihin, myös lapsiin ja kansainvälistä suojelua tarvitseviin uhreihin. Direktiivissä edellytetään, että apu- ja tukitoimenpiteiden on perustuttava suostumukseen ja tietoon, ja että uhreille taataan ainakin toimeentulon takaava elintaso, mm. turvallinen majoitus, aineellinen apu, sairaanhoito ja psykologinen tuki, neuvonta ja tiedotus, sekä käännös- ja tiedotuspalvelujen saatavuus.

Direktiivillä vahvistetaan lapset huomioon ottavia suojatoimia, jotka edellyttävät yksilöllistä arviota kunkin lapsen tarpeista ja olosuhteista ja sekä lyhyen että pitkän aikavälin tukea fyysiseen ja psykososiaaliseen toipumiseen. Tähän sisältyvät pääsy koulutukseen, yksilölliset yhteiskuntaan sopeutumista tukevat toimenpiteet, ja aikuisuuteen siirtymistä koskevat ohjelmat, joilla pyritään ehkäisemään uudelleen uhriksi joutumista. Lasten vapauksia rajoittavien toimenpiteiden, joiden tarkoituksena on suojella heitä ihmiskaupalta, on oltava ehdottoman välttämättömiä, oikeasuhteisia ja kohtuullisia suhteessa yksittäisen lapsen suojelua koskevaan tavoitteeseen. Holhooja tai edustaja on nimettävä viipymättä lapsen tunnistamisen jälkeen, ja käytössä on oltava mekanismeja eturistiriitojen ratkaisemiseksi. Myös lapsen perheelle olisi mahdollisuuksien mukaan annettava apua.

Ihmiskaupan uhreiksi joutuneiden lasten on voitava saada kansainvälistä suojelua koordinoiduissa turvapaikkamenettelyissä ja ihmiskaupan vastaisissa menettelyissä, joissa otetaan huomioon heidän haavoittuvuutensa ja huolehditaan erityisistä menettelyllisistä takeista ja asianmukaisista vastaanotto-olosuhteista. Raportointimenettelyjen on oltava turvallisia, luottamuksellisia ja lap-

siystävällisiä, ja niissä on käytettävä lapsen ikätasolle sopivaa kieltä. Lapsiuhreilla on myös oikeus väkivaltarikosten uhreille tarkoitettuihin korvausjärjestelmiin. Siten vahvistetaan suojelurakennetta, jossa asetetaan etusijalle ihmiskaupan uhreiksi joutuneiden lasten turvallisuus, toipuminen ja kestävät ratkaisut.

Näitä suojelutoimia vahvistetaan ja niistä tehdään järjestelmällisiä uhrien oikeuksia koskevalla direktiivillä (2012/29/EU), jota sovelletaan kaikkiin vakaviin rikoksiin, mutta joka on erityisen merkityksellinen ihmiskaupan kannalta. Direktiivi luo velvollisuuden toteuttaa yksilöllisiä arviointeja kunkin uhrin erityisten suojelutarpeiden määrittämiseksi. Selvänä ennakko-oletuksena on, että lapsiuhrit tarvitsevat erityisiä suojelutoimenpiteitä. Direktiivillä sisällytetään lapsikeskeinen lähestymistapa kaikkiin rikosoikeudellisiin menettelyihin, ja siinä edellytetään, että viranomaiset ottavat huomioon uhrin iän, kypsyyden, näkemykset ja haavoittuvuudet sekä ehkäisevät aktiivisesti pelottelua, kostotoimia ja uudelleen uhriksi joutumista. Käytännössä monet kansallisissa järjestelmissä havaitut puutteet (kuten viivästykset, menettelyt, jotka eivät ole riittävän lapsiystävällisiä, tai suojatoimien epäjohdonmukainen saatavuus) liittyvät suoraan näiden menettelyllisten takeiden täytäntöönpanon laiminlyönteihin.

Jos ihmiskauppa on päällekkäistä seksuaalisen hyväksikäytön ja verkossa tapahtuvan hyväksikäytön kanssa, direktiivillä 2011/93/EU vahvistetaan suojelukehystä entisestään. Siinä tunnistetaan, että lapsille näissä yhteyksissä aiheutuneet vahingot ovat usein vakavia, kasaantuvia ja pitkäkestoisia, ja ne voivat edellyttää aikuisuuteen asti jatkuvaa tukea. Suojelua ei rajoiteta pelkästään lapseen, vaan se voi koskea myös vanhempia tai holhoojia, jotka eivät ole syyllistyneet rikokseen, koska laajemman ympäristön tuki on toipumisen kannalta välttämätön.

EU:n ihmiskaupan torjuntaa koskevassa strategiassa (2021–2025) ei esitetä uusia lakisääteisiä oikeuksia, mutta se luo **johdonmukaisen toimintapoliittisen kehyksen**, jonka mukaisesti suojeluvelvoitteet on pantava täytäntöön. Strategiassa tuodaan esiin puutteita avun saatavuudessa, korvauksissa ja pitkäaikaisessa yhteiskuntaan sopeutumisessa. Lisäksi siinä korostetaan suojelua tehokkaan oikeudenkäytön edellytyksenä eikä sen sivutuotteena. Strategiassa painotetaan myös lapsikeskeisiä toimia, holhoojien varhaista nimittämistä, rajat ylittäviä ohjausjärjestelmiä. Kriisitoimista on siirryttävä kestäviin ratkaisuihin, joita ovat muun muassa koulutus, työmarkkinoille integroituminen ja yhteiskuntaan sopeutuminen. Strategiassa korostetaan myös, että uhreja ei tule rangaista rikoksista, joita he ovat tehneet ihmiskaupan uhreina ollessaan, ja heitä on kohdeltava ihmisarvoisesti ilman ennakkoluuloja tai -asenteita.

Yhdessä nämä säädökset muodostavat viitekehyksen suojelulle, joka perustuu kolmeen perusperiaatteeseen. Ensinnäkin **suojelu on ehdotonta**: se ei saa riippua yhteistyöstä viranomaisten kanssa, maassaolostatuksesta tai siitä, mikä menettely olisi helpointa toteuttaa. Toiseksi **suojelu on yksilöllistä ja lapsikeskeistä**, ja se edellyttää arviointia, jossa otetaan huomioon lapsen olosuhteet, haavoittuvuudet ja näkemykset. Kolmanneksi **suojelu on pitkäkestoista**, ja se ulottuu välittömän turvan tarjoamista pidemmälle, aina toipumiseen, yhteiskuntaan sopeutumiseen ja uudelleen uhriksi joutumisen ehkäisemiseen saakka.

Kuten ennaltaehkäisyssä ja tunnistamisessa, tämän kehyksen vaikuttavuus ei viime kädessä riipu siitä, että säädökset saatetaan virallisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä. Keskeistä on sen sijaan se, kykenevätkö kansalliset järjestelmät muuntamaan nämä vaatimukset koordinoiduiksi ja lapsikeskeisiksi käytännöiksi, joille on myös saatavilla riittävät resurssit.

2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä

Kaikkien kahdeksan maaraportin mukaan ihmiskaupan lapsiuhrien suojelujärjestelmät ovat muodollisesti käytössä, mutta niiden tehokkuus vaihtelee. Tuloksiin vaikuttavat huomattavasti uhrien tunnistamisen nopeus, erityistukipalveluiden saatavuus sekä lastensuojelun, rikosoikeusjärjestelmän, maahanmuuttoviranomaisten ja sosiaalipalvelujen välinen koordinointi. Keskeinen ja toistuva puute koskee ensimmäisen kontaktin ja tosiasiallisen suojelun välistä viivettä, jonka aikana lapset ovat edelleen haavoittuvia.

Kreikassa sidosryhmät kuvailivat johdonmukaisesti, miten uhrien virallisen tunnistamisen viivästyminen ja paperittomuus vaikuttavat suoraan suojelun saatavuuteen. Kreikasta ja muista EU-maista lähtöisin oleville lapsille sopivista sijoituspaikoista on vakava pula, mikä heikentää tilannetta entisestään: syyttäjien mukaan lapset saattavat jäädä sairaaloihin pitkiksi ajoiksi, koska turvakodeissa ei ole tilaa, etenkään Ateenassa. Lasten tilannetta heikentävät myös menettelyjen pullonkaulat: virka-ajan ulkopuoliset viiveet, toistuvat siirrot eri viranomaisten välillä ja teknologiset puutteet todisteiden keräämisessä. Ne aiheuttavat kuulustelujen toistumista ja kasvattavat uudelleen uhriksi joutumisen riskiä. Käytännöt kuitenkin paranevat huomattavasti, jos niihin sisällytetään monialaista koordinointia. Thessalonikissa eri toimijoiden välillä on vakaat rakenteet, jotka pitävät sisällään tietyt yhteyspisteet sekä mahdollisuuden joustaviin järjestelyihin lapsiystävällisiä kuulusteluja varten. Tämä mainittiin maaraportissa lupaavana käytäntönä toimivan suojelun järjestämiseksi.

Kreikka – Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva tapaus (2022)

Tapaus koskee erittäin haavoittuvasta perhetaustasta kotoisin olleeseen 12-vuotiaaseen kreikkaistyttöön kohdistunutta ihmiskauppaa ja seksuaalista hyväksikäyttöä. Lapsi joutui huhti-heinäkuussa 2022 seksuaalisen hyväksikäytön ja lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän materiaalin tuotannon kohteeksi. Tekijöinä olivat perhetutut, ml. äidin työnantaja, joka käytti hyväkseen lapsen taloudellista haavoittuvuutta ja kontrolloi tätä uhkailemalla ja käyttämällä luottamusta väärin. Tapaus tunnistettiin sukulaisen tekemän ilmoituksen ja äidin virallisen valituksen perusteella. Tekijät tuomittiin ensimmäisessä oikeusasteessa.

Tapauksesta käy ilmi, että menettelyissä ja suojelussa oli merkittäviä puutteita. Lapsi joutui antamaan todistajanlausuntoja toistuvasti. Child House -mallia ei käytetty, vaikka sillä voidaan ehkäistä uudelleentraumatisoitumista. Lapsi sai psykologista tukea vasta pitkän ajan kuluttua. Lisäksi lapsen asuinpaikan paljastuminen aiheutti uhkailua ja kertoi vakavista salassapidon ja turvallisuustoimenpiteiden puutteista.

Tapaus osoittaa, että lapset on ohjattava varhaisessa vaiheessa lapsiystävällisiin menettelyihin. Heille on annettava psykososiaalista tukea oikea-aikaisesti ja heitä on suojeltava läpi koko rikosoikeusprosessin.

Italiassa suojelu on rakenteellisesti kehittynyttä mutta erittäin epäyhtenäistä. Kansallinen turvakotiverkosto uhreille on olemassa, mutta lapsille on varattu vain pieni osa paikoista. Ilman huoltajaa olevat ulkomaalaiset lapset sijoitetaan usein yleisen turvapaikkajärjestelmän vastaanottokeskuksiin, joissa ei ole erikoistunutta henkilöstöä eikä lapset huomioon ottavia suojelumekanismeja. Tämä lisää riskiä uudelleentraumatisoitumisesta ja joutumisesta uudelleen hyväksikäytetyksi. Ihmiskaupan torjuntajärjestelmien, turvapaikkajärjestelmien ja lastensuojelujärjestelmien välinen

hajanaisuus vaikeuttaa asianmukaiseen hoitoon pääsyä entisestään. Vaikka lapset määritellään kansallisessa toimintasuunnitelmassa prioriteettiryhmäksi, täytäntöönpano on edelleen hidasta ja epäjohdonmukaista. Suojelu on usein riippuvaista kansalaisjärjestöjen hankkeista ja yksittäisten ihmisten ammatillisesta sitoutumisesta yhdenmukaisen kansallisen kehyksen sijaan. Lyhyet rahoitussyklit heikentävät huolenpidon jatkuvuutta erityisesti kriittisissä siirtymissä, kuten silloin, kun uhrista tulee liian vanha suojeluun tai hän palaa kotimaahansa. Lisäksi ihmiskauppaverkostojen nopeus ja sopeutumiskyky päihittävät usein institutionaaliset vastatoimet.

Portugalissa lastensuojelua koskeva oikeudellinen kehys on sangen vankka, mutta huomattavia puutteita esiintyy käytännöissä, joilla suojelutoimia voitaisiin muokata ihmiskaupan kohteeksi joutuneiden lasten tarpeisiin.

Vaikka Portugalissa on erityinen turvakoti- ja suojelukeskus ihmiskaupan uhreiksi joutuneille lapsille ja nuorille, sen kapasiteetti ei riitä vastaamaan nykyisiin tarpeisiin. Ilman huoltajaa olevat lapset sijoitetaan tavallisesti yleiseen lastensuojelujärjestelmään niin sanotuille riskialttiille lapsille suunniteltujen menettelyjen mukaisesti. Tällöin ei kuitenkaan puututa riittävästi ihmiskauppaan liittyviin erityisiin haavoittuvuuksiin. Perhetuomioistuinten ei katsota olevan riittävän valmistautuneita työskentelemään ihmiskaupan uhriksi joutuneiden ulkomaalaisten lasten kanssa, mikä on johtanut päätöksiin, joita oikeusalan toimijat pitävät haitallisina. Tuetun paluun menettelyt vaihtelevat suuresti uhrien kotimaan mukaan, ja seurantaa ja suojelutakeita on Euroopan ulkopuolella vähän. Vaikka suojatoimenpiteitä on olemassa kuulustelujen toistumisen estämiseksi, niitä ei sovelleta johdonmukaisesti. Tässä yhteydessä kansalaisjärjestöjen rajat ylittävät palvelut tarjoavat usein luotettavampaa suojelua kuin viralliset mekanismit. Toinen havainnollinen esimerkki oikeudellisen kehyksen ja sen täytäntöönpanon välisestä kuilusta koskee ihmiskaupan uhrien oleskelulupia. Kaikilla **Portugalissa** tunnistetuilla ihmiskaupan uhreilla on lakisääteinen oikeus oleskelulupaan, mutta käytännössä sen saamisessa on hallinnollisia esteitä. Vaatimukset standardinmukaisista henkilöllisyysasiakirjoista, joita uhrit eivät useinkaan voi saada, sekä maahanmuuttoviraston ja sosiaaliturvaviraston vähäinen tietämys ihmiskauppaa koskevista säännöksistä merkitsevät sitä, että täytäntöönpano riippuu suuresti rikospoliisin toimenpiteistä. Tässä on selvä kuilu lain ja käytännön välillä.

Romanian suojelujärjestelmässä keskeistä ovat lastensuojeluosastot (DGASPC), jotka ovat virallisesti vastuussa lapsiuhrien tukemisesta. Maaraporttia varten haastatellut ammattilaiset kertoivat kuitenkin, että ihmiskaupan kohteeksi joutuneiden lasten saatavilla on vain vähän erikoistuneita palveluja, etenkin välittömästi hyväksikäytöstä irtautumisen jälkeen. Sijaishuollosta hatkanneet nuoret määritettiin suurelta osin näkymättömäksi ja erittäin haavoittuvaksi ryhmäksi. Kulttuuriset esteet heikentävät suojelua entisestään: haluttomuus hakea psykologista tukea on edelleen yleistä, mikä rajoittaa toipumista ja yhteiskuntaan sopeutumista. Kansalaisjärjestöillä on oma roolinsa, mutta erikoistuneita kansalaisyhteiskunnan palveluja tunnetaan heikosti ja yhteistyössä ei ole edetty pitkälle. Haastateltavat totesivat, että yhteisölliset toimijat, kuten ortodoksinen kirkko, voisivat avustaa uhrien suojelussa ja yhteiskuntaan sopeutumisessa.

Bulgariassa suojelun puutteita on etenkin majoitus- ja turvallisuusjärjestelyissä. Kriisikeskusten luottamuksellisuudessa on usein aukkoja eikä niitä ole mukautettu ihmiskaupan uhrien tarpeisiin, mikä heikentää uhrien turvallisuuden tunnetta. Erityisen ongelmallista on, että ihmiskaupan lapsiuhreille tarkoitettuja kriisikeskuksia ei ole olemassa. Lapsia majoitetaan yhteen lähisuhdeväkivallan uhrien kanssa, mikä heikentää kykyä tarjota yksilöllistä, traumatietoista hoivaa, sekä lisää stressiä ja ristiriitoja. Nämä rakenteelliset puutteet pahentavat tunnistamisen aiempia haasteita ja heikentävät mahdollisuutta toipumiseen.

Suomessa on käytössä melko vahvoja yksilöllisen, tarvelähtöisen tuen periaatteita, ja alan toimijoiden mukaan suojelun perustana ovat luottamuksen rakentaminen ja lapsen turvallisuuden tunteen palauttaminen. Ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismi otettiin käyttöön vuonna 2025, kun ammattilaisille laadittiin tietoa ja tukea tarjoava konkreettinen käsikirja. Lisäksi Barnahus-malli on selkeä lupaava käytäntö, joka tarjoaa koordinoituja ja monialaisia toimenpiteitä, joilla vähennetään uudelleentraumatisoitumista ja tuetaan sekä lasten välittömiä että pitkäaikaisia tarpeita. Asiantuntijat havaitsivat kuitenkin myös riskejä esimerkiksi lasten sijoittamisessa, sillä se voi lisätä haavoittuvuutta. He mainitsivat myös, että rikollisten kontrollille alttiiden lasten liikkumista on vaikea rajoittaa. Keskeinen huolenaihe haastatteluissa oli kansalaisjärjestöjen matalan kynnyksen palvelujen saatavuus jatkossa. Ne ovat ratkaisevassa asemassa, kun pyritään tavoittamaan lapsia, jotka eivät halua olla tekemisissä viranomaisten kanssa, mutta rahoitusleikkaukset uhkaavat niiden kestävyyttä.

Puolassa suojelumekanismit ovat lainsäädännön rakenteissa, ja niihin sisältyy henkilökohtaisia tukisuunnitelmia, oikeusapua ja yhteiskuntaan sopeutumista koskevia toimenpiteitä. Käytännössä suojelu on kuitenkin ainoastaan reaktiivista ja toiminta on epätasaista. Etenkin ulkomaalaisille tai paperittomille lapsiuhreille suunnatut palvelut ovat harvoin erikoistuneita. Lisäksi heidän oikeudellisessa edustuksessaan on usein viivästyksiä tai siitä vastaavat viran puolesta asianajajat, jotka eivät ole erikoistuneet ihmiskauppaan. Hajanaiset tietojärjestelmät ja toimijoiden välinen heikko koordinointi tarkoittavat, että lapsia siirrellään eri virastojen välillä eikä tapauksia seurata johdonmukaisesti. Kansalaisjärjestöt täyttävät kriittisiä puutteita tarjoamalla oikeusapua, psykososiaalista tukea ja yhteiskuntaan sopeutumista tukevia toimia, mutta niiden toiminnan jatkuvuutta ja kattavuutta rajoittaa riippuvuus lyhyen aikavälin rahoituksesta.

Belgia erottuu edukseen useiden lupaavien lastensuojelukäytäntöjen ansiosta. Lapsia koskevan harkinta-ajan joustavaa soveltamista pidetään hyvänä käytäntönä, joka antaa aikaa vakauttaa lasten tilanteen ilman, että heillä on paineita tehdä yhteistyötä viranomaisten kanssa. Selkeät ohjausmenettelyt, pakolliset raportointivelvoitteet ja standardoitujen tunnusmerkkien käyttö auttavat lisäämään suojelun saatavuuden ennakoitavuutta. Joissakin tapauksissa on saatu myönteisiä tuloksia lähtömaissa olevien perheiden mukaan ottamisesta, erityisesti katurikollisuudessa hyväksikäytettyjen lasten osalta. Kaksi lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan uhreihin erikoistunutta kansalaisjärjestöpohjaista keskusta, Meza ja Esperanto, tarjoavat turvalliset, luottamukselliset ja vapaaehtoisuuteen perustuvat ympäristöt, joissa tapauksia käsitellään monialaisesti ja yksilöllisesti. Näillä keskuksilla on keskeinen asema käytännön vastaanottotoiminnassa, koska niihin ohjataan suurin osa lapsista, mutta niitä ei ole tunnustettu virallisesti ihmiskaupan uhreihin erikoistuneiksi organisaatioiksi. Keskuksissa tarjottavaa tukea pidetään yleisesti erittäin tehokkaana. Niiden käyttö on kuitenkin vähäistä, koska kelpoisuusperusteet ovat tiukkoja, yhteyksien katkaiseminen rikoksentekijöihin on vaikeaa (erityisesti traumasiteiden tai perhesiteiden vuoksi) ja lapset eivät halua itse tunnistautua uhreiksi. Se sulkee monet suojelun ulkopuolelle, vaikka tukea tarvittaisiin.

3. Suositukset

- **Varmistetaan välitön pääsy suojeluun virallisesta uhriksi tunnistamisesta riippumatta**
  Viivästykset virallisen uhriaseman määrittämisessä jättävät lapset ilman terveydenhuoltoa, oleskeluun perustuvaa turvaa tai turvallista majoitusta. Valtioiden tulisi erottaa keskeisten suojelutoimenpiteiden saatavuus virallisesta tunnistamisesta ja varmistaa, että lapset saavat suojelua heti, kun ihmiskaupan tunnusmerkkejä tunnistetaan.

- **Laajennetaan erikoistunutta, lapsille tarkoitettua majoitusta ja vältetään sijoittamista yleistiloihin**

  Lapsille tarkoitettujen sijoituspaikkojen puuttuminen johtaa siihen, että lapsia sijoitetaan epäasiallisiin olosuhteisiin, kuten yleisiin vastaanottokeskuksiin, sairaaloihin tai lähisuhdeväkivallan uhrien turvakoteihin. Erityistä, luottamuksellista ja lapsille soveltuvaa sekä koulutetun henkilöstön ylläpitämää majoitusta tulisi lisätä, jotta voidaan estää lasten uudelleentraumatisoituminen ja katoaminen sekä huolehtia riittävästä suojelusta.

- **Vakiinnutetaan uhripalvelut kestävällä rahoituksella**

  Hankepohjaiset ja lyhyen aikavälin rahoitussyklit haittaavat uhrien pitkän aikavälin toipumista ja yhteiskuntaan sopeutumista. Uhripalveluiden järjestämisessä tulisi asettaa etusijalle vakaat rahoitusmallit, joilla tuetaan tapausten hallinnan jatkuvuutta etenkin kriittisissä siirtymissä, kuten silloin, kun uhri ylittää lapsispesifien palvelujen yläikärajan tai palaa lähtömaahansa.

- **Otetaan monialainen koordinointi käyttöön vakiokäytäntönä, ei poikkeuksena**

  Kun käytössä on vakaita koordinointimekanismeja, kuten ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä ja Barnahus-malli **Suomessa** tai vakituiset toimijoiden väliset pyöreän pöydän keskustelut **Kreikassa**, suojelutulokset paranevat merkittävästi. Nämä mallit tulisi vakiinnuttaa kansallisesti, niihin tulisi sisällyttää selkeitä yhteyspisteitä ja yhteisiä käytäntöjä, ja niiden tulisi olla käytettävissä virka-ajan ulkopuolella viivästysten ja kuulustelujen toistumisen vähentämiseksi.

- **Vahvistetaan traumatietoisia ja lapsikeskeisiä käytäntöjä kaikissa etulinjan palveluissa**

  Uhripalveluiden laatu heikkenee, jos hyväksikäytöstä on kerrottava toistuvasti uudelleen, menettelyssä on viivästyksiä tai toimintamallit ovat liian teknisiä. Pakollisessa, jatkuvassa koulutuksessa tulisi keskittyä traumatietoiseen kuulusteluun, lasten kehitykseen ja monimutkaisiin haavoittuvuuksiin eikä pelkästään lainsäädäntöön tai tutkintataitoihin.

- **Parannetaan tapausten seurantaa ja tietojen jakamista samalla, kun turvataan luottamuksellisuus**

  Hajanaiset tietojärjestelmät estävät tehokkaan valvonnan ja suojelun jatkuvuuden. Kehittämällä tapausten seurantaan turvallisia ja yhteensopivia mekanismeja varmistettaisiin, että lapset eivät putoa turvaverkosta, kun he siirtyvät poliisin, sosiaalipalvelujen, tuomioistuinten ja vastaanottojärjestelmän välillä.

- **Vahvistetaan oikeusapua ja edunvalvontaa aivan alusta alkaen**

  Erikoistuneen oikeusavun rajallinen saatavuus heikentää lasten kykyä ymmärtää ja käyttää oikeuksiaan. Lapsiin erikoistunut oikeudellinen edustus ja johdonmukainen edunvalvonta tulisi varmistaa koko suojelu-, turvapaikka- ja rikosoikeusprosessin ajaksi.

- **Tuetaan kansalaisyhteiskuntaa ja otetaan se mukaan keskeisenä eikä avustavana toimijana**

  Kansalaisyhteiskunta tarjoaa kaikissa maissa kriittistä luottamukseen perustuvaa ja rajat ylittävää matalan kynnyksen tukea, jolla voidaan usein paikata valtion toimien puutteita. Sen rooli tulisi sisällyttää virallisesti suojelujärjestelmiin ennakoitavan rahoituksen ja määriteltyjen vastuiden kautta sen sijaan, että tukeuduttaisiin tilapäisiin tai hyväntekeväisyyteen perustuviin resursseihin.

- **Puututaan piilossa oleviin haavoittuvuuksiin ja vähennetään uudelleen uhriksi joutumisen riskiä**

  Raporteissa tuodaan esiin riskialttiita ryhmiä, joita ei suojella riittävästi, kuten hatkaavia lapsia, ilman huoltajaa olevia lapsia ja laitosympäristössä olevia lapsia. Seurantaa ja yhteiskuntaan sopeutumisen tukea tulee jatkaa välitöntä kriisivaihetta pidemmälle uudelleenuhriutumisen riskin pienentämiseksi.

- **Vahvistetaan ja tehostetaan ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismia ja keskitytään erityisesti lapsiin**

  Ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismien tulee olla helposti saavutettavia, ytimekkäitä ja selkeitä, ja niissä tulee olla selkeästi määritellyt roolit, pätevyydet ja odotukset kaikille asianosaisille toimijoille. Mekanismiin tulee sisällyttää erillinen lapsia koskeva osa. Mekanismin tehokas levittäminen tulee varmistaa niin, että sen avulla tavoitetaan kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät, ml. yhteisöjen sisällä, jotta se voidaan panna täytäntöön johdonmukaisesti paikallistasolla.

4. Käytännön työkalut

- IOM: Guidance on Referral Mechanisms for the Protection and Assistance of Migrants Vulnerable to Violence, Exploitation and Abuse and Victims of Trafficking. Sisältää mm. tunnistamista ja yhteiskuntaan sopeutumista koskevan TACT-hankkeen vuokaavion, joka on laadittu ihmiskaupan uhrien kotiinpaluuta ja yhteiskuntaan sopeutumista varten.

- IOM: The Mental Health Aspects of Trafficking in Human Beings: A Set of Minimum Standards. Standardeilla pyritään auttamaan ihmiskaupan uhrien kattavan ja koordinoidun psykososiaalisen hoidon toteuttamista alkaen heidän hyväksikäytöstä irtautumisestaan aina yhteiskuntaan sopeutumiseen asti.

- HEUNI:"Pitkä polku" – Työkalupakki pakkoavioliittojen uhrien tukemiseen. Laadittu EU:n rahoittaman EASY-hankkeen puitteissa.

- UNODC: Toolkit to Combat Trafficking in Persons. Mm. muistilista naisten ja lasten kotimaahan palauttamista ja yhteiskuntaan sopeutumista koskevan prosessin ohjaamiseksi (tunnistaminen, perheiden jäljittäminen, perhearviointi jne.), erityisiä työkaluja ja ohjeita lasten palauttamiseksi kotimaahan ja riskinarviointeja lasten palauttamisesta.

- UNICEF: Reference Guide on Protecting the Rights of Child Victims of Trafficking in Europe. Mm. ohjeita sen määrittämiseksi, onko perheeseen ja/tai lähtömaahan palaaminen lapsen edun mukaista.

Moduuli 4 Syytteeseenpano

1. Keskeiset periaatteet

Kansainvälisellä tasolla Palermon sopimuksen lisäpöytäkirja tarjoaa rikosoikeudellisen sääntelykehyksen, jossa edellytetään ihmiskaupan ja myös sen yrittämisen, siihen osallistumisen ja sen järjestämisen kriminalisointia. Lasten osalta kehystä on tarkoituksellisesti yksinkertaistettu: ihmiskaupan keinojen käyttöä ei tarvitse näyttää toteen, eikä suostumuksella ole merkitystä oikeudenkäytön kannalta. Nämä seikat alentavat näyttökynnystä, ja todisteiden hankkiminen on suoraan tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten vastuulla – eikä ole lapsesta kiinni. Lisäpöytäkirjassa syyttäjälaitokselle asetetaan myös aiempaa laajempi velvollisuus suojella uhrien yksityisyyttä, turvallisuutta ja kykyä osallistua menettelyyn merkityksellisellä tavalla.

Tätä toimintamallia vahvistetaan lapsen oikeuksia koskevalla yleissopimuksella ja sen valinnaisella pöytäkirjalla, joiden nojalla ihmiskaupan kohteena olevia lapsia pidetään oikeudenhaltijoina rikosoikeusprosessissa. Syytetoimien on perustuttava lapsen etuun, ja niillä on estettävä toissijainen uhriksi joutuminen. Siksi fokus on todistajanlausuntojen hankkimisen sijasta menettelyjen oikeudenmukaisuuden varmistamisessa, lapsinäkökulman huomioon ottavissa todistuskäytännöissä sekä asianmukaisten edustajien nimittämisessä silloin, kun vanhempien edut ovat ristiriidassa lapsen edun kanssa.

Euroopan tasolla nämä periaatteet konkretisoidaan Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisessa yleissopimuksessa, jossa vaaditaan ennakoivaa tutkintaa ja syytetoimia, jotka eivät ole riippuvaisia siitä, tekevätkö uhrit yhteistyötä viranomaisten kanssa. Sopimus sisältää yksityiskohtaisia odotuksia siitä, miten lapsiuhrien kohdalla tulisi menetellä – mm. lapsille mukautettuja kuulusteluja, toistuvien kuulustelujen rajoittamista ja suojatoimia oikeudenkäynneissä. Erityisen tärkeää on, että sopimuksella vahvistetaan velvoitetta jatkaa talousrikostutkintaa ja järjestäytyneen rikollisuuden rakenteiden tutkintaa, koska lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaan liittyvät syytetoimet epäonnistuvat usein, jos ne rajoitetaan vain alemman tason rikoksentekijöihin tai yksittäisiin tapahtumiin.

EU:n ihmiskauppadirektiivi 2011/36/EU, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä (EU) 2024/1712, on syytetoimien kannalta keskeinen säädös. Direktiivillä yhdenmukaistetaan ihmiskaupparikokset määritelmää kaikissa jäsenvaltioissa; edellytetään, että esitutkinta ja syytetoimet ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia; ja otetaan samalla huomioon lapsiuhreista johtuvat erityiset todistus- ja menettelyhaasteet. Direktiiviin sisältyvä keskeinen syytetoimien periaate on, että menettelyt eivät saa olla riippuvaisia siitä, tekevätkö uhrit yhteistyötä viranomaisten kanssa. Viranomaisten on pantava vireille ja nostettava kanteita perusteltujen syiden perusteella, jotta syytetoimet voidaan panna vireille myös silloin, kun lapset ovat haluttomia, kykenemättömiä tai liian traumatisoituneita todistamaan.

Lapsiuhreja koskevia todistuskäytäntöjä mukautetaan haittojen vähentämiseksi. Tähän pyritään muun muassa rajoittamalla kuulustelujen määrää, tarjoamalla mahdollisuus lausuntojen antamiseen videolla ja toteuttamalla toimenpiteitä, joilla vältetään uhrin ja vastaajien kohtaaminen tuomioistuimessa. Nämä säännökset vaikuttavat suoraan syytestrategian laatimiseen, koska ne kannustavat keräämään laadukasta näyttöä varhaisessa vaiheessa ja vähentämään riippuvuutta toistuvista suullisista todistajanlausunnoista.

Tärkeää on, että ihmiskauppadirektiivillä laajennetaan ihmiskaupan uhrien suojelua varmistamalla, että heitä ei voida asettaa syytteeseen tai rangaista laittomista teoista, jotka he ovat tehneet hyväk-

sikäyttönsä välittömänä seurauksena. Tämä koskee rikoksia sekä hallinto- ja sääntelyrikkomuksia, kuten kerjäämistä, asiatonta oleskelua tai pimeää työtä. Toimenpiteen tarkoituksena on kannustaa uhreja kertomaan rikoksista ja hakemaan tukea joutumatta pelkäämään oikeudellisia seurauksia. Jäsenvaltioiden on koulutettava lainvalvontaviranomaisia, syyttäjiä ja muita aiheen parissa työskenteleviä viranomaisia panemaan nämä syyttämättä jättämistä koskevat säännökset tehokkaasti täytäntöön, myös tapauksissa, joissa rikoksiin liittyy tieto- ja viestintäteknologiaa. Viranomaisia kannustetaan perustamaan erikoistuneita yksiköitä, joilla on asiantuntemusta ja teknologisia valmiuksia ihmiskauppatapausten käsittelyyn.

Syytetoimien kehystä vahvistetaan uhrien oikeuksia koskevalla direktiivillä (2012/29/EU), jossa säädetään pakollisista yksilöllisistä arvioinneista suojeluntarpeen tunnistamiseksi; oletetaan, että lapsiuhrien haavoittuvuus on kasvanut; ja edellytetään toimenpiteitä pelottelun, kostotoimien ja toistuvan uhriksi joutumisen estämiseksi. Käytännössä tämä rajoittaa syyttäjän harkintavaltaa, koska direktiivissä edellytetään, että todisteluun liittyvä strategia on laadittava varhain, jotta oikeudenkäynnissä ei tarvitse turvautua toistuvasti annettaviin todistajanlausuntoihin.

Kun ihmiskauppa risteää seksuaalisen hyväksikäytön kanssa, direktiivillä 2011/93/EU vahvistetaan entisestään syyttäjän velvoitteita, koska siinä tunnistetaan uhrin kokemien haittojen pitkän aikavälin vaikutukset ja vaaditaan tälle apua ja menettelyllisiä suojatoimia, jotka voivat jatkua aikuisikään asti. Tämä koskee erityisesti tapauksia, joissa oikeusprosessi jatkuu pitkään tai joissa uhri haluaa puhua kokemastaan vasta pidemmän ajan kuluttua.

Lisäksi EU:n ihmiskaupan torjuntaa koskevassa strategiassa (2021–2025) esitetään syytetoimet osana systeemisiä vastatoimia yhdessä varhaisen tunnistamisen, suojelun ja vastuuvelvollisuuden kanssa. Strategiassa todetaan, että menettelyn etenemisessä tunnistamisesta onnistuneisiin syytetoimiin on jatkuvia puutteita. Siinä myös kehotetaan tekemään lapsikeskeistä, uhrista riippumatonta tutkintaa, vahvistamaan oikeudellista yhteistyötä sekä tarjoamaan erikoiskoulutusta syyttäjille ja tuomareille. Strategiassa korostetaan, että tehokas syytteeseenpano riippuu oikeudellisten määritelmien lisäksi koordinoinnista, resursseista ja kyvystä sisällyttää suojelunäkökohdat koko rikosoikeusprosessiin.

Kaiken kaikkiaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevat syytetoimet määritellään valtiolähtöiseksi, näyttövetoiseksi prosessiksi, joka perustuu lapsen oikeuksiin ja joka on toteutettava riippumatta lapsen halukkuudesta tai kyvystä todistaa. Tehokkuutta mitataan tuomioiden lisäksi myös rikosoikeusjärjestelmän kyvyllä saattaa rikoksentekijät vastuuseen aiheuttamatta lapselle lisää haittaa. Kansallisten järjestelmien haasteena on muuntaa nämä velvoitteet johdonmukaisiksi ja lapsikeskeisiksi syytekäytännöiksi.

2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä

Kaikissa kahdeksassa hankemaassa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskeviin syytetoimiin vaikuttavat yleiset rakenteelliset jännitteet: vaikka lainsäädäntökehykset ovat laajalti kansainvälisten ja EU:n normien mukaisia, tapaukset päätyvät syyttäjille edelleen myöhään, näyttö on usein heikkoa ja lapsikeskeisiä prosessuaalisia suojatoimia sovelletaan epätasaisesti eri alueilla ja toimielimissä.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevat tapaukset tulevat rikosoikeusjärjestelmän tietoon useimmiten vasta silloin, kun hyväksikäytöstä tulee näkyvää tai se on vakavaa. Havaintoja tehdään edelleen ensisijaisesti lainvalvonnassa, rajavalvonnassa, turvapaikkamenettelyissä ja kan-

salaisjärjestöjen toiminnassa. Uhrien järjestelmällinen tunnistaminen ja ohjaaminen kouluissa, sairaaloissa, lastenneuvoloissa tai sosiaalihuollossa ei ole yhtä yleistä, vaikka näissä palveluissa on hyvät edellytykset tunnistaa hyväksikäytön varhaisia tunnusmerkkejä. Tästä reaktiivisesta mallista raportoitiin yleisesti Kreikassa, Puolassa, Suomessa, Bulgariassa ja Italiassa, ja se rajoittaa tutkintaa merkittävästi. Syyttäjän mukaantuloon mennessä hyväksikäyttö on usein jatkunut kuukausien tai vuosien ajan, ja mahdollisuudet saada lisänäyttöä on jo menetetty.

Vaikka kansallisessa lainsäädännössä todetaan yleensä, että uhrien tunnistaminen ei saa riippua lainvalvontaviranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä, periaate ei toteudu käytännössä johdonmukaisesti. **Kreikassa** viivästykset uhrin aseman virallisessa tunnistamisessa syytevaiheessa rajoittavat usein suojelutoimenpiteiden ja prosessuaalisten oikeuksien saatavuutta. **Suomessa** erityisesti siirtolaislasten tai turvapaikkaa hakevien lasten tapauksessa haluttomuus tehdä rikosilmoitus johtaa usein siihen, että esitutkintaa ei aloiteta lainkaan, vaikka ihmiskaupan tunnusmerkit olisivatkin uskottavia. Vielä yleisempi syy esitutkinnan toimittamatta jättämiselle on kyseisissä tapauksissa kuitenkin se, että ulkomailla tapahtuneesta rikoksesta ei ole tietoja ja näyttöä. Tämä tunnistamisen ja suojelun sekä rikosoikeudellisen prosessin välinen kuilu toimii edelleen eräänlaisena portinvartijajärjestelmänä, ja se rajoittaa syyttäjän osallistumista lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskeviin monimutkaisiin tapauksiin.

Suomi – Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö: paljastumisen viivästyminen ja pitkäaikaiset haitat (2025)

Lapin käräjäoikeus tuomitsi kesäkuussa 2025 vuonna 1999 syntyneen naisen alaikäisenä harjoitetusta törkeästä ihmiskaupasta, joka liittyi kahden teinitytön seksuaaliseen hyväksikäyttöön vuonna 2016. Hän sai ehdollisen vankeusrangaistuksen, ja hänet määrättiin maksamaan uhreille korvausta. Myös kaksi aikuista seksinostajaa tuomittiin törkeästä lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja määrättiin maksamaan vahingonkorvauksia. Tuomioistuin totesi lisäksi, että menettely oli viivästynyt kohtuuttomasti, ja myönsi korvausta valtion varoista, koska uhrien oikeutta oikea-aikaiseen oikeudenkäyntiin oli rikottu.

Tuomioistuin totesi, että uhreille oli aiheutunut pitkäaikaisia psyykkisiä haittoja, jotka edellyttävät lääkehoitoa ja terapiaa. Heillä oli muun muassa masennusta, ahdistusta ja unihäiriöitä, ja heidän kykynsä luottaa muihin ihmisiin oli heikentynyt. Tapaus osoittaa, miten lapset saattavat vaieta hyväksikäytöstä vuosien ajan pelon, häpeän, syyllisyyden ja uhkailun vuoksi sekä siksi, että he eivät tiedä, mikä heidän oma rikosoikeudellinen vastuunsa on. Siitä käy myös ilmi, että lapset eivät välttämättä aluksi tunnista itseään uhreiksi, varsinkaan silloin, kun hyväksikäyttöön liittyy näennäinen ”suostumus”, minkä vuoksi he saattavat kertoa kokemuksistaan vasta aikuisina.

Näytön kerääminen on vieläkin yksi syytteeseenpanon vaikeimmista vaiheista. Alan toimijat useissa maissa kertoivat jatkuvista viivästyksistä lapsiystävällisten kuulustelujen toteuttamisessa, pätevien psykologien ja tulkkien puutteesta sekä lasten kuulemisten uusimisesta siksi, että menettelyissä tai tekniikassa on puutteita. Nämä ongelmat ovat erityisen vakavia suurten kaupunkikeskusten ulkopuolella. **Kreikassa** lasten turvakoteja on eri alueilla epätasaisesti. Sen vuoksi yhtä, nauhoitettua kuulustelua ei voida käyttää johdonmukaisesti, ja lapsiuhrien henkilökohtaisten suojelutarpeiden arviointi on heikkoa. Tämä lisää toissijaisen uhriksi joutumisen riskiä ja heikentää todistusketjua. Samankaltaisista haasteista raportoitiin **Italiasta**, jonka lainsäädännössä säädetään lapsikeskeisis-

tä suojatoimista, kuten ennen oikeudenkäyntiä tehtävistä videolle tallennetuista kuulusteluista, nimettömyyden suojaavista toimenpiteistä ja lapsipsykologien osallistumisesta kuulusteluihin, mutta niitä ei sovelleta järjestelmällisesti. **Belgiassa** on kehitetty lupaava käytäntö erityisistä audiovisuaalisten keinojen avulla toteutettavista todistajien kuulemisista (Testimony by Audiovisual Means, TAM). Kyseiset kuulemiset järjestetään lapset huomioon ottavalla tavalla, ja ne tallennetaan audiovisuaalisesti toistuvien kuulustelujen välttämiseksi. Kussakin kuulemisessa noudatetaan jäsenneltyä menetelmää, joka koostuu viidestä vaiheesta, joissa on yhteensä 11 toimenpidettä. Alan toimijat ovat kuitenkin todenneet, että TAM-kuulemiset voivat toisinaan olla liian avoimia, mikä voi haitata tehokasta kuulustelua, kun lapsi on haluton tai kykenemätön puhumaan.

Ihmiskaupan digitalisaation lisääntyminen on entisestään vaikeuttanut tutkintaa. Syyttäjät ja lainvalvontaviranomaiset **Belgiassa**, **Suomessa**, **Italiassa** ja **Kreikassa** raportoivat, että rikoksentekijät käyttävät yhä enemmän salattuja viestintäsovelluksia, pilvipohjaista tallennusta ja katoavia viestejä, mikä vaikeuttaa digitaalista jäljittämistä. Uusia analyyttisiä työkaluja tulee saataville, mutta koulutusta ja henkilöstöä ei ole riittävästi, jotta suuria määriä takavarikoitua tietoa voitaisiin käsitellä ajoissa. Syyttäjät eivät useinkaan pääse suoraan käsiksi digitaaliseen aineistoon, vaan he saavat tietoa välikäsien kautta. Tämä hidastaa menettelyjä ja lisää sen todennäköisyyttä, että keskeisiä todisteita ohitetaan tai että niistä tulee käyttökelvottomia.

Myös talousrikostutkinnat ovat kehittymättömiä. Useimmissa maissa tapaukset päättyvät usein välitöntä hyväksikäyttöä koskevaan vaiheeseen, ja voittoja, varoja/omaisuutta tai verkoston rakenteita jäljitetään rajatusti. Rahavirtojen kartoittaminen, eri alueilla tapahtuneiden tapausten yhdistäminen toisiinsa ja rikostentekijöiden jäljittäminen ulkomailla on edelleen epäjohdonmukaista ja erittäin riippuvaista paikallisista valmiuksista ja resursseista. Tämä näkyy erityisesti kerjäämistä tai työperäistä hyväksikäyttöä tai perheiden sisäistä ihmiskauppaa koskevissa tapauksissa, joissa näkyvää hyväksikäyttöä laajemman hyödyn osoittaminen on haastavampaa.

Lapsiuhrien kohtelu rikosoikeusprosessissa vaihtelee huomattavasti. Kun lapsiystävällisiä suojatoimia sovelletaan suunnitellusti, niitä pidetään yleisesti tehokkaina. Kun kuulusteluja tekevät pätevät ammattilaiset ja ne tallennetaan, uudelleentraumatisoitumista tapahtuu vähemmän, ja todistajanlausuntoja voidaan käyttää myöhemmin tuomioistuimessa, vaikka lapsi luopuisi oikeudenkäyntiin osallistumisesta. Kansalaisjärjestöt ja palveluntarjoajat mainitsivat usein, että viivästykset, toistuvat kuulustelut ja puutteellinen viestintä menettelyjen etenemisestä aiheuttivat lapsiuhreille stressiä ja saivat heidät luopumaan prosessiin osallistumisesta.

Syyttäjäviranomaisten päätöksenteolle oli useassa maassa rakenteellisia esteitä. **Bulgariassa** ja **Suomessa** sidosryhmät totesivat, että ihmiskauppanimikettä pidetään monimutkaisena, resursseja vievänä ja tuloksiltaan epävarmana, erityisesti verrattuna seksuaalirikossyytteisiin, jotka on helpompi todistaa ja joista voidaan määrätä ankarampia tai ennustettavampia rangaistuksia. Tämän seurauksena lapsiin liittyvissä tapauksissa nostetaan toisinaan syytteitä vaihtoehtoisten rikosnimikkeiden nojalla, minkä vuoksi tuomioistuimissa ei voida arvioida ihmiskauppaan liittyviä seikkoja. Näin ollen lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa jää entistä enemmän pimentoon oikeuskäytännössä.

Puolassa oikeusjärjestelmän suorituskykymittarit suosivat nopeutta (monimutkaisten tapausten ratkaisemisen sijaan), mikä ei kannusta perusteelliseen tutkintaan. Monet tapaukset myös raukeavat näytön puuttumisen, puutteellisen edunvalvonnan tai uhrien epäjohdonmukaisen tuen vuoksi.

Portugali on ainoa hankemaa, josta raportoidaan järjestelmää koskevista haasteista, jotka liittyvät lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevien tapausten rinnakkaiseen käsittelyyn erillisis-

sä rikos-, perhe- ja nuorisotuomioistuimissa. Alan toimijat kertovat koordinointipuutteista näiden prosessien ja niiden toimijoiden välillä, mikä voi johtaa siihen, että yhdessä prosessissa toteutetut suojelu- tai menettelytoimet heikentävät toisen prosessin toimia. Näitä haasteita pahentaa lisäksi perhetuomioistuinten rajallinen kyky reagoida tehokkaasti lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskeviin tapauksiin ja varmistaa lapsiuhriksi oletettujen henkilöiden asianmukainen suojelu. Huolta aiheuttaa myös nykyisen oikeudellisen kehyksen laajuus ja epätarkkuus. Sen vuoksi toivottiin ihmiskauppaa koskevan lainsäädäntöjärjestelmän selkeyttämistä, erityistä suojeluasemaa lapsiuhreille ja teknologisten keinojen käytön tarkempaa sääntelyä. Institutionaalisten toimien vahvistamisessa keskeiseksi katsottiin syyttäjien ja tuomareiden erikoistumisen lisääminen erityisesti rikos- ja perheoikeudessa.

Myös tuomioiden vähäinen määrä on huolenaihe. **Kreikka**, **Italia** ja **Suomi** toivat esiin, että ihmiskaupasta annetaan langettavia tuomioita vain osassa tapauksista, joissa on mukana oletettuja lapsiuhreja. Tähän lopputulokseen vaikuttavat suuret todistustaakat, puutteellinen näyttö, ihmiskauppaan liittyvien seikkojen epäjohdonmukainen oikeudellinen tulkinta ja oikeusalan toimijoiden vähäinen erikoistuminen. Ihmiskauppaan liittyvistä syytetoimista ei useissa maissa ole saatavilla keskitettyjä ja eriteltyjä oikeudellisia tilastoja, mikä rajoittaa entisestään kykyä arvioida tuloksellisuutta, tunnistaa järjestelmän pullonkauloja tai arvioida uudistusten vaikutuksia.

Belgian verkossa tapahtuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva pilottihanke

Belgian liittovaltion poliisi käynnisti vuonna 2024 pilottihankkeen verkossa tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön havaitsemisen tehostamiseksi. Hanke koski myös tapauksia, joissa on mukana lapsia. Pilottihankkeen pohjana oli OSINT-työkalu, joka otettiin käyttöön huomattavin kustannuksin. Hanke kesti kuusi kuukautt.

Tänä aikana poliisi havaitsi Belgiassa 125 relevanttia verkkosivustoa, joista 21 valittiin aktiiviseen seurantaan. Työkalu keräsi noin 17 000 verkkoilmoitusta/-mainosta. Monet ilmoitukset toistuivat eri alustoissa, mutta yhdessä ne osoittivat, että riski kohdistuu suureen määrään ihmisiä.

Näiden tietojen analysoinnin perusteella havaittiin 112 lapsiin liittyvää epäiltyä tapausta. Saadut tiedot jaettiin sitten paikallisille poliisiyksiköille, jotka tekivät kohdennettuja tarkastuksia ja käynnistivät tutkimuksia, joissa arvioitiin, tapahtuiko ihmiskauppaa tai seksuaalista hyväksikäyttöä.

Näistä haasteista huolimatta on myös lupaavia käytäntöjä, joissa syytetoimet sisältyvät laajempiin ja koordinoituihin toimenpiteisiin. Syyttäjien varhainen ja aktiivinen osallistuminen tutkinnan suunnitteluun parantaa todisteiden keräämistä ja auttaa yhteensovittamaan tutkintatoimia lastensuojelutoimenpiteiden kanssa. **Puolan** yksityiskohtaiset tekoälyyn perustuvat tunnistusalgoritmit, **Romanian** lastensuojeluviranomaisten pakollinen mukanaolo ensimmäisestä lausunnosta lähtien, **Suomen** yhdenmukaistettu tutkintamalli (Ihmemalli) ja ihmiskaupparikosten esitutkinnan käsikirja sekä **Belgian** ennakoiva OSINT-järjestelmän (avoimen lähdekoodin tiedonhankintakalu) käyttö osoittavat, miten institutionaalinen erikoistuminen voi parantaa tuloksia. Paikallistasolla monialaiset yhteistyöfoorumit, joita toimii muun muassa **Italiassa**, ovat auttaneet kuromaan umpeen kuiluja syyttäjien, lainvalvontaviranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välillä. **Bulgarian** Sofiassa on lasten edunvalvonta- ja tukikeskus ”Suojeluvyöhyke”, jota Animus Association vetää.

Se toimii Barnahus-mallin mukaisesti ja tarjoaa kokonaisvaltaista oikeudellista, lääketieteellistä, psykologista ja sosiaalista tukea lapsiystävällisten menettelyjen ja erikoiskoulutetun henkilökunnan avulla. Tämän mallin pohjalta Bulgarian oikeusministeriö, UNICEF Bulgaria ja SAPI – sosiaalisten toimintojen ja käytäntöjen instituutti pyrkivät yhteisessä hankkeessaan perustamaan koko maahan kahdeksan uutta keskusta olemassa olevan 71 lapsiystävällisen kuulusteluhuoneen (niin sanottujen sinisten huoneiden) verkoston rinnalle.

3. Suositukset

- **Erotetaan rikostutkinnan käynnistäminen uhrien ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä käytännössä, ei ainoastaan lainsäädännön tasolla:** Valtioiden tulisi ottaa käyttöön ohjeistus, joka edellyttää esitutkinnan aloittamista silloin, kun lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan tunnusmerkkejä on havaittavissa, riippumatta lapsen yhteistyöhalukkuudesta tai -kyvystä. Tämä on olennaista, jotta syytekäytäntö voidaan sovittaa yhteen lainsäädäntöön jo sisällytettyjen lapsikeskeisten ja rankaisemattomuutta koskevien periaatteiden kanssa.

- **Säädetään syyttäjän varhaisesta ja jatkuvasta osallistumisesta lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevissa tapauksissa:** Syyttäjät tulisi ottaa virallisesti mukaan mahdollisimman varhaisessa tutkintavaiheessa. Heidän asiantuntijuuttaan voidaan käyttää näytön keräämisen, digitaalisen aineiston takavarikoinnin ja lapset huomioon ottavien käytäntöjen suunnitteluun. Varhainen osallistuminen ehkäisee todisteiden katoamista, vähentää toistuvia kuulusteluja ja lisää sen todennäköisyyttä, että ihmiskauppaa koskeva informaatio säilyy koko oikeudenkäynnin ajan.

- **Huolehditaan lapsiystävällisten kuulemiskäytäntöjen valtakunnallisesta ja oikea-aikaisesta saatavuudesta:** Pätevien ammattilaisten (esimerkiksi Child House-/Barnahus-/TAM-tyyppiset mallit) kertaalleen tekemien tallennettujen kuulustelujen tulee olla toteutettavissa kaikilla alueilla ja myös virka-ajan ulkopuolella. Uudelleentraumatisoitumisen estämiseksi suunniteltujen menettelyllisten suojatoimien on oltava käytettävissä, eikä niitä saa rajoittaa alueellisesti tai ajallisesti.

- **Parannetaan tutkinnanjohtajien ja syyttäjien valmiuksia tunnistaa ja tutkia digitaalista ja verkossa tapahtuvaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaa:** Tarvitaan erikoiskoulutusta, teknistä henkilöstöä ja pääsyä digitaalisiin rikosteknisiin välineisiin, jotta voidaan puuttua salattuun viestintään ja verkossa tapahtuvaan rekrytointiin sekä saada käyttöön eri alustoille tallennettuja todisteita. Muutoin tutkinta- ja syytetoimet jäävät jälkeen ihmiskaupparikollisuuden alati kehittyvistä menetelmistä.

- **Sisällytetään talousrikostutkinta osaksi lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevia syytetoimia:** Lainvalvontaviranomaisia ja syyttäjiä tulisi vaatia jäljittämään voittoja, omaisuutta ja käytettyjä kontrollimekanismeja lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa ihmiskauppatapauksissa. Tähän sisältyy taloudellisen analytiikan, varojen takavarikoinnin ja rajat ylittävän yhteistyön rutiininomainen käyttö sen sijaan, että syytteitä nostettaisiin vain yksittäisistä hyväksikäyttöteoista.

- **Vähennetään vaihtoehtoisten rikosnimikkeiden käyttöä, jos on viitteitä ihmiskaupasta:** Selkeällä syytetoimien ohjeistuksella ja oikeusalan koulutuksella tulisi ehkäistä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevien tapausten rutiininomaista ohittamista siksi, että muiden rikosnimikkeiden käyttö on vaivattomampaa tai koska näytön ei katsota olevan riittävän vahvaa. Virheellinen luokittelu heikentää vastuuvelvollisuutta, vääristää dataa ja vähentää pelotevaikutusta.

- **Vakiinnutetaan monialainen yhteistyö tapausten virallisten seurantamekanismien avulla:** Poliisin, syyttäjien, lastensuojeluviranomaisten ja kansalaisjärjestöjen väliseen hajanaiseen tiedonkulkuun tulisi puuttua suojattujen ja yhteisten ohjaamista ja tapausten seurantaa koskevien järjestelmien avulla. Tämä tukisi näytön jatkuvuutta, vähentäisi päällekkäisyyttä ja varmistaisi, että suojelu ja syytteeseenpano etenevät rinnakkain.

- **Parannetaan oikeudellista erikoistumista ja johdonmukaisuutta lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevien tapausten ratkaisemisessa:** Tuomareille on järjestettävä kohdennettua koulutusta ihmiskaupan osatekijöistä, lapsipsykologiasta ja todistusaineiston arvioinnista, jotta voidaan puuttua epäjohdonmukaisiin tulkintoihin ja vapauttavien tuomioiden korkeisiin määriin. Erikoistuminen lisää ymmärrystä ja vahvistaa luottamusta syytetoimien tuloksiin.

- **Vahvistetaan tiedonkeruuta ja avoimuutta lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevissa syytetoimissa:** Valtioiden tulisi laatia keskitettyjä ja eriteltyjä tilastoja, jotka koskevat tutkintaa, syytetoimia, tuomioita ja tapausten raukeamista lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevissa tapauksissa. Luotettavia tietoja tarvitaan tehokkuuden arvioimiseksi, järjestelmän pullonkaulojen tunnistamiseksi ja näyttöön perustuvien uudistusten tukemiseksi.

4. Käytännön työkalut

- Barnahus-verkoston Barnahus-laatustandardit
- CBSS: Child Protection mapping: Outlining challenges and good practices in Barnahus supportive role to child protection
- CBSS & Marie Cederschiöld -yliopisto: Checklist for collaboration between services for child protection and other agencies within Barnahus
- Euroopan unionin neuvosto: Handbook on trafficking in human beings – indicators for the investigating police forces
- EASO: Käytännön koulutusmoduulit ihmiskaupasta, lasten puhuttelusta ja iän arvioinnista
- Eurojustin yhteiset tutkintaryhmät: Käytännön opas
- Suomen oikeusministeriö: Parhaat käytännöt lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjumiseksi sekä uhrien tunnistamiseksi ja auttamiseksi: Selvitys Itämeren alueen maista
- Frontex: VEGA Handbook: Children at airports
- Frontex: VEGA Handbook: Children at land borders
- HEUNI: Lapsen kuulemisen käsikirja epäiltyjen ihmiskauppatapausten tutkinnassa
- Interpolin kansainvälinen lasten seksuaalisen hyväksikäytön tietokanta
- UNODC: Toolkit to Combat Trafficking in Persons. Mm. syyttäjälähtöiset moduulit (tapaussuunnittelu, todistelu, todistajansuojelu, digitaalinen todistusaineisto, ihmiskauppatyypit), jotka ohjaavat rikostutkintaa ja oikeussalikäsittelyyn valmistautumista lapsia koskevissa tapauksissa

- ETYJ: Resource Police Training Guide: Trafficking in Human Beings
- HEUNI: Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen. Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille. Opas laadittiin EU:n rahoittamassa FLOW-hankkeessa kumppanimaiden Bulgarian, Viron ja Latvian kanssa. Opas on saatavilla myös bulgarian, viron, englannin ja latvian kielillä, ja raportteja on muokattu paikallisiin olosuhteisiin tiiviissä yhteistyössä kansallisten viranomaisten kanssa.

Moduuli 5 Kumppanuuksien kehittäminen

1. Keskeiset periaatteet

Tämä lähestymistapa perustuu kansainvälisellä tasolla Palermon sopimuksen lisäpöytäkirjaan, jonka mukaan yhteistyö on ennaltaehkäisyn ja uhrien suojelun ohella yksi sen keskeisistä tarkoituksista. Lisäpöytäkirjassa uhrien ja erityisesti lasten suojelu ja toipuminen liitetään valtioiden välisen yhteistyön lisäksi myös kansalaisjärjestöjen, kansalaisyhteiskunnan ja erikoistuneiden palveluntarjoajien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Avustustoimenpiteet, kuten majoitus, neuvonta, lääketieteellinen ja psykologinen hoito sekä koulutus, katsotaan luontaisesti monitoimijaisiksi prosesseiksi, jotka edellyttävät viranomaisten ja valtiosta riippumattomien toimijoiden välistä koordinointia. Lisäpöytäkirjalla myös sisällytetään kumppanuus ennaltaehkäisytyöhön ja velvoitetaan valtiot tekemään kahden- ja monenvälistä yhteistyötä puuttuakseen köyhyyden, eriarvoisuuden ja mahdollisuuksien puutteen kaltaisiin rakenteellisiin haavoittuvuuksiin ja vähentääkseen hyväksikäyttöön perustuvien palvelujen kysyntää. Yhteistyö on keskeistä myös lainvalvonnassa: poliisi-, maahanmuutto- ja rajaviranomaisten koulutus yhdistetään ihmisoikeuksiin, lapsinäkökulman huomioon ottaviin toimintamalleihin ja kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön. Rajaviranomaisten välisen viestinnän vahvistaminen katsotaan puolestaan välttämättömäksi ennalta ehkäiseväksi toimenpiteeksi.

Lapsen oikeuksien sopimuksessa tätä yhteistyöhön perustuvaa ajattelumallia vahvistetaan lapsilähtöisesti. Sopimuksessa ei käsitellä nimenomaisesti ihmiskauppaa, mutta siinä nimetään kansainvälinen yhteistyö olennaiseksi keinoksi parantaa valtioiden valmiuksia suojella lapsia haitoilta ja tukea heidän toipumistaan. Siinä korostetaan tietojen, asiantuntemuksen ja hyvien käytäntöjen vaihtoa lääketieteellisessä, psykologisessa ja sosiaalisessa avussa ja kiinnitetään erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin. Tämä viitekehys edellyttää epäsuorasti, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaan liittyvät toimet sisällytetään laajempiin lastensuojelujärjestelmiin ja että niitä koordinoidaan eri toimialojen ja rajojen yli sen sijaan, että ne rajoitettaisiin pelkästään rikosoikeudellisiin toimiin.

Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisessa yleissopimuksessa nämä periaatteet muunnetaan konkreettisemmiksi yhteensovittamisvelvoitteiksi. Siinä tunnustetaan ihmiskauppa ilmiöksi, joka ulottuu eri politiikanalojen ja institutionaalisten mandaattien yli. Valtioiden on sovitettava kaikkien ihmiskaupan ehkäisemiseen ja torjuntaan osallistuvien elinten toiminta yhteen tai vahvistettava niiden yhteensovittamista. Tämä koskee muun muassa sosiaalipalveluja, lainvalvontaviranomaisia, maahanmuuttoviranomaisia, oikeusviranomaisia, hallintoelimiä, kansalaisjärjestöjä ja muita kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Vaatimus yhteensovittamisesta perustuu yleissopimuksen näkemykseen ihmiskaupasta kehittyvänä ja usein ylikansallisena toimintana, jota harjoittavat mukautumiskykyiset ja liikkuvat rikollisverkostot. Näin ollen tehokkaat toimet ovat riippuvaisia paitsi kansallisella tasolla toteutettavasta yhteensovittamisesta myös jatkuvasta kansainvälisestä yhteistyöstä, joka ulottuu rikostutkinnan lisäksi ennaltaehkäisyyn ja uhrien suojeluun. Rajavalvonnan ja rajaviranomaisten välisen yhteistyön keskeistä merkitystä korostetaan erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvan kansainvälisen ihmiskaupan yhteydessä, mutta samalla on kunnioitettava vapaata liikkuvuutta ja muita kansainvälisiä velvoitteita.

Euroopan unionin tasolla ihmiskauppadirektiivi (EU) 2024/1712 perustuu direktiivillä 2011/36/EU perustettuun monialaiseen yhteistyökehykseen, ja se vahvistaa ja laajentaa koordinointia sekä kansallisella että EU:n tasolla. Siinä virallistetaan kansallisten ihmiskaupan vastaisten koordinaattoreiden rooli ja korostetaan järjestelmällistä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan, riippumattomien elinten ja

yksityisen sektorin, ml. tietotekniikka- ja televiestintäyritysten, kanssa, jotta ihmiskaupan ehkäisemistä, varhaista havaitsemista sekä ihmiskaupasta ilmoittamista voidaan tehostaa. Direktiivillä otetaan käyttöön pakollinen, yhdenmukaistettu vuotuinen tiedonkeruu ja raportointi komissiolle. Näin huolehditaan siitä, että toimintaperiaatteet perustuvat näyttöön ja suuntauksia voidaan analysoida. EU:n tasolla jäsenvaltioiden on tuettava EU:n ihmiskaupan vastaisen koordinaattorin tehtäviä. Koordinaattorin on huolehdittava koordinoinnista kansallisten ihmiskaupan vastaisten koordinaattoreiden tai vastaavien mekanismien, riippumattomien elinten, unionin virastojen ja alalla toimivien kansalaisjärjestöjen kanssa.

Direktiivillä 2012/29/EU täydennetään tätä rakennetta. Siinä yhteistyötä pidetään keinona varmistaa oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen. Direktiivissä edellytetään, että jäsenvaltiot tukevat yhteistyötä, jonka tarkoituksena on vaihtaa parhaita käytäntöjä, antaa neuvontaa yksittäisissä tapauksissa ja tukea uhrien oikeuksien parissa työskenteleviä eurooppalaisia verkostoja. Viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan on yhdessä määrä toteuttaa koordinoituja valistus- ja ennaltaehkäisytoimia lapsille ja muille ryhmille, joilla on muita suurempi riski toissijaisesta uhriksi joutumisesta.

Lisäksi lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja seksuaalista riistoa koskevassa direktiivissä 2011/93/EU tuodaan entistä vahvemmin esiin lainkäyttövallan ja syytteeseenpanon yhteensovittamisen merkitys erityisesti tapauksissa, joissa on kyse rajat ylittävistä ja verkossa tapahtuvista rikoksista. Direktiivillä helpotetaan koordinoituja syytetoimia eri jäsenvaltioissa vahvistamalla laajat toimivaltasäännöt ja poistamalla menettelyllisiä esteitä, kuten riippuvuuden uhrien tekemistä ilmoituksista tai kaksoisrangaistavuuden. Siinä todetaan, että tieto- ja viestintätekniikan avulla tehdyt rikokset edellyttävät rajat ylittävää yhteistyötä ja tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten toimintamallien yhdenmukaistamista. Ennaltaehkäisy ja valistus määritellään yhteistyötoimiksi, joissa ovat mukana kansalaisyhteiskunta ja muut sidosryhmät.

Kaiken kaikkiaan kansainvälisissä ja EU:n sääntelykehyksissä ihmiskaupan vastaisten kumppanuuksien kehittäminen määritellään monitasoiseksi velvoitteeksi, joka yhdistää politiikkatason koordinoinnin operatiiviseen yhteistyöhön. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa pidetään johdonmukaisesti ilmiönä, johon ei voida puuttua yksittäisten institutionaalisten toimien avulla, vaan se edellyttää rakenteellista yhteistyötä rikosoikeus-, lastensuojelu- ja maahanmuuttoviranomaisten, työsuojelutarkastajien ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välillä. Ratkaisevaa on, että näissä kehyksissä erotetaan selvästi toisistaan mekanismit, joiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa politiikkaa, seurata täytäntöönpanoa ja asettaa yhteisiä prioriteetteja, ja mekanismit, joiden tarkoituksena on tukea rajat ylittävää konkreettista tapauskohtaista yhteistyötä. Tämä erottelu näkyy institutionaalisessa rakenteessa, jolla tuetaan ihmiskaupan torjuntaa. Se ulottuu politiikkalähtöisistä koordinointielimistä operatiivisiin viranomaisiin ja tiedonvaihtojärjestelmiin, jotka ovat suoraan mukana lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevien tapausten tunnistamisessa, tutkinnassa ja syytteeseenpanossa sekä uhripalveluissa.

Politiikkatason koordinointi ja standardien asettaminen

YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto on kansainvälisellä tasolla keskeinen politiikkaa toteuttava ja valmiuksia kehittävä elin, joka tukee Palermon sopimuksen lisäpöytäkirjan täytäntöönpanoa ja huolehtii muun muassa lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaan liittyvistä ohjeista, tunnusmerkeistä ja koulutusmateriaaleista. UNICEF täydentää tätä roolia laatimalla lapsikeskeisiä toimintaperiaatteita ennaltaehkäisyä ja suojelua varten. Kansainvälinen työjärjestö (ILO) puolestaan antaa normatiivista ja poliittista ohjausta lasten pakkotyön ja hyväksikäytön torjunnasta työmarkkinoilla ja toimitusketjuissa. Nämä järjestöt edistävät yhteistyötä ensisijaisesti laatimalla

yhteisiä standardeja, edistämällä lapsilähtöisiä toimintatapoja ja tukemalla kansallisten järjestelmien kehittämistä yksittäistapauksiin puuttumisen sijaan.

Euroopan neuvostossa ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmällä (GRETA) on keskeinen tehtävä koordinoinnin ja vastuuvelvollisuuden osalta, koska se valvoo riippumattomasti, että valtiot noudattavat ihmiskaupan vastaisia standardeja, ml. lapset huomioon ottavia suojatoimia. GRETA vahvistaa yhteistyötä epäsuorasti, koska se tunnistaa järjestelmän heikkouksia, kannustaa instituutioiden väliseen koordinaatioon ja vahvistaa ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismien asemaa. Lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen sopijapuolten komitea seuraa näitä havaintoja poliittisesti ja syventää yhteistyötä politiikkatasolla.

Euroopan unionin tasolla politiikan koordinointia ohjaa EU:n ihmiskaupan vastainen koordinaattori, joka huolehtii EU:n toimielinten, virastojen ja jäsenvaltioiden välisestä johdonmukaisuudesta ja pitää lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa esillä laajemmissa turvallisuutta, muuttoliikettä ja uhrien oikeuksia koskevissa ohjelmissa. Kansalliset raportoijat tai vastaavat järjestelyt tukevat tätä koordinointitoimintoa keräämällä tietoja, analysoimalla suuntauksia ja toimittamalla tietoa kansallisen ja EU:n tason politiikan kehittämistä varten. Nämä toimijat muokkaavat strategista ympäristöä, jossa yhteistyötä tehdään, mutta ne eivät osallistu suoraan tutkintaan tai uhreja koskevien tapausten hallintaan.

Operatiivinen yhteistyö ja tapauskohtainen apu

Näiden politiikkalähtöisten elinten rinnalla erilaiset järjestöt ja järjestelmät tekevät käytännön yhteistyötä konkreettisissa ihmiskauppatapauksissa, joissa voi olla mukana myös lapsia.

Frontex toimii etulinjassa EU:n ulkorajoilla ja tukee jäsenvaltioita mahdollisten ihmiskaupan uhrien, myös lasten, varhaisessa havaitsemisessa kouluttamalla rajavartijoita, tarjoamalla työkaluja ja käsikirjoja riskiprofilointiin sekä osallistumalla yhteisiin operaatioihin, joilla pyritään havaitsemaan haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt ja ohjaamaan heidät eteenpäin. Toimet toteutetaan koordinoidusti kansallisten viranomaisten ja muiden EU:n virastojen kanssa. Tehokkaan yhteistyön ansiosta ihmiskaupan kohteena olevat lapset pystytään ohjaamaan oikea-aikaisesti kansallisiin suojelujärjestelmiin. Samalla voidaan vähentää sellaisen tilanteen todennäköisyyttä, jossa he jäävät havaitsematta raja- ja maahanmuuttomenettelyjen aikana.

Interpolilla ja Europolilla on tutkintavaiheessa täydentävä tehtävä tukea rajat ylittävää yhteistyötä lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa ihmiskauppatapauksissa. Interpol tarjoaa globaalin lainvalvontafoorumin, jonka avulla yhteistyötä voidaan tehdä Euroopan unionin ulkopuolella, ja joka helpottaa tiedonvaihtoa kolmansien maiden kanssa sen maailmanlaajuisten kansallisten keskustoimistojen verkoston kautta. Interpolin työkalut, kuten kansainväliset (etsintä)kuulutukset, ilmoitukset ja rikollisia koskevat maailmanlaajuiset tietokannat, ovat erityisen merkityksellisiä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevissa tapauksissa, joihin liittyy EU:n ulkopuolisia lähtö-, kautta- kulku- tai kohdemaita, kadonneita lapsia tai useilla mantereilla toimivia monikansallisia verkostoja. Europol puolestaan on Euroopan unionin operatiivisen poliisiyhteistyön keskus, joka tarjoaa erityistä analyyttistä tukea, tiedustelutietojen koordinointia ja reaaliaikaista tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden välillä. Europolin lisäarvo on sen kyvyssä tunnistaa rajat ylittäviä toimintamalleja, yhdistää eri

lainkäyttöalueilla tehtävää tutkintaa, käynnistää yhteistyöryhmiä[10] ja tukea koordinoituja toimia, kuten yhteistoimintapäiviä. Käytännössä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa koskevissa tapauksissa käytetään usein molempia järjestelmiä: Interpolin avulla voidaan tehdä alustava kansainvälinen kuulutus ja tiedottaa EU:n ulkopuolella. Europol puolestaan yhdistää tiedustelutiedot EU:n sisällä, tukee toiminnan suunnittelua ja vahvistaa oikeudellista seurantaa tiiviissä yhteistyössä Eurojustin kanssa. Eurojustin rooli lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan torjunnassa on keskeinen, koska sen avulla voidaan tehdä oikeudellista yhteistyötä yli rajojen. Se auttaa kansallisia syyttäjiä ja oikeusviranomaisia tunnistamaan eri lainkäyttöalueilla käsiteltävien tapausten välisiä yhteyksiä, koordinoimaan tutkinta- ja syytestrategioita sekä ratkaisemaan lainkäyttövaltaan liittyviä ristiriitoja. Tämän koordinoinnin avulla Eurojust auttaa ehkäisemään lasten joutumista uudelleen uhriksi ja tehostamaan ihmiskauppaverkostoja koskevia syytetoimia.

Näiden virastojen välistä yhteistyötä helpotetaan operatiivisilla tietojärjestelmillä, kuten Schengenin tietojärjestelmällä (SIS), jossa viranomaiset voivat antaa ja tarkastella kuulutuksia kadonneista tai ihmiskaupan kohteeksi joutuneista lapsista, epäillyistä ja vaarassa olevista henkilöistä, sekä ECRIS-järjestelmällä, joka avustaa rikosrekisteritietojen vaihtamisessa ja auttaa syyttäjiä arvioimaan rikoksen uusimista ja järjestäytynyttä rikollista toimintaa eri maissa. Nämä työkalut ovat jatkuvuuden ja riskinarvioinnin kannalta ratkaisevia lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa ihmiskauppatapauksissa ja erityisesti tapauksissa, joissa uhrit tai tekijät liikkuvat jäsenvaltioiden välillä. Näitä välineitä täydentää Euroopan monialainen rikosuhkien torjuntafoorumi (EMPACT), joka tarjoaa strategisen ja operatiivisen kehyksen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden, ml. ihmiskaupan, vastaiselle yhteiselle toiminnalle. EMPACTin avulla jäsenvaltiot, EU:n virastot ja aiheen parissa työskentelevät kumppanit sovittavat painopisteensä yhteen, jakavat tiedustelutietoja ja toteuttavat ihmiskauppaverkostoihin kohdennettuja koordinoituja operatiivisia toimia, joissa keskitytään erityisesti lapsia hyväksikäyttäviin verkostoihin. Nämä mekanismit yhdessä ovat ratkaisevan tärkeitä jatkuvuuden, riskinarvioinnin ja koordinoitujen toimien varmistamiseksi erityisesti rajat ylittävissä lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa ihmiskauppatapauksissa.

2. Puutteita ja lupaavia käytäntöjä

Kaikkien maaraporttien mukaan kumppanuuksien kehittäminen on lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan tehokkaiden vastatoimien kulmakivi, mutta sille on kuitenkin ominaista kuilu virallisten koordinointikehysten ja arkisten toimintatapojen välillä. Useimmat maat ovat perustaneet yhteistyörakenteita eri toimijoiden välille. Niiden vaikutus riippuu kuitenkin suuresti siitä, onko yhteistyö vakiintunutta, toimivaa ja kestävää, vai perustuuko se yksittäisten työntekijöiden sitoutumiseen tai hankesykleihin.

Kansallinen yhteistyö

Useat maat ovat kansallisella tasolla jo panostaneet virallisiin koordinointirakenteisiin, joiden tarkoituksena on saattaa yhteen lainvalvonta, syytetoimet, lastensuojelupalvelut, maahanmuuttoviranomaiset ja kansalaisyhteiskunta. **Belgiassa**, **Bulgariassa**, **Suomessa**, **Kreikassa**, **Romaniassa** ja **Portugalissa** on olemassa varsin vahvoja rakenteellisia kehyksiä niiden ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismeissa, joissa määritellään virallisesti lapsiuhrien tunnistamista, ohjaamis-

10 Esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämistä ja ihmiskauppaa käsittelevä yhteistyöryhmä (JLT-MS), joka torjuu ihmiskauppaan ja laittomaan maahantuloon osallistuvia rikollisverkostoja, ja toimintaryhmä GRIMM, jonka tehtävänä on torjua tilauksesta tehtäviä väkivallantekoja (violence-as-a-service) ja nuorten rikoksentekijöiden rekrytointia vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

ta ja auttamista koskevat tehtävät, menettelyt ja reitit. **Romanian** ja **Bulgarian** ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismeja kuvataan toimiviksi monialaisiksi järjestelmiksi. Niitä arvostetaan erityisesti siksi, että ohjausmenettelyt ovat selkeitä ja kansalaisjärjestöt on otettu mukaan valtiollisten toimijoiden rinnalle. **Kreikan** ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismi tarjoaa yhteisen menettelyperustan, jota tuetaan pysyväisohjeilla, koulutuksella ja neuvontapalvelulla. Sidosryhmät pitävät sitä arvossa keskitettynä koordinointivälineenä, vaikka kaikkia sen koordinointimahdollisuuksia ei käytännössä hyödynnetäkään. **Portugalin** ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismi sisältää yhdeksän käytännön työkalua, joiden tarkoituksena on auttaa ammattilaisia tunnistamaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa ihmiskauppaa ja reagoimaan siihen. Työkaluihin kuuluu muun muassa riskinarviointi-indikaattorit ja uhrien eteenpäin ohjausta koskevat ohjeet. **Suomessa** ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismi julkaistiin vuonna 2025 konkreettisen käsikirjan ja siihen liittyvien verkko-oppimismateriaalien muodossa. Niistä eri toimijat saavat tietoa ja tukea ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen ja auttamiseen. Yksi **Italian** suurimmista ongelmista ihmiskaupan vastaisten toimenpiteiden täytäntöönpanossa ja valvonnassa on se, ettei sillä ole yhtenäistä ja kattavaa ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismia, jolla puututtaisiin kaikenlaiseen lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan ihmiskauppaan. Vaikka alakohtaisia mekanismeja onkin olemassa, ihmiskaupan uhriksi joutuneiden lasten tunnistamista, ohjaamista ja suojelua varten ei ole vakiomuotoista valtakunnallista kehystä. **Puolassa** yhtenäisen ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismin puuttumisen sekä poliisin, rajavartiolaitoksen ja syyttäjänviraston välisen hajanaisen tiedonkeruun vuoksi lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta ihmiskaupasta ei saada kattavia tilastoja.

Kreikassa erityisen lupaava käytäntö on ilman huoltajaa oleville lapsille tarkoitettu kansallinen hätäapumekanismi (National Emergency Response Mechanism, NERM), joka edesauttaa yhteistyötä kiireellisissä ja suuririskisissä tilanteissa. Sen tehokkuus perustuu selkeästi määriteltyyn, nopeaan viestintään poliisin, sosiaalipalvelujen, kadulle jalkautuneiden kansalaisjärjestöjen ja majoituspalvelujen tarjoajien välillä, minkä ansiosta suojelutoimia voidaan toteuttaa nopeasti.

Belgiassa ihmiskaupan ja ihmissalakuljetuksen torjunnasta vastaava osastojen välinen koordinointiyksikkö tarjoaa foorumin toimintatapojen yhdenmukaistamiselle ja tietojenvaihdolle, mutta maan liittovaltiorakenne vaikeuttaa edelleen tehokasta koordinointia. Vaikka yleinen tietoisuus ihmiskaupasta on lisääntynyt ja monialaista yhteistyötä tehdään, toimenpiteet ovat edelleen hajanaisia, ja toimijat järjestävät ne usein tapauskohtaisesti virallisen koordinoinnin tai tehtävänannon sijaan. Edistystä tapahtuu, mutta hitaasti. Tässä yhteydessä pian julkaistavaa, monialaista yhteistyötä koskevaa yleiskirjettä pidetään myönteisenä uudistuksena, jolla voitaisiin selventää rooleja ja vahvistaa toimijoiden välistä yhteistyötä lapsiuhrien suojelemiseksi. Edellytyksenä on, että kirjettä jaetaan tehokkaasti ja se saadaan hyvin ammattilaisten tietoon. Lupaavia käytäntöjä syntyy kuitenkin operatiivisella tasolla. Niitä ovat muun muassa erikoistuneiden keskusten käyttämät yhteiset tietokannat sekä kohdennetut käytännöt, kuten Child Focus -järjestön kadonneita lapsia varten laatimat käytännöt ja vastuusyyttäjien ja poliisin väliset säännölliset tapaamiset. **Portugalissa** on käytössä samankaltainen lupaava käytäntö: ihmiskaupan seurantakeskus (OTHS) järjestää puolivuosittain ihmiskauppaa käsittelevän laajennetun ryhmän kokouksen, joka kokoaa yhteen oikeus-, lainvalvonta-, terveys-, työ-, koulutus- ja maahanmuuttoalan sekä kansalaisjärjestöjen edustajia. Kokouksessa voidaan jakaa tietoa, arvioida toteutettuja toimenpiteitä ja laatia strategioita ihmiskaupan torjuntatoimien vahvistamiseksi. **Portugalissa** toimii myös viisi alueellista verkostoa, jotka järjestävät säännöllisiä tapaamisia ja toteuttavat toimia yhteistyössä julkisten toimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Ne on arvioitu tehokkaiksi ja onnistuneiksi paikallisella tasolla.

Myös **Puolassa** on vahva virallinen rakenne, joka pitää sisällään ministeriöiden väliset ja alueelliset ryhmät sekä erikoistuneet syytemekanismit, mutta käytännön yhteistyö on edelleen hajanaista. Sidosryhmät kertovat, että täytäntöönpano on eri alueilla epätasaista, lapsia koskeva tieto siirtyy heikosti eri organisaatioiden välillä ja yhteisiä tapaustenhallintajärjestelmiä ei ole. Kansalaisjärjestöillä on tärkeä yhdistävä rooli uhrien ohjaamisessa, hätäavussa ja koulutuksessa, mutta niiden osallistuminen on pitkälti epävirallista ja hankepohjaista, mikä vähentää pysyvyyttä.

Kaikissa maissa on toistuvana haasteena tukeutuminen henkilökohtaisiin kontakteihin standardoitujen menettelytapojen sijasta. Tämän joustavuuden ansiosta ongelmia voidaan ratkaista nopeasti erityisesti pienemmillä lainkäyttöalueilla tai kiireellisissä tapauksissa, kuten **Kreikassa** ja **Belgiassa** on kuvattu. Se voi kuitenkin myös altistaa toiminnan henkilöstön vaihtuvuudesta, alueellisista eroista ja institutionaalisen muistin heikkenemisestä johtuvalle haavoittuvuudelle. Henkilöstön suuri vaihtuvuus, vähäiset resurssit ja yhteisen monialaisen koulutuksen puute heikentävät yhteistyön johdonmukaisuutta entisestään. Yhteiset digitaaliset alustat ja tietokannat mainitaan toistuvasti puuttuvina mutta kriittisinä työkaluina, joilla vähennetään päällekkäisyyttä, ehkäistään lasten uudelleentraumatisoitumista ja huolehditaan tukipalveluiden jatkuvuudesta.

Rajat ylittävä yhteistyö

Koska lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa on usein valtioiden rajat ylittävää, eri maiden välinen yhteistyö on olennaisen tärkeää, mutta käytännössä epätasaista. **Bulgaria** ja **Romania** erottuvat muista sitoutumisellaan kansainvälisiin ja alueellisiin mekanismeihin. Niissä käytetään Europolia, Eurojustia, Interpolia, Frontexia, EMPACTia, yhteisiä tutkintaryhmiä ja kahdenvälisiä sopimuksia erityisesti kohdemaiden ja ihmiskauppareiteillä sijaitsevien naapurivaltioiden kanssa. Näiden rakenteiden ansiosta voidaan jakaa tiedustelutietoja varhaisessa vaiheessa, tehdä koordinoitua tutkintaa ja saada uhrien ohjaus- ja palauttamisprosesseista entistä johdonmukaisempia, mm. valtioiden välisiin tunnistamis- ja ohjausmekanismeihin osallistumalla. **Bulgaria** osallistui vuonna 2024 Global Chain -operaatioon, jota **Romania** koordinoi. Operaatio huipentui 219 pidätykseen ja 1 374 mahdollisen uhrin – ml. 153 lapsen – tunnistamiseen 39 maassa (myös **Belgiassa**, **Kreikassa**, **Portugalissa**, **Puolassa**, **Romaniassa** ja **Suomessa**). Kentällä kerättyjä tietoja verrattiin järjestelmällisesti Interpolin tietokantoihin, ja yhteyshenkilöt osallistuivat reaaliaikaiseen koordinointiin kansainvälisessä operaatiokeskuksessa. Tämä paransi tiedonkulkua ja tehosti valtioiden välisiä tutkintatoimia.

Myös **Belgia** on osoittanut vahvaa sitoutumista EU:n ja kansainvälisellä tasolla, erityisesti Europolin, Eurojustin, EMPACT-toimintapäivien ja liittovaltion rikospoliisin koordinoimien operatiivisten työryhmien kautta. Hyviä käytäntöjä ovat muun muassa suojatun tiedonvaihdon SIENA-verkkosovelluksen ja Schengenin tietojärjestelmän käyttö tietojenvaihdossa, toimintaryhmät, joissa on mukana useita lainkäyttöalueita, sekä yhteistyö kansainvälisten järjestöjen kuten Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön (IOM) kanssa uhrien yhteiskuntaan sopeuttamiseksi. IOM auttaa myös ulkomailla hyväksikäytettyjä belgialaisia uhreja, jotka haluavat palata kotiin, mutta Belgian valtio ei rahoita tätä apua. Yhteistyö muissa maissa sijaitsevien uhrikeskusten kanssa on harvinaista, mutta silloin, kun sitä tehdään, se on yleensä tehokasta. Vuonna 2019 käynnistetty Koutcha-hanke oli ranskalaisten Koutcha- ja Ecpat-järjestöjen sekä belgialaisen Esperanto-järjestön 4,5-vuotinen yhteistyöhanke, jonka tavoitteena oli siirtää eteenpäin Esperanto-keskuksen asiantuntemusta asiantuntijakeskuksen perustamiseksi Ranskaan. Hankkeeseen sisältyi myös Euroopan laajuinen verkkoseminaari ja käytännön oppaan laatiminen tukemaan Esperanto-tyyppisten keskusten rakentamista muihin maihin. **Italian** ihmiskauppaa käsittelevä kansainvälinen yhteistyö perustuu myös EU:n tason mekanismeihin, kuten Europoliin, Interpoliin, Eurojustiin, EMPACTiin ja yhteisiin tutkintaryhmiin. Tätä kehystä täydennetään keskeisten lähtö- ja kauttakulkumaiden, kuten Nigerian, Albanian, Romanian

ja Tunisian, kanssa tehdyillä kahden- ja monenvälisillä sopimuksilla, joilla helpotetaan yhteistä riskinarviointia. Lisäksi hyödynnetään yhteyshenkilöitä, mutta GRETAn mukaan yhteyshenkilötoiminnan toteuttaminen ja vaikutus lastensuojeluun on edelleen epätasaista. **Puola** ja **Kreikka** osallistuvat aktiivisesti EU-tason yhteistoimintaan, kuten EMPACTiin, Europolin toimintaryhmiin ja yhteistoimintapäiviin. Puolassa toiminta johti merkittäviin tuloksiin tapauksissa, joissa mukana oli ukrainalaisia pakolaisia sekä rajat ylittävää työperäistä ja seksuaalista hyväksikäyttöä. Hackathon-tapahtumien ja verkkoseurantavälineiden käyttö Puolassa sekä Kreikan osallistuminen muun muassa yhteiseen ”Amaryllis”-operaatioon ovat esimerkkejä innovatiivisesta ja tehokkaasta rajat ylittävästä yhteistyöstä. Yhteiset tutkintaryhmät tunnistetaan hyödyllisiksi, mutta niitä käytetään edelleen vähän, erityisesti Kreikassa.

Myös **Suomi** osallistuu eurooppalaisiin yhteistyökehyksiin ja on tehnyt esimerkiksi **Romanian** kanssa onnistunutta yhteistyötä lasten kaupallisen seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi. Suomi kuuluu myös uuteen Europolin GRIMM-toimintaryhmään, jonka tavoitteena on torjua kasvavaa suuntausta, joka koskee tilauksesta tehtävää väkivaltaa ja nuorten tekijöiden rekrytointia vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Portugalin viranomaiset olivat vuonna 2023 mukana Europolin koordinoimassa toiminnassa, jossa purettiin järjestäytyneitä ryhmiä, jotka hyväksikäyttivät lapsia ja naisia kerjäämisessä ympäri Eurooppaa. **Portugali** osallistui myös Interpolin vuoden 2024 Liberterra II- operaatioon, jossa pelastettiin yli 3 000 ihmiskaupan ja laittoman maahantulon järjestämisen uhria. **Portugalin** rajaviranomaiset ovat saaneet Frontexin lapsia koskevassa VEGA-aloitteessa koulutusta ja työkaluja ilman huoltajaa olevien alaikäisten ja lapsiin ja nuoriin kohdistuvan ihmiskaupan mahdollisten uhrien havaitsemiseen rajanylityspaikoilla. Se osoittaa maan olevan sitoutunut lastensuojeluun maahanmuuton kontekstissa.

EU:n sisäistä yhteistyötä kuvataan kaikissa raporteissa ennakoitavammaksi ja tehokkaammaksi kuin kolmansien maiden kanssa tehtävä yhteistyö, jossa viivästykset, oikeudelliset erot ja luotettavien kumppanien puute hankaloittavat tutkintaa, uhrien palauttamista ja talousrikostutkimuksia. EU:ssakaan talousrikostutkimukset ja varojen jäljittäminen rajojen yli eivät ole kovin kehittyneitä. Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön, UNICEFin, La Stradan ja Caritasin kaltaisilla kansalaisjärjestöillä ja kansainvälisillä järjestöillä on ratkaiseva välittäjän rooli uhrien rajat ylittävässä ohjaamisessa ja yhteiskuntaan sopeuttamisessa. Kansainvälisten kansalaisjärjestöjen pysyvien koordinointifoorumien puuttuminen kuitenkin rajoittaa jatkuvuutta erityisesti niiden lasten osalta, jotka ovat vaarassa joutua uudelleen ihmiskaupan kohteeksi.

3. Suositukset

- **Tehostetaan EU:n yhteistyövälineiden operatiivista käyttöä lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa ihmiskauppatapauksissa:** Jäsenvaltioiden tulisi edistää SIS-kuulutusten, ECRIS-järjestelmän, Europolin analyyttisen tuen, Eurojustin koordinoinnin ja yhteisten tutkintaryhmien järjestelmällistä käyttöä tapauksissa, joissa on osallisena lapsia, sekä puuttua nykyisten välineiden alikäyttöön ja vähentää riippuvuutta epävirallisista kanavista.

- **Varmistetaan varhainen ja koordinoitu tunnistaminen etulinjan yhteistyöllä:** Rajaviranomaisille, poliisille, lastensuojeluviranomaisille, työsuojelutarkastajille ja kansalaisjärjestöille tulisi antaa mahdollisuus tehdä yhteistyötä varhaisimmissa lasten tavoittamisen vaiheissa. Yhteistyötä tulisi tukea selkeillä ohjausväylillä, yhteisillä riskinarviointikäytännöillä ja erityisasiantuntemuksen nopealla saatavuudella.

- **Vakiinnutetaan kansalaisyhteiskunnan roolia kumppanuuksissa:** Lapsilähtöistä asiantuntemusta, tiedotusta ja uhrien tukea tarjoavat kansalaisjärjestöt tulisi ottaa virallisesti mukaan kansallisiin ja rajat ylittäviin yhteistyömekanismeihin, joiden tulisi perustua kestäville rahoitusmekanismeille sen sijaan, että ne toimisivat tilapäisten tai hankepohjaisten järjestelyjen pohjalta.

- **Tehostetaan rajat ylittävää yhteistyötä jäsenneltyjen ja ennakoitavien kanavien avulla:** Jäsenvaltioiden tulisi vahvistaa suoria operatiivisia yhteyksiä ihmiskaupan kohteeksi joutuneiden lasten keskeisiin lähtö-, kauttakulku- ja kohdemaihin Europolin, Eurojustin, EMPACTin painopisteiden ja yhteyshenkilöiden avulla, jotta voidaan huolehtia oikea-aikaisesta tietojenvaihdosta, yhteisestä tutkinnasta ja koordinoiduista uhrien suojelutoimenpiteistä.

- **Panostetaan alojen ja maiden rajat ylittävään yhteiseen monialaiseen koulutukseen:** Poliisin, syyttäjien, tuomareiden, sosiaalityöntekijöiden, rajaviranomaisten ja kansalaisjärjestöjen säännölliset yhteiset koulutukset tulisi vakiinnuttaa, jotta voidaan luoda yhteistä ymmärrystä, vähentää hajanaisuutta ja parantaa ihmiskauppatapausten lapsilähtöistä käsittelyä myös rajat ylittävissä tapauksissa.

- **Parannetaan tietojen yhdistämistä ja yhteentoimivuutta niin, että lapsen oikeudet suojataan:** Jäsenvaltioiden tulisi puuttua tiedonvaihdon esteisiin kehittämällä yhteensopivia, lapset huomioon ottavia tietojärjestelmiä ja käytäntöjä, joiden avulla luvan saaneet toimijat saavat asianmukaista tietoa oikea-aikaisesti ja joilla varmistetaan luottamuksellisuus, tietosuoja ja lapsen etu.

4. Käytännön työkalut

→ e-CODEX-järjestelmä

→ Euroopan unionin keskitetty biometrinen tietokanta Eurodac, jonka tarkoituksena on avustaa turvapaikkahakemusten hallinnassa ja tukea toimenpiteitä, joilla terrorismia ja vakavaa rikollisuutta havaitaan, tutkitaan ja ehkäistään.

→ Eurooppalainen rikosrekisteritietojärjestelmä (ECRIS)

→ Kolmansien maiden kansalaisia koskeva eurooppalainen rikosrekisteritietojärjestelmä (ECRIS-TCN)

→ Interpolin tietokannat, joilla tuetaan maailmanlaajuista rikostiedustelutietojen ja myös lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa koskevien tietojen jakamista, kuten ICSE-tietokanta (kansainvälinen lasten seksuaalisen riiston tietokanta), joka helpottaa lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan kuvamateriaalin tunnistamista eri maissa ja jonka avulla uhrit ja asiantuntijat voivat hakea vihjeitä, tunnistaa mahdolliset päällekkäisyydet tapauksissa ja yhdistää voimansa lasten seksuaalisen hyväksikäytön uhrien löytämiseksi.

→ Yhteisten tutkintaryhmien yhteistyöalusta (JIT CP)

→ ETYJin ihmiskauppaa koskeva toimintasuunnitelma ja työkalupakki; muun muassa kansainvälinen ja alueellinen yhteistyö sekä hyvät käytännöt.

- Schengenin tietojärjestelmä (SIS)

- Itämeren alueen valtioiden välinen tunnistamis- ja ohjausmekanismi toimii Itämeren alueella, Bulgariassa, Romaniassa ja Ukrainassa ja määrittelee menettelyt ihmiskaupan uhrien turvalliselle ja tehokkaalle valtioiden väliselle ohjaukselle sekä avustamiselle asianmukaisiin palveluihin.

- Lasten myyntiä ja seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevä YK:n erityisraportoija: 25 Years of Fighting the Sale and Sexual Exploitation of Children: Addressing new challenges, jolla tehostetaan sidosryhmäyhteistyötä.

LIITE I: MAAKOHTAINEN LÄHDELUETTELO

Belgia:

1. SafeBorders Country report - Belgium

Kansallinen lainsäädäntö (voimassa 14.10.2025)

2. Criminal Code (1867)
3. Code of Criminal Procedure (1878)
4. Law of 14 November 2019 amending the law of 17 April 1878 containing the preliminary title of the Code of Criminal Procedure with a view to removing the limitation period for serious sexual offences committed against minors.
5. Judicial Code (1967)
6. Law of 15 December 1980 regarding the entry, residence, settlement and removal of aliens
7. Law of 28 December 2012 inserting article 134quinquies into the New municipal law, relating to the police powers of the mayor in the fight against human trafficking and smuggling networks.
8. Public Prosecution Office, COL 01/2015 (Confidential).
9. Royal Decree of 18 May 2024 implementing Article 433quater/2 of the Criminal Code.
10. Program Law of 24 December 2002 on the guardianship of unaccompanied foreign minors.

Politiikka-asiakirjat ja hallinnolliset ohjeistukset

11. Circular of the 23 December 2016 of the Federal public service justice concerning the implementation of multidisciplinary cooperation regarding victims of human trafficking and/or certain aggravated forms of human trafficking.
12. PS Justice, Service of Criminal Policy. 'Action Plan Fighting Human Trafficking', 2021.

Oikeuskäytäntö

13. Court of First Instance of East Flanders Dendermonde Division, 2995/2020, 8 December 2020.
14. Court of First Instance of Liège Liège Division, 2021/2314, 15 July 2021.
15. Court of Appeal of Liège Liège Division, 2021/CO/704, 15 March 2022.

Institutionaaliset raportit ja seurantaraportit

16. Council of Europe, 'Barnauhaus: a European journey', September 2023, accessed 27 January 2026.
17. Myria, 'Annual report trafficking and smuggling of human beings: online', 2017, accessed 23 October 2025.
18. Myria. 'Annual Report 2018 Trafficking and Smuggling of Human Beings Minors at Major Risk', 2018.

19. Myria, ‘Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2023: een keten van verantwoordelijkheden’, 28 November 2023, accessed 14 October 2025, *2023 MYRIA Annual report THB.
20. Myria, ‘Annual Report on Trafficking and Smuggling in Human Beings 2024’, 2024.

Kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tutkimus ja vaikuttamistyö

21. Caritas, ‘Xtra MENA: niet-begeleide minderjarigen op doortocht in België en de nood aan pre-opvang’, 2021, accessed 25 September 2025.
22. ECPAT France, ‘From the design to the creation of a safe and secure centre dedicated to the care of child victims of human trafficking’, n.d., accessed 30 September 2025.
23. OSCE, ‘Invisible victims: the nexus between disabilities and trafficking in human beings’, 7 May 2024, accessed 30 September 2025.

Akateeminen kirjallisuus

24. Charles-Éric Clesse, Traite et trafic des êtres humains: Législations belge, française, luxembourgeoise et suisse (Brussels: Larcier, 2023), 79-107.
25. Heroes, ‘Findings on Trauma Bonding Impact in THB and CSA/CSE victims’, 24 November 2023.
26. Heroes, ‘Novel Strategies to Fight Child Sexual Exploitation and Human Trafficking Crimes and Protect their Victims’, 24 November 2023.

Mediajulkaisut

27. Belga News Agency, ‘Frontex is allowed to operate actively on Belgian territory’, 25 April 2025, accessed 1 October 2025.
28. Belgian Helpline for Victims of Human Trafficking, ‘What Is Human Trafficking?’, n.d., accessed May 28 2025.
29. Brussels Platform Geestelijke Gezondheid, ‘Foyer – Dienst Roma en Woonwagenbewoners’, n.d., accessed 5 September 2025.
30. Bruzz, ‘Brussels meisje dat verkracht werd en geen opvang had, verblijft in Bergen’, 30 August 2025, accessed 23 October 2025.
31. Caritas International, ‘Vierde jaar van geen opvangbeleid: meer dan 10 000 veroordelingen voor de Belgische staat en nog steeds 3000 mensen op straat’, 18 March 2025, accessed 30 September 2025.
32. Child Focus, ‘Minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting in de prostitutie: kennen, detecteren, reageren en voorkomen. – Child Focus Learning Hub, n.d., accessed January 27 2026.
33. ECPAT, ‘ECPAT Belgique | Éradiquons L’exploitation Sexuelle Des Enfants’, n.d., accessed 15 May 2025.
34. European Commission, ‘Belgium’, n.d., accessed 15 May 2025.
35. Europol, ‘Child Trafficking: 92 Minor Victims Identified Across Europe’, July 16 2021, accessed May 28 2025.

36. Europol, 'Secure Information Exchange Network Application (SIENA)', March 6 2025, accessed May 28 2025.
37. Fedasil, 'Reception Centres', n.d, accessed May 28 2025.
38. FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, 'Arbeidsovereenkomst voor sekswerker', n.d., accessed May 28 2025.
39. FPS Justice, Service of Criminal Policy. 'Belgium fights human trafficking', 18 September 2024, accessed 30 September 2025.
40. FPS, 'Procedure – criminal mediation', n.d., accessed 30 September 2025.
41. Frontex, 'Frontex Teams up to Combat Human Trafficking', June 24 2024, accessed May 28 2025.
42. Interpol, 'Belgium', n.d., accessed May 28 2025, .
43. IOM, 'Fighting against Human Trafficking, n.d., accessed May 28 2025.
44. Mouton, M., 'het Nieuw Belgisch regeerakkoord: een rechtvaardiger rechtssysteem met de slachtoffers op de eerste plaats', 10 February 2025, 7 October 2025, accessed may 28 2025.
45. Myria, 'A Multidisciplinary Approach', n.d., accessed May 28 2025.
46. Myria, 'Slachtofferstatuut', n.d., accessed 23 October 2025.
47. Openbaar Ministerie, 'College Van Procureurs-generaal', n.d., accessed May 28 2025.
48. Samilia Foundation 'Human Trafficking', n.d., accessed 15 May 2025.
49. The Brussels Times, 'Belgium considers deploying Frontex agents at Brussel-midi station', 2 May 2025, accessed 1 October 2025.
50. The Brussels Times, 'Over 3000 unaccompanied foreign minors left vulnerable in Belgium', November 24 2024.
51. The Brussels Times with Belga, 'Nigerian police arrest smuggler convicted in Belgium', The Brussels Times, 7 May 2025, accessed 17 September 2025, Nigerian police arrest smuggler convicted in Belgium.
52. Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 'gezinnen met jonge kinderen op straat door hardvochtig Belgisch opvangbeleid', 14 August 2025, accessed 30 September 2025.

Bulgaria:

1. SafeBorders Country report - Bulgaria

Kansallinen lainsäädäntö (voimassa 30.9.2025)

2. Criminal Code (Наказателен кодекс) (in force since 1 May 1968, as amended)
3. Assistance and Financial Compensation of Crime Victims Act (Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления) (in force since 1 January 2007, as amended)
4. Bulgarian Identity Documents Act (Закон за българските лични документи) (in force since 1 April 1999, as amended)

5. Child Protection Act (Закон за закрила на детето) (in force since 16 June 2000, as amended)
6. Combating Trafficking in Human Beings Act (Закон за борба с трафика на хора) (in force since 23 May 2003, as amended)

Politiikka-asiakirjat ja hallinnolliset ohjeistukset

7. Joint Political Declaration for a Strategic Partnership between Romania and the Republic of Bulgaria, 4 April 2023.
8. National Programme for the Prevention of Child Violence and Abuse (2023–2026) (Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2023 – 2026 г.)
9. Action Plan for the Implementation of the National Programme for the Prevention of Violence and Abuse against Children (2023–2026) (План за действие за изпълнение на националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2023г. – 2026 г.)
10. National Action Plan for implementing the European Child Guarantee (2022) (План за действие в изпълнение на препоръката на Съвета на ЕС за създаване на Европейска гаранция за детето (2030)
11. Coordination Mechanism for Referral and Care of Unaccompanied and Trafficked Children Returning from Abroad (Координационния механизъм за реферирane и обгрижване на непридружени деца и деца, жертви на трафик на хора, завръщащи се от чужбина), 2010.
12. National Mechanism for Referral and Support of Trafficked Persons in Bulgaria (Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик), 2010.

Oikeuskäytäntö

13. Supreme Court of Cassation of Bulgaria, Interpretative Decision No. 2, Sofia, 16 July 2009 (Тълкувателно решение Nr. 2, гр. София, 16 юли 2009 година)
14. Regional Court – Burgas, Verdict 195/04.12.2019, General criminal case 4506/2019 (Присъда 195/04.12.2019 по НОХД 4506/2019 на Районен съд – Бургас)
15. Regional Court – Kardzhali, Verdict 76/27.08.2019, General criminal case № 705/2019 (Присъда 76/27.08.2019 по НОХД 705/2019 на Районен съд – Кърджали)

Institutionaaliset raportit ja seurantaraportit

16. Council of Europe, Bulgaria, Monitoring of the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings.
17. Dragulin, A. (2024), The strategic partnership between Romania and Bulgaria. An instrument for regional policy and integrational organisations, IDR.
18. ECPAT, Bulgaria
19. ECPAT. 2021. Executive Summary: Bulgaria
20. Eurojust. 2025. Bulgaria.
21. Eurojust. 2023. Annual Report 2022.
22. Eurojust. 2022. Eurojust Annual Report 2021

23. Eurojust. 2021. Supporting judicial authorities in the fight against trafficking in human beings.
24. European Commission, Bulgaria - General information: situation on trafficking in human beings
25. Europol. 2021. A Corrupting Influence: The Infiltration and Undermining of Europe's Economy and Society by Organized Crime, Serious and Organized Crime Threat Assessment 2021.
26. GRETA. 2025. Fourth Evaluation Round Measures to prevent and detect vulnerabilities to human trafficking, Evaluation Report Bulgaria 2020-2024, 9 October 2025.
27. GRETA. 2024. Reply from Bulgaria to the Questionnaire for the evaluation of the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA(2023)11_BGR_rep), Fourth evaluation round, 22 July 2024.
28. Eurochild. 2024. Roma children across Europe: Taken from Children's Rights: Political will or won't?, February 2024.
29. Europol. 2025. Bulgaria, 6 February 2025
30. Eurostat. 2024. Children at risk of poverty or social exclusion, 19 June 2024.
31. GRETA. 2022. Online and technology-facilitated trafficking in human beings: Summary and recommendations, Council of Europe, March 2022.
32. Interpol, Bulgaria
33. La Strada International Association, Bulgaria (Tier2)
34. Bulgaria, Ministry of Foreign Affairs, Combatting human trafficking
35. Bulgaria, Ministry of Labour and Social Policy, Deinstitutionalisation of child care
36. Bulgaria, National Commission for Combatting Trafficking in Human Beings (Национална комисия за борба с трафика на хора). Annual Report for 2024 on the Implementation of the National Programme for the Prevention and Counteraction of Trafficking in Human Beings and the Protection of Victims (Годишен доклад за 2024 г. в изпълнение на Националната програма за предотвратяване и противодействие на трафика на хора и закрила на жертвите).
37. OSCE. 2025. Permanent Mission of the Republic of Bulgaria to the United Nations, the Organization for Security Cooperation in Europe and Other International Organizations in Vienna, Vienna, 10 April 2025.
38. OSCE. 2025. Country visit reports by the OSCE Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings.
39. OSCE, Special Representative and Co-ordinator for Combatting Trafficking in Human Beings, 23 September 2023
40. Parliamentary Assembly of the Mediterranean. 2024. The Eastern Mediterranean Route and the Western Balkan Route - the intertwined sides of the same trafficking route – Background note.
41. Romanian Border Police, International Collaboration
42. UNHCR. 2024. Bulgaria - Protection Brief: Detention of Asylum-seekers and Refugees (September 2024)
43. UNICEF. 2022. Un/Equal Childhood: Deep Dive in Child Poverty and Social Exclusion in Bulgaria
44. UNICEF. 2021. Volume I: Prevalence of VAC and related knowledge, attitudes and practices

45. UNICEF. 2019. Analysis of the Child Protection System in Bulgaria, October 2019.
46. UNICEF. 2018. Situation Analysis of Children and Women in Bulgaria
47. UNODC. 2022. Exploitation and Abuse: The Scale and Scope of Human Trafficking in South Eastern Europe, May 2022.
48. U.S. Department of State, 2025 Trafficking in Persons Report: Bulgaria, BULGARIA (Tier 2)
49. U.S. Department of State, 2024 Trafficking in Persons Report: Bulgaria, BULGARIA (Tier 2)
50. U.S. Department of State, 2022 Trafficking in Persons Report, Bulgaria. Bulgaria (Tier 2 Watch List).

Käytännön työkalut

51. Animus Association, Safe Hut initiative for the empowerment of women and girls. The programme provides a safe and supportive space where women and their children meet twice a week to engage in activities promoting empowerment, relaxation, creativity, and social inclusion. These include art workshops, thematic seminars, and discussions dedicated to the prevention of labour exploitation.
52. Law and Internet Foundation. 2024. DISRUPT - EU Capacity Building Event on the Use of Digitial Evidence in Child Trafficking Cases for Sexual Exploitation (DISRUPT - Европейско обучение за работа с електронни доказателства в разследвания на трафик на деца с цел сексуална експлоатация), 22 October 2024.
53. PULSE Foundation, Youth Club "Let's Be Friends" which encourages young people to be proactive and engaged in their communities. Through the organisation and implementation of various initiatives, projects, and campaigns, the club addresses key topics such as youth participation, prevention of violence (including human trafficking), building healthy relationships, mental health, and critical thinking.
54. Uncovering labour trafficking. Investigation tool for law enforcement and checklist for labour inspectors. This tool was developed in the EU-funded FLOW project with partner countries Bulgaria, Estonia, Finland and Latvia. The investigation tool describes labour trafficking and exploitation in general. It also follows the progress of police investigations from start to finish. Moreover, it works as a concrete aid for coordinated and well-planned actions in effective labour trafficking investigations. The tool is also available in Bulgarian, Estonian, Finnish and Latvian languages and the reports have been tailored to the local context in close cooperation with national authorities.

Kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tutkimus ja vaikuttamistyö

55. Global Initiative Against Transnational Organized Crime. 2023. The Organized Crime Index: Bulgaria.
56. Rusev, A. 2015. Child trafficking among vulnerable Roma communities – evidence from Bulgaria, Sofia, Center for the Study of Democracy

Akateeminen kirjallisuus

57. Pushkarova, I. (2024), Human trafficking: patters and preventions (Трафик на хора: тенденции и превенция), Council for Criminology Research (Съвет за криминологични изследвания), Ministry of Justice (Министерство на правосъдието)

58. Pushkarova. I. The Specific Purposes of the Crime “Human Trafficking” (Специалните цели на престъплението „трафик на хора“), Contemporary Law (Съвременно право), vol. 4/2008.

Mediajulkaisut

59. Danailov, N. 2023. Greek Ambassador: Bulgaria is our Most Important Economic and Trade partner in the Region #AmbassadorTalks, Novinite Insider.

60. DarikNews. 2022. Criminal Group Dismantled for Coercing Young Men and Athletes into Prostitution Abroad (Разбиха престъпна група, склонявала млади мъже и спортисти да проституират в чужбина)

61. Eurojust. 2023. Human trafficking network dismantled in the United Kingdom and Bulgaria: nine arrests, 26 April 2023.

62. Europol. 2024. 42 arrested for smuggling migrants across the Danube, 15 March 2024.

63. Europol. 2023. 566 arrests in week of coordinated actions in Southern Europe, 30 November 2023.

64. Frontex. 2025. Frontex Leads International Effort to Tackle Child Trafficking in Europe, 7 May 2025.

65. Frontex. 2024. Frontex teams up to combat human trafficking, 24 June 2025.

66. Frontex. 2023. 212 arrests, 1426 victims identified in a global operation against human trafficking, 1 June 2023.

67. International Justice Mission. 2024. IJM and the National Commission for Combating Trafficking in Human Beings for Bulgaria Sign Cooperation Agreement to Enhance Regional Response to Human Trafficking in the Context of the Ukrainian Refugee Crisis

68. Interpol. 2024. 219 criminals arrested and 1,374 victims identified in action week against human trafficking, 24 June 2024.

69. National Commission for Combatting Trafficking in Human Beings. 2021. BULGARIA PARTICIPATES IN EUROPOL-COORDINATED EUROPE-WIDE ACTION TO COMBAT TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS FOR LABOUR EXPLOITATION (България участва в координирана от Европол операция срещу трафика на хора с цел трудова експлоатация)

70. UNHCR. 2024. Bulgaria and Greece collaborate to strengthen the two countries’ child protection systems, 24 July 2024.

Suomi:

1. SafeBorders Country report - Finland

Kansallinen lainsäädäntö (voimassa 2.10.2025)

2. Rikoslaki (39/1899)
3. Rikosvahinkolaki (1204/2005)
4. Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (108/2018)

5. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011) ("Vastaanottolaki")
6. Ulkomaalaislaki (301/2004)
7. Lastensuojelulaki (417/2007)
8. Esitutkintalaki (805/2011)
9. Avioliittolaki (234/1929)
10. Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Politiikka-asiakirjat ja hallinnolliset ohjeistukset

11. eOppiva & Oikeusministeriö. 2025. Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja auttaminen. NRM e-training materials.
12. Fadjukoff, Mari & Ellonen, Noora. 2023. Lapsirikosasioiden moniammatillinen esikäsittely huomioitava lainsäädännössä. Policy brief 2023:39. Helsinki: Valtioneuvosto.
13. Finnish Government. 2021. National Child Strategy(2021).
14. Government proposal 219/2024. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 6 ja 17 luvun muuttamisesta.
15. Korpilahti, Ulla, Kettunen, Hanna, Nuotio, Erika, Jokela, Satu, Nummi, Vuokko Maria & Lillsunde, Pirjo. (Eds.) 2020. Non-Violent Childhoods: Action Plan for the Prevention of Violence against Children 2020–2025. Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2020:34. Helsinki: Ministry of Justice.
16. Malja, Marjo & October, Martta. 2022. The Lanzarote Convention: National Action Plan for the years 2022–2025. Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2022:20. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health.
17. Nuotio, Anna. 2025. Ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismi (NRM): Käsikirja uhrien tunnistamiseen ja auttamiseen. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2025:5. Helsinki: Oikeusministeriö.
18. Poliisihallitus. 2020. Ihmiskauppaan ja sen kaltaisiin rikoksiin puuttuminen sekä ihmiskaupan uhrien auttaminen. Poliisihallituksen ohje POL-2020-38265.
19. Roth, Venla & Luhtasaari, Miia. 2021. Finland fights human trafficking - Action Plan against Trafficking in Human Beings. Publications of the Ministry of Justice, Memorandums and statements 2021:24. Helsinki: Ministry of Justice.
20. State Treasury Compensation to crime victims: Instructions. Updated 29.1.2025.
21. Simanainen, Antti. 2016. Rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirja. Sisäministeriön julkaisuja 14/2016. Helsinki: Ministry of the Interior.
22. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2024. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2024. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:13. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Oikeuskäytäntö

23. Etelä-Karjalan käräjäoikeus. 30.5.2024, R24/74. Julkinen seloste.

Institutionaaliset raportit ja seurantaraportit

24. Europol. 2025. The rise of online cult communities dedicated to extremely violent child abuse. Intelligence Notification No. 6/202.
25. Fadjukoff, Mari, Hautamäki, Sari, Hakala, Venla & Ellonen, Noora. 2023. Lasta-seula-malli lapsiin kohdistuvan väkivallan rikosepäilyjen selvittämisen välineenä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:61. Helsinki: Valtioneuvosto.
26. GRETA. 2024. Evaluation report Finland. Third evaluation round. Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings. Strasbourg: Council of Europe.
27. GRETA. 2019. Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Finland. Second evaluation round. Strasbourg: Council of Europe.
28. Hannonen, Jani & Kainulainen, Heini. 2022. Ihmiskaupan uhrien rankaisemattomuusperiaate. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2022:8. Helsinki: Ministry of Justice
29. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. 2025. Ihmiskaupan puolivuotiskatsaus 1–6/2025.
30. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. 2024. Ihmiskaupan vuosikatsaus 2024.
31. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. 2023. Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023.
32. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. 2022. Kaikki Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä olevat asiakkaat 31.12.2022.
33. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. 2021. Tilastot: Kaikki asiakkaat 2021.
34. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. 2020. Vuosikatsaus 1.1.–31.12.2020.
35. Kainulainen, Heini & Valovirta, Anni. 2021. Ihmiskaupan uhrien oleskelulupakäytäntö. Helsinki: Yhdenvertaisuusvaltuutettu.
36. Kekkonen, Outi & Pekkarinen, Elina. 2024. Hatkassa lapsen silmin: Analyysi lastensuojelun sijaishuollosta luvatta poistuneiden lasten kyselytutkimuksesta. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2024:1.
37. Kervinen, Elina & Ollus, Natalia. 2019. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa. HEUNI Publication Series No. 89. HEUNI: Helsinki.
38. Pihlaja, Saara. 2024a. Best Practices for Combating Trafficking in Children and Young People and for Identifying and Supporting Victims. Report on countries in the Baltic Sea region. Publications of the Ministry of Justice, Reports and guidelines 2024:14. Helsinki: Ministry of Justice.
39. Royal Canadian Mounted Police. 2024. Violent online groups exploiting children and youth. Published in December 2024.
40. Valovirta, Anni & Kainulainen, Heini. 2024. Lapsi ihmiskaupan kohteena. Helsinki: Non-Discrimination Ombudsman.

Käytännön työkalut

41. Ankkuritoiminta n.d.. Ankkuritoiminnan käsikirja.

42. Asmudela, Saara. 2024. Huomioita lapsiin kohdistuvan hyväksikäytön esitutkinnasta. In Minna Willman-Koistinen, Iina Sahramäki & Terhi Kankaanranta (Eds.) Ihmiskaupparikosten esitutkinnan käsikirja. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjoja 32. Tampere: Police University College, pp. 313–316.

43. CBSS Handbook for embassies and diplomatic missions on how to assist and protect victims of human trafficking

44. Isoniemi, Sami. 2024. Lastensuojelun luvattomat poissaolot. Tutkimustietoa ja havaintoja vuosilta 2013–2014 ja 2020. In Minna Willman-Koistinen, Iina Sahramäki & Terhi Kankaanranta (Eds.) Ihmiskaupparikosten esitutkinnan käsikirja. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjoja 32. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, pp. 68–70.

45. Jokinen, Anniina & Pekkarinen, Anna-Greta. 2025. "Pitkä polku"– Työkalupakki pakkoavioliittojen uhrien tukemiseen. Helsinki: HEUNI report series 108b. Tämä työkalu on kehitetty EU-rahoitteisessa EASY-hankkeessa. Se sisältää palvelupolun, joka kuvaa keskeiset vaiheet, joita uhrit käyvät läpi – tiedostamisesta ja pääsystä tuen piiriin kiireelliseen ja edelleen pitkäaikaiseen tukeen ja voimaantumiseen saakka. Työkalu on käytännön opas palveluntarjoajille, ja sen tavoitteena on lisätä ymmärrystä ja parantaa uhrien tukijärjestelmää. Työkalu on saatavilla englannin, suomen, espanjan, saksan ja katalaanin kielillä. Lisäksi se sisältää tarkistuslistan henkilöille, jotka arvioivat pakkoavioliittotilanteita; tarkistuslista on saatavilla useilla eri kielillä.

46. Jokinen, Anniina, Pekkarinen, Anna-Greta & Rantanen, Jessiina (2025). "Tämä ei ole helppoa"– Tuen tehostaminen pakkoavioliiton uhreille". EASY-projektin parhaiden käytäntöjen opas. Helsinki: HEUNI report series 106.

47. Korkman, Julia. 2023. Trafficking in human beings: Psychological coercion and investigative interviewing. Helsinki: HEUN Policy brief 2/2023.

48. Lehtinen, Miia & Rossi, Maria. 2022. Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan. Helsinki: Poliisihallitus.

49. Pihlaja, Saara. 2024b. Haasteet lapseen kohdistuneen ihmiskaupan tunnistamisessa. In Minna Willman-Koistinen, Iina Sahramäki & Terhi Kankaanranta (Eds.) Ihmiskaupparikosten esitutkinnan käsikirja. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjoja. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, pp. 310–312.

50. Police University College. 2023. Modeling of pre-trial investigation of human trafficking offenses (Ihmemalli) - The modeling took into account children as a particular target group of exploitation. The handbook developed as part of the project provides concrete tools for different actors in dealing with human trafficking and related phenomenon.

51. Willman-Koistinen, Minna, Sahramäki, Iina & Kankaanranta, Terhi. 2024. Ihmiskaupparikosten esitutkinnan käsikirja. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjoja 32. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

52. Ylinen, Pekka, Ylinen, P., Jokinen, A., Pekkarinen, A-G, Ollus, N., Jenu, K-P. ja Skur, T. (2020). Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen. Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille. Publication Series No. 95b. Helsinki: HEUNI. Tämä työkalu on kehitetty EU-rahoitteisessa FLOW-hankkeessa, jonka kumppanimaita olivat Bulgaria, Viro, Suomi ja Latvia. Tutkintatyökalu kuvaa työperäistä ihmiskauppaa ja työvoiman hyväksikäyttöä yleisellä tasolla ja siinä käydään läpi tutkinnan eri vaiheita. Työkalu toimii myös konkreettisena apuvälineenä koordinoitujen ja hyvin suunniteltujen toimien toteuttamisessa tehokkaissa työperäisen ihmiskaupan tutkintaprosesseissa.

Kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tutkimus ja vaikuttamistyö

53. Mohamed, Amina & Poikolainen, Kimmo. 2024. Maahanmuuttajataustaisten nuorten henkeä ja terveyttä uhkaavat kurinpitomatkat. Kriisivalmiusjärjestön Kavala-hankkeen väliraportti.
54. Pelastakaa Lapset. 2024. Lasten suojelu ja nettivihje -toiminnon vuosiraportti 2024.
55. Pihlaja, Saara & Piipponen, Juulia. 2023. Selvitys Rikosuhripäivystyksen asiakkuudessa olevien seksuaaliväkivaltaa kokeneiden ihmiskaupan uhrien tapauksista ja tilanteista. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:23. Helsinki: Oikeusministeriö.

Akateeminen kirjallisuus

56. Halmeenlaakso, Noora. 2023. Verkossa ilmenevä lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ihmiskaupan muotona – ilmiön tunnistaminen ja torjunta lainsäädännöllisenä ongelmana. Master's thesis, University of Eastern Finland.
57. Halmeenlaakso, Noora. 2025. Lapsiin verkon välityksellä kohdistettava seksuaaliväkivalta ihmiskaupan muotona – Kysynnästä ja sen seurauksista. Helsinki Law Review 18(2), pp. 92–114.
58. Isoniemi, Sami. 2019. Sijaishuoltopaikasta poistuminen ja sinne palaamatta jääminen poliisin lastensuojeluviranomaiselle antaman virka-avun näkökulmasta. PhD Thesis. Vaasa: University of Vaasa.
59. Koivukari, Kristiina, Korkka-Knuts, Heli, Mahmood, Venus & Melander, Sakari. 2022. Ihmiskauppa ja sen lähirikokset: Säännösten soveltamiskäytäntö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:18. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
60. Koskinen, Katri. 2024. Naisiin kohdistuva hengellinen väkivalta eri uskonyhteisöissä. Bachelor's Thesis. Tampere: Police University College.
61. Pihlaja, Saara. 2025. Alaikäisten tekemiä rikoksia tutkivien poliisien kokemuksia lasten ja nuorten hyväksikäytöstä rikollisessa toiminnassa. Defensor & Legis 3/2025, pp. 400–423.
62. Toivonen, Virve-Maria. 2017. Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa. Helsinki: Background memorandum. Helsinki: University of Helsinki, Department of Social Sciences.

Mediajulkaisut

63. Europol. 2025. Eight countries launch Operational Taskforce to tackle violence-as-a-service. News, 29 Apr 2025.
64. FBI (Federal Bureau of Investigation) 2023. Violent Online Groups Extort Minors to Self-Harm and Produce Child Sexual Abuse Material. Public service announcement, 12 Sep 2023.
65. The Guardian. 2025. FBI opens inquiry into 764, online group that sexually exploits and encourages minors to self-harm. The Guardian news article from 11 May 2025.
66. Hannus, Tanja. 2025. Äiti löi, kuristi ja pakotti pieniä lapsiaan kotitöihin Lappeenrannassa – tuomio koveni tuntuvasti hovioikeudessa. Yle news article from 1 July 2025.
67. Hautamäki, Terhi. 2025. Valmistaudu henkilötodistelun uudistukseen. Advokaatti (3/2025) news article from 22 Sep 2025.
68. Helsingin Sanomat. 2024. Äiti pakotti 12-vuotiaan lapsensa tekemään kohtuuttomia kotitöitä – Tuomio ihmis-kaupasta. Helsingin Sanomat news article from 30 May 2024.

69. Ikola, Vilma. 2025. Poliisi: Lasten pyörittämä rikollisuus sai rinnalleen uuden väkivaltaisen ilmiön. Helsingin Sanomat news article from 26 Feb 2025.

70. Ilkka Pohjalainen. 2023. Syyt-tä-jä: Nainen piti Suomeen hou-kut-te-le-miaan thai-maa-lai-sia pak-ko-työs-sä hel-sin-ki-läi-ses-sä spa-yri-tyk-ses-sään, 11-vuo-tias lapsi pesi pyykkiä neljän euron tun-ti-pal-kal-la. Ilkka Pohjalainen news article from 6 March 2023.

71. Jompero, Sanna. 2020. Naistenklinikalla toimivan seksuaaliväkivallan uhrien keskuksen lääkäri: “Meille tulee myös ihmiskaupan uhreja”. Helsingin Uutiset news article from 17 Feb 2020, updated on 14 May 2020.

72. Juonala, Jouko. 2025. Tällainen on ”White Tiger”, jonka epäillään ajaneen 13-vuotiaan lapsen itsemurhaan. Ilta-Sanomat news article from 29 Jul 2025.

73. Kallionpää, Katri. 2025. KRP: Naista epäillään omiin lapsiin kohdistuneesta ihmiskaupasta al-Holin-tapauksessa. Helsingin Sanomat news article from 15 May 2025.

74. Korkee, Elina. 2025. Kohtuuttomiin kotitöihin pakottaneen äidin tuomio koveni hovioikeudessa: neljä vuotta ehdotonta vankeutta. Helsingin Sanomat news article from 1 July 2025.

75. Kossila, Eino. 2025. Mies pakotti alaikäisen tytön seksiin ja kaappasi kolme yhteistä lasta Irakiin – syyttäjä vaatii ehdotonta vankeutta. Yle news article from 22 February 2025.

76. Lapinkangas, Pasi. 2025. Tällainen on ”äärimmäisen julma” verkosto, joka etsii uhreikseen lapsia – poliisi: suomalaisuhreja voi olla useita. Ilta-Sanomat news article from 25 Jul 2025.

77. Malinen, Johanna. 2021. Hennaa ja Juhania rangaistiin esiaviollisesta seksistä – Suomalaisissa uskonyhteisöissä eläneet kertovat, kuinka heitä on painostettu avioitumaan nuorina ja mitä siitä on seurannut. Helsingin Sanomat, news article from 27 Jun 2021.

78. MTV Uutiset. 2024. Äidille tuomio omiin lapsiin kohdistuneesta ihmiskaupasta ja väkivallasta – 12-vuotias ei saanut syödä tai mennä kouluun, jos ei tehnyt kotitöitä. MTV news article from 30 May 2024.

79. Nuutinen-Kallio, Taina & Pöyhänen, Sari & Saukkonen, Emilia. 2025. Teinityttö myi alaikäisiä kavereitaan aikuisille miehille – asiantuntija kertoo, miksi pitää tapausta poikkeuksellisena. Yle news article from 5 June 2025.

80. Ruissalo, Pekka, Ekman, Mirva & Kasurinen, Riina. 2024. Yritys toi Suomen lukioihin tuhat ulkomaalaista nuorta, nyt ensimmäiset valmistuvat – kysyimme, aikovatko he jäädä. Yle news article from 3 May 2024.

81. Oikeusministeriö. 2023. Lapsiin kohdistuvien rikosten käsittely nopeutuu. Press release from 2 Feb 2023.

82. Poliisi. 2023. Poliisi on saanut valmiiksi epäillyn ihmiskaupparikoskokonaisuuden tutkinnan. Poliisi. Published 15 February 2023.

83. Poliisi. 2025a. Poliisi tutkii tapausta, jossa alle 15-vuotias lapsi on joutunut groomauksen kohteeksi. Published 23 Jul 2025, accessed 5 Sep 2025.

84. Poliisi 2025b. Poliisi huolestunut kansainvälisestä, äärimmäisen väkivaltaisesta “The Com” -verkostosta – uhreina etenkin lapset ja nuoret. Published 7 May 2025, accessed 5 Sep 2025.

85. Ristola, Petra. 2025. Irakilaismiehelle vuosien vankeusrangaistus muun muassa lapsiavioliitosta. Yle news article from 9 May 2025.

86. Salomaa, Marja. 2025. Espoolainen nuori pakotti toiset myymään huumeita puolestaan. Helsingin Sanomat, news article from 19 May 2025.

87. Saukkonen, Emilia. 2025. Teinityttö pyöritti julmaa seksibisnestä Rovaniemellä: myi kahta alaikäistä kaveriaan aikuisille miehille. Yle news article from 4 June 2025.
88. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023. Tutkimus: Moniammatillinen yhteistyö tehostaa lapsiin kohdistuvan väkivallan selvittämistä. Press release from 6 November 2023.
89. Stolzmann, Jessica. 2025. 13-vuotias naitettiin salakuljettajalle. Yle news article from 11 May 2025.
90. Surakka, Jani. 2025. Miehen ihmiskauppasyytteet Turussa hylättiin – pakkotyötä ei voitu näyttää toteen. Edilex. Published 3 March 2025.
91. Söderlund, Linda & Westergård, Anki. 2025. Jere Valkonen kände sig fångad i äktenskapet – många kristna samfund tillåter inte skilsmässa. Yle news article from 5 May 2025.
92. Toivonen, Pasi. 2025. Pienten lukioiden pelastajat. Yle news article from 17 Feb 2025, updated 24 Feb 2025.
93. Yle. 2023. Thaimaalaisnaisen syytteet ihmiskaupasta hylättiin – yli vuosi ehdollista muista rikoksista. Yle news article from 30 May 2023.

Kreikka:

1. SafeBorders Country report – Greece

Kansallinen lainsäädäntö (voimassa 5.2.2026)

2. Criminal Code
3. Criminal Procedures Code
4. Law 4478/2017 on the rights of victims of crimes (Dir 2012/29/EU)
5. Law 4816/2021on money laundering
6. Law 4267/2014 against child pornography and child abuse and exploitation
7. Law 4624/2019 on personal data protection
8. L. 3811/2009 on victims' compensation
9. Law 4855/2021 amending the Criminal Code and the Criminal Procedures Code
10. Law 4939/2022 on reception and international protection
11. Law 4960/2022 on National Guardianship System and Accomodation for unaccompanied children
12. Presidential Decree 233/2003 on human trafficking victims' rights
13. Joint Ministerial Decision No. 30840/2016 on NRM
14. Ministerial Decision 7320/2019 on Child Houses

Politiikka-asiakirjat ja hallinnolliset ohjeistukset

15. Anti-Trafficking Strategy of the Ministry for Citizen Protection (2021–2025)
16. National Strategy on Child Abuse and Juvenile Delinquency (2025-2030)

17. National Roma Inclusion Strategy (2021–2030)
18. National Youth Employment Strategy 2021–2027
19. National Strategy for the Protection of Unaccompanied Minors (2021)
20. National Strategy for Social Inclusion and Poverty Reduction
21. National Action Plan 2025 available only in Infographics
22. National Action Plan for Gender Equality 2021-2025
23. National Action Plan against Trafficking in Human Beings (2019–2023)
24. Circular No. 7/2022 of the Deputy Prosecutor of the Supreme Court
25. National Referral Mechanism (NRM)
26. The National Emergency Response Mechanism (NERM)

Oikeuskäytäntö

27. European Court of Human Rights (First Section), *Chowdury and Others v. Greece*, Application no. 21884/15, Judgment of 30 March 2017, final on 30 June 2017.
28. Supreme Court of Greece, Criminal Chamber, Judgment no. 2/2019.

Institutionaaliset raportit ja seurantaraportit

29. Committee of the Parties to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings. 2023. Recommendation CP/Rec(2023)02 on the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Greece, adopted at the 32nd meeting of the Committee of the Parties on 16 June 2023. Strasbourg: Council of Europe.
30. GRETA 2023. Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Greece (Third Evaluation Round) (GRETA(2023)03). Council of Europe.
31. 2024 NRM Annual Report
32. 2023 NRM Annual Report
33. 2023 Report on Serious and Organized Crime by the Hellenic Police (ELAS)

Käytännön työkalut

34. Handbook of the Greek National Referral Mechanism for the Protection of Victims of Human Trafficking
35. Detection and Protection of Human Trafficking Victims. A Practical Guide for First Line Professionals (Athens, 2023)

Akateeminen kirjallisuus

36. Stylianidou, C. A. (2023). Η ακούσια νοσηλεία ανηλίκων: Στοιχεία από την Εισαγγελία Ανηλίκων Αθηνών [Involuntary hospitalization of minors: Data from the Athens Juvenile Prosecutor's Office] (Master's thesis, National and Kapodistrian University of Athens).

Mediajulkaisut

37. Hellenic Police. 2023. Criminal organization dismantled for trafficking in human beings and illegal adoptions of infants. Press release, 9 Aug 2023.
38. Hellenic Police. 2022. Two Greek nationals arrested for sexual acts against a minor and other offences. Press release, 8 Oct 2022.

Italia:

1. SafeBorders Country Report - Italy

Kansallinen lainsäädäntö (voimassa 5.2.2025)

2. Decree-Law 145/2024 - Urgent provisions on the entry into Italy of foreign workers, protection and assistance to victims of traffi cking, management of migratory flows and international protection, as well as related judicial proceedings.
3. Law of 7 April 2017, n. 47 - Provisions on measures for the protection of unaccompanied foreign minors Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana No. 93
4. Law 228/2003 - Measures against trafficking in persons and slavery.
5. Legislative Decree 24/2014 - Implementation of Directive 2011/36/EU, on the prevention and punishment of trafficking in human beings and the protection of victims.
6. Legislative Decree 25 July 1998, n. 286 - Single Text on immigration, Official Gazette of the Italian Republic, 18 August 1998.

Politiikka-asiakirjat ja hallinnolliset ohjeistukset

7. National action plan against trafficking and serious exploitation 2022-2025, Presidency of the Council of Ministers - Department for Equal Opportunities, Rome, 2022.
8. National referral mechanism for the identification, assistance and protection of victims of human traffi cking and/or severe exploitation, Presidenza del Consiglio dei Ministri – Dipartimento per le Pari Opportunità, Rome, 2023.

Institutionaaliset raportit ja seurantaraportit

9. Council of Europe. 2024. Country Overview: Italy – Ending Child Sexual Abuse and Exploitation: State-of-play in light of the Lanzarote Convention, Council of Europe, Strasbourg.
10. GRETA. 2024. Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Italy — Third evaluation round, Strasbourg.
11. Human Rights Council, Detailed findings of the Independent Fact-Finding Mission on Libya, A/HRC/52/CRP.8.
12. Osservatorio Interventi Tratta. 2024. Annual Report “Numero Verde 2024: National Anti-Trafficking Hotline”.
13. U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report: Italy, Washington D.C., 2024.

Kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tutkimus ja vaikuttamistyö

14. Save the Children Italia. 2024. La punta dell'iceberg - I minorenni accolti nel sistema di protezione antitratta.
15. Save the Children. 2023. Piccoli Schiavi Invisibili, Dentro lo sfruttamento: un'indagine sui fi gli dei braccianti a Latina e Ragusa

Puola:

1. SafeBorders Country report - Poland

Kansallinen lainsäädäntö

2. Act of 7 July 2022, Journal of Laws 2022, item 1600.
3. Act of 6 June 1997 – Criminal Code, consolidated text.

Politiikka-asiakirjat ja hallinnolliset ohjeistukset

4. Polish Ministry of the Interior and Administration, National Action Plan Against Trafficking in Human Beings 2025–2027, Warsaw, April 2024.
5. Ministry of the Interior and Administration, Republic of Poland. National Referral Mechanism.

Institutionaaliset raportit ja seurantaraportit

6. European Commission, Directorate-General for Migration and Home Affairs. Poland: Together Against Trafficking in Human Beings. 2023.
7. GRETA. 2023. Evaluation Report on Poland: Third Evaluation Round – Access to Justice and Effective Remedies for Victims of Trafficking in Human Beings. Strasbourg.
8. International Organization for Migration (IOM). 2023. Human Trafficking in the Ukraine Crisis: A Rapid Assessment.
9. U.S. Department of State. 2024 Trafficking in Persons Report: Poland. Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons.
10. U.S. Department of State. 2023 Trafficking in Persons Report, Washington, D.C.

Käytännön työkalut

11. CSAM reporting platform, operated by NASK (Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa). The platform incorporates AI-based mechanisms for handling online reports of illegal content and utilizes automated tools to triage and categorize thousands of user-submitted incidents involving suspected CSAM and related threats.

Kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tutkimus ja vaikuttamistyö

12. European Roma Rights Centre (ERRC). Roma in Poland, 2022.

Portugali:

1. SafeBorders Country report - Portugal

Kansallinen lainsäädäntö (voimassa 1.4.2025)

2. 'Law No 39/2025 of 1 April', Diário da República [Journal of the Republic], No 64/2025, Série I, 1 April 2025.
3. 'Law No 52/2023 of 28 August', Diário da República [Journal of the Republic], No 166/2023, Série I, 28 August 2023.
4. 'Law No 68/2019 of 27 August', Diário da República [Journal of the Republic], No 163/2019, Série I, 27 August 2019.
5. 'Law No 62/2013 of 26 August', Diário da República [Journal of the Republic], No 163/2013, Série I, 26 August 2013.
6. 'Law No 49/2008 of 27 August', Diário da República [Journal of the Republic], No 165/2008, Série I, 27 August 2008.
7. 'Law No 59/2007 of 4 September', Diário da República [Journal of the Republic], No 170/2007, Série I, 4 September 2007.
8. 'Law No 147/1999 of 1 September', Diário da República [Journal of the Republic], No 204/1999, Série I-A, 1 September 1999.
9. Decree-Law No 29/2018 of 4 May', Diário da República [Journal of the Republic], No 86/2018, Série I, 4 May 2018.
10. 'Decree-Law No 159/2015 of 10 August', Diário da República [Journal of the Republic], No 154/2015, Série I, 10 August 2015.
11. 'Decree-Law No 34/2008 of 26 February', Diário da República [Journal of the Republic], No 40/2008, Série I, 26 February 2008.
12. 'Decree-Law No 11/2008 of 17 January', Diário da República [Journal of the Republic], No 12/2008, Série I, 17 January 2008.
13. 'Decree-Law No 368/2007 of 5 November', Diário da República [Journal of the Republic], No 212/2007, Série I, 5 November 2007.
14. Regulatory Decree n.º 1/2012, of 6 January. Diário da República [Journal of the Republic] n.º 5/2012, Série I de 2012-01-06
15. Council of Ministers' Resolution No 194/2024 of 24 December', Diário da República [Journal of the Republic], No 249/2024, Série I, 24 December 2024.
16. 'Council of Ministers' Resolution No 80/2018 of 19 June', Diário da República [Journal of the Republic], No 116/2018, Série I, 19 June 2018, 15-19.
17. 'Council of Ministers' Resolution No 101/2013 of 31 December', Diário da República [Journal of the Republic], No 253/2013, Série I, 31 December 2013, 7013-7015.
18. Council of Ministers Resolution No 94/2010 of 29 November', Diário da República [Journal of the Republic], No 231/2010, Série I, 29 November 2010.
19. Council of Ministers Resolution n.º 81/2007, of 22 June. Diário da República [Journal of the Republic], n.º 119/2007, Série I de 2007-06-22.

20. 'Ordinance No 1593/2007 of 17 December', Diário da República [Journal of the Republic], No 242/2007, Série I, 17 December 2007.'.

Politiikka-asiakirjat ja hallinnolliset ohjeistukset

21. Commission on Citizenship and Gender Equality [Commission for Citizenship and Gender Equality], 'National Referral System for Victims of Human Trafficking. Guidelines for Reporting Victims of Human Trafficking in Portugal', 2014.
22. Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], 'Tráfico de Seres Humanos: Enquadramento' [Human Trafficking: Framework], Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género website, n.d., accessed 7 February 2025.
23. Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], 'Protocolos' [Protocols], Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género website, n.d., accessed 27 May 2025.
24. Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], IV Plano de Ação para a Prevenção e o Combate ao Tráfico de Seres Humanos: Relatório, Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género [IV Action Plan for the Prevention and Combating of Human Trafficking: Report, Commission for Citizenship and Gender Equality], 2022.
25. Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], 'Equipas Multidisciplinares de Apoio ao Tráfico de Seres Humanos' [Multidisciplinary Teams Supporting Human Trafficking], Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género website, n.d., accessed 27 May 2025.
26. Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], Relatório de monitorização do IV Plano de Ação para a Prevenção e o Combate ao Tráfico de Seres Humanos [Monitoring report on the Fourth Action Plan for the Prevention and Combating of Trafficking in Human Beings], 2021.
27. Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], Relatório de monitorização do III Plano Nacional de Prevenção e Combate ao Tráfico de Seres Humanos [Monitoring report on the Third National Plan to Prevent and Combat Trafficking in Human Beings], 2018.
28. Commissão para a Cidadania e Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], 'Representação Nacional e Internacional', [National and International Representation'], Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género website, n.d., accessed 27 May 2025.
29. Governo da República Portuguesa [Government of the Portuguese Republic], Protocolo de Compromissio da Rede de Apoio e Proteção às Vítimas de Tráfico (RAPVT) [Protocol of Commitment of the Network for Support and Protection of Victims of Trafficking (RAPVT)], 2012.
30. Observatório do Tráfico de Seres Humanos [Observatory on Trafficking in Human Beings], Sistema de Referenciação Nacional de Crianças (Presumíveis) Vítimas de Tráfico de Seres Humanos. [National Referral System for Children (Presumed) Victims of Human Trafficking.] Protocolo para a Definição de Procedimentos de Atuação Destinado à Prevenção, Deteção e Proteção, [Protocol for Defining Action Procedures for Prevention, Detection, and Protection], 2021.

31. Observatório do Tráfico de Seres Humanos [Observatory on Trafficking in Human Beings], Protócolo para a Definição de Procedimentos de Atuação Destinado à Prevenção [Protocol for Defining Action Procedures Aimed at Prevention], 2021.
32. Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], 'Tráfico de Seres Humanos: Enquadramento', [Human Trafficking: Framework], Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género website, n.d., accessed 7 February 2025,
33. Departamento Central de Investigação e Ação Penal [Central Department of Criminal Investigation and Prosecution], 'Coordenação nacional', [National Coordination', Public Prosecutor' s Office], Ministério Público, accessed 7 May 2025.
34. Governo da República Portuguesa [Government of the Portuguese Republic], 'Migrações e Asilo: Perguntas e Respostas', [Migration and Asylum: Questions and Answers], 2023.

Institutionaaliset raportit ja seurantaraportit

35. AIDA/ECRE, Country Report: Portugal – Asylum Information Database, European Council on Refugees and Exiles, 2023.
36. Eurostat, 'Population by educational attainment level, sex and age (%)', Eurostat website, accessed 4 January 2025.
37. European Commission, 'Immigrant integration indicators: Annual statistical report 2023', European Website on Integration, 22 December 2023.
38. FRONTEX, Risk Analysis for 2021, European Border and Coast Guard Agency, 2021.
39. GRETA. 2023. General Report (No. 13). Council of Europe.
40. GRETA, 2022. 'GRETA publishes its third report on Portugal', Council of Europe website, accessed 2 June 2025.
41. Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], International Migration Outlook 2024, 48th edition, OECD Publishing, 2024.
42. United Nations Office on Drugs and Crime, Global Report on Trafficking in Persons: Western and Southern Europe Regional Report, 2024.
43. U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report: Portugal, U.S. Department of State website, 2024, accessed 2 June 2025.
44. Sistema de Segurança Interna [Internal Security System], Relatório Anual de Segurança Interna. [Annual Internal Security Report] RASI 2024, Sistema de Segurança Interna, 2025.
45. Sistema de Segurança Interna [Internal Security System], Relatório Anual de Segurança Interna, [Annual Internal Security Report] RASI 2023, 2024.
46. Sistema de Segurança Interna [Internal Security System], Relatório Anual de Segurança Interna, [Annual Internal Security Report] RASI 2022, 2023.
47. Sistema de Segurança Interna [Internal Security System], Relatório Anual de Segurança Interna, [Annual Internal Security Report] RASI 2021, 2022.
48. Sistema de Segurança Interna [Internal Security System], Relatório Anual de Segurança Interna, [Annual Internal Security Report] RASI 2021.
49. Sistema de Segurança Interna [Internal Security System], Relatório Anual de Segurança Interna, [Annual Internal Security Report] RASI 2019, 2020

50. Sistema de Segurança Interna [Internal Security System], Relatório Anual de Segurança Interna, [Annual Internal Security Report] RASI 2019.

51. Serviço de Estrangeiros e Fronteiras [Immigration and Borders Service], Relatório de Imigração, Fronteiras e Asilo 2020 [2020 Immigration, Borders, and Asylum Report], Serviço de Estrangeiros e Fronteiras [Immigration and Borders Service], 2020.

52. Observatório do Tráfico de Seres Humanos [Observatory on Trafficking in Human Beings], Relatório tráfico de seres humanos 2020, [2020 Human Trafficking Report], 2021, accessed 30 May 2025.

53. Ministério da Justiça [Ministry of Justice], 'Organização do sistema judiciário' [Organisation of the judicial system], Justiça.gov.pt, 2021.

54. Commissão para a Cidadania e Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], 'Enquadramento', Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género website, n.d., accessed 27 May 2025.

55. Comissão Nacional de Promoção dos Direitos e Proteção das Crianças e Jovens [National Commission for the Promotion of the Rights and the Protection of Children and Young People], 'CPCJ - O que são' [CPCJ - What they are], Comissão Nacional de Promoção dos Direitos e Proteção das Crianças e Jovens website, n.d., accessed 17 May 2025.

56. Observatório do Tráfico de Seres Humanos [Observatory on Trafficking in Human Beings], Relatório tráfico de seres humanos 2021, [2021 Human Trafficking Report], 2022.

57. Observatório do Tráfico de Seres Humanos [Observatory on Trafficking in Human Beings], Relatório tráfico de seres humanos 2020 [2020 Human Trafficking Report], 2021.

58. Observatório do Tráfico de Seres Humanos [Observatory on Trafficking in Human Beings], Relatório tráfico de seres humanos 2018 [2018 Human Trafficking Report], 2019.

Käytännön työkalut

59. CATCH & SUSTAIN, Anti-Trafficking Intervention Programme Targeted to Vulnerable Children, CATCH & SUSTAIN, n.d.

60. Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género [Commission for Citizenship and Gender Equality], Tráfico de seres humanos: Manual de formação módulo 6 – Acolhimento e protecção das vítimas, [Human trafficking: Training manual module 6 – Reception and protection of victims], 2nd edition, 2021.

Kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tutkimus ja vaikuttamistyö

61. Associação para o Planeamento da Família [Association for Family Planning], 'Assistência a vítimas de tráfico de seres humanos', [Assistance to victims of human trafficking], Associação para o Planeamento da Família website, n.d., accessed 27 May 2025.

62. Wenke, D. and Costella, P., IMPACT – Melhorar e Monitorizar os Sistemas de Proteção Contra o Tráfico e a Exploração de Crianças [IMPACT – Improving and Monitoring Protection Systems Against Trafficking and Exploitation of Children], 2014.

63. Saúde em Português [Health in Portuguese], 'Webinar | Tráfico de Seres Humanos em Português', [Webinar | Human Trafficking in Portuguese] Saúde em Português website, n.d, 28 July 2022.

64. Associação Portuguesa de Apoio à Vítima [Portuguese Association for Victim Support], 'Redes Especializadas' [Specialized Networks], Associação Portuguesa de Apoio à Vítima website, n.d., accessed 27 May 2025.

65. Associação Portuguesa de Apoio à Vítima [Portuguese Association for Victim Support], 'Linha Internet Segura' [Safe Internet Line], Associação Portuguesa de Apoio à Vítima website, n.d., accessed 27 May 2025.

66. Associação Portuguesa de Apoio à Vítima [Portuguese Association for Victim Support], 'Tráfico de Seres Humanos' [Human Trafficking], Associação Portuguesa de Apoio à Vítima website, n.d., 2022, accessed 27 May 2025.

67. Akto | Direitos Humanos e Democracia [Akto | Human Rights and Democracy], 'O Nosso Trabalho – Tráfico de Serem Humanos' [Our Work – Human Trafficking, Akto], | Direitos Humanos e Democracia website, n.d., accessed 27 May 2025.

68. Akto | Direitos Humanos e Democracia [Akto | Human Rights and Democracy], Tráfico de mulheres e raparigas: contexto europeu e português [Trafficking in women and girls: the European and Portuguese context], Akto – Human Rights and Democracy, 2018.

69. Mercadoria Humana [Human Merchandise], 'Sistema de Referenciação Nacional' [National Reference System], Mercadoria Humana website, n.d., accessed 27 May 2025.

70. Associação para o Planeamento da Família [Association for Family Planning], 'Assistência a vítimas de tráfico de seres humanos' [Assistance to victims of human trafficking], Associação para o Planeamento da Família website, n.d., accessed 7 February 2025.

Akateeminen kirjallisuus

71. Clemente, M., 'Human trafficking in Portugal: An ethnography of research and data', Studi Emigrazione, Vol. 54, No 208, 2017, pp. 663–686.

72. Cunha, A., Gonçalves, M. and Matos, M., 'Exploring Perceptions of Portuguese Police about Human Trafficking Victims and Perpetrators', Crime, Law and Social Change, Vol. 77, Issue 3, 2022, pp. 253–273.

73. Farrell, A., Pfeffer, R. and Bright, K., 'Police perceptions of human trafficking', Journal of Crime and Justice, Vol. 38, Issue 3, 2015, pp. 315–333.

74. Fernandes, Â., Gonçalves, M. and Matos, M., 'Exploring Human Trafficking Victimization Experiences in Portugal', Victims & Offenders, Vol. 16, Issue 5, 2021, pp. 746–769.

75. Martinho, G., Matos, M. and Gonçalves, M., 'Professionals' Knowledge and Perceptions on Child Trafficking: Evidence from Portugal', European Journal on Criminal Policy and Research, Vol. 30, Issue 1, 2022, pp. 39–61.

76. Martinho, G., Gonçalves, M. and Matos, M., '"It takes a community to save a child": Child trafficking knowledge of the Portuguese community', Journal of Community Psychology, Vol. 50, Issue 2, 2021, pp. 1–20.

77. Martins, P. C., 'Child Trafficking: The Construction of a Social Problem', in: Bracco, F. (ed.), Modern Slavery and Human Trafficking, IntechOpen, 2020.

78. Matos, M., Gonçalves, M. and Maia, Â., 'Understanding the criminal justice process in human trafficking cases in Portugal: Factors associated with successful prosecutions', Crime, Law and Social Change, Vol. 72, Issue 5, 2019, pp. 501–525.

79. Melo, M. F. da S., Tráfico de seres humanos: Dificuldades e desafios da prevenção e repressão [Human trafficking: Difficulties and challenges in prevention and enforcement], Master's thesis, University of Minho, 2017.

80. Miranda, R. R., O tráfico de seres humanos em Portugal e o princípio da não-punição das vítimas [Human trafficking in Portugal and the principle of non-punishment of victims], (Master's thesis, Universidade Nova de Lisboa), RUN Repository, 2017.

81. Neves, S., "Tráfico de mulheres brasileiras para fins de exploração sexual em Portugal e interseccionalidade: Um estudo de caso"[Trafficking of Brazilian women for sexual exploitation in Portugal and intersectionality: A case study], PSICOLOGIA, vol. 24, no. 2, 2010, Article 2.

82. Palmer, E., 'Trafficked children and child protection systems in the European Union', European Journal of Social Work, Vol. 22, Issue 4, 2019, pp. 551–562.

Mediajulkaisut

83. Eurojust, 'Crackdown on criminal network that used minors and women for street begging in Portugal', Eurojust website, 12 April 2024, accessed 30 May 2025.

84. INTERPOL, 'Global raids rescue 3,200 potential victims of trafficking and identify 17,800 irregular migrants', INTERPOL website, 6 November 2024, accessed 30 May 2025.

85. Lusa. (2023, June 14). "*Operação El Dourado". SEF sinalizou 47 vítimas de tráfico de pessoas*"[Operation El Dorado." SEF identified 47 victims of human trafficking], RTP Desporto. Accessed on October 13

86. SIC Noticias. (2023, June 14). *Operação ''El Dourado'': SEF sinaliza 47 vítimas de tráfico humano no desporto* [Operation El Dorado." SEF identified 47 victims of human trafficking], accessed on October 13

87. RTP Notícias. (2023, June 14). *Alegado tráfico humano no Bsports. Cúpula da Liga em reunião "de urgência''* [Alleged human trafficking at Bsports. League leaders hold "emergency" meeting.]. Accessed on October 13

88. Porto Canal (2023, June 14). *SEF identifica 47 vítimas de tráfico humano no Grande Porto* [SEF identifies 47 victims of human trafficking in Greater Porto]. Accessed on October 29

89. Sábado. (2023, May 10). *Menor foi vendida duas vezes pela mãe e acabou em rede de tráfico humano em Portugal* [Minor was sold twice by her mother and ended up in a human trafficking ring in Portugal]. 13

90. Jornal de Notícias. (2023, May 10). *Menina vendida duas vezes pela mãe forçada a roubar e mendigar* [Girl sold twice by her mother forced to steal and beg]. Accessed on October 13

91. Correio da Manhã. (2023, May 10). *Criança vendida duas vezes pela mãe obrigada a roubar e mendigar em Portugal* [Girl sold twice by her mother forced to steal and beg]. Accessed on October

92. Correio da Manhã. (2019, March 15). *Mulher condenada a seis anos por forçar adolescente a prostituir-se no Porto* [Woman sentenced to six years for forcing teenager into prostitution in Porto]. Accessed on October 13.

93. Diário de Notícias. (2019, March 15). Tribunal condena mulher a seis anos de prisão efetiva por tráfico de pessoas [Court sentences woman to six years in prison for human trafficking.] Accessed on October 13.

94. Alves, A. M., 'Governo reforça apoios à integração de crianças vítimas de tráfico de seres humanos na escola' [Government strengthens support for the integration of child victims of human trafficking into school], Público, 7 February 2025.

95. Henriques, J. G., 'Imigrantes em Portugal já ultrapassam 1,5 milhões, segundo a AIMA' [Immigrants in Portugal now exceed 1.5 million, according to AIMA], Público, 8 April 2025.

96. RTP Notícias, 'Conselho da Europa alerta para baixo número de condenações de traficantes de seres humanos [Council of Europe warns of low number of convictions for human traffickers], Lusa, 13 June 2023.

97. A Verdade, "APAV lança campanha de sensibilização sobre tráfico de seres humanos" [APAV launches awareness campaign on human trafficking], A Verdade website, 18 October 2022, accessed 30 May 2025.

Romania:

1. SafeBorders Country Report - Romania

Kansallinen lainsäädäntö

2. The Romanian Criminal Code (Codul penal) with the current version entering force in February 1,2014

3. Law no 211/2004 on Certain Measures to Ensure the Protection of Victims of Crime, Issued by the Parliament of Romania, published in the OFFICIAL GAZETTE no. 505 of June 4, 2004

4. Law no. 272 from 21 June 2004 on the protection and promotion of children's rights, published on OFFICIAL GAZETTE no. 159 from 5 March 2014

5. LAW No. 39, on the prevention and combating of organized crime, issued by the Romanian Parliament, published in the OFFICIAL GAZETTE No. 50 of January 29, 2003

6. Law no. 678/2001 on preventing and combating trafficking in human beings, published in the OFFICIAL GAZETTE No. 783 of 11 December 2001

7. Government Decision no. 88 of January 31, 2023, for the approval of the national mechanism for the identification and referral of victims of human trafficking, issued by the Government of Romania, published in the OFFICIAL GAZETTE no. 95 of February 3, 2023.

8. Government Decision no. 49 of January 19, 2011 for the approval of the Framework Methodology on the prevention and intervention in a multidisciplinary team and network in situations of violence against children and domestic violence and of the methodology of multidisciplinary and interinstitutional intervention regarding exploited children and children at risk of exploitation through labor, children victims of human trafficking, as well as Romanian migrant children victims of other forms of violence on the territory of other states, issued by the Government of Romania, published in the OFFICIAL GAZETTE no. 117 of February 16, 2011.

9. Government Decision no. 867 of July 29, 2009 on the prohibition of hazardous work for children, issued by the Government of Romania, published in the OFFICIAL GAZETTE no. 568 of August 14, 2009.

10. Government Decision no. 1443 of September 2, 2004, regarding the methodology for the repatriation of unaccompanied Romanian children and the provision of special protection measures in their favor, by the Romanian Government, published in the OFFICIAL GAZETTE No. 873 of September 24, 2004.

Politiikka-asiakirjat ja hallinnolliset ohjeistukset

11. Government Decision no. 533 of May 16, 2024, on the approval of the National Strategy against Human Trafficking for the period 2024-2028, issued by the Government of Romania, published in the OFFICIAL GAZETTE No. 467 of May 21, 2024.
12. NATIONAL STRATEGY of October 12, 2023 for the protection and promotion of children's rights "Protected children, safe Romania", 2023 - 2027, issued by the Government of Romania, published in the OFFICIAL GAZETTE no. 942 bis of October 18, 2023, in accordance with LAW no. 272 of June 21, 2004 (**republished**), on the protection and promotion of children's rights.

Institutionaaliset raportit ja seurantaraportit

13. 2025 Trafficking in Persons Report: Romania, on September 30, 2025, Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons, US Department of State
14. 2025 GRETA- Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings. FOURTH EVALUATION ROUND- "Measures to prevent and detect vulnerabilities to human trafficking", EVALUATION REPORT- ROMANIA, Published on 12 November 2025.
15. STATISTICAL SITUATION REGARDING VICTIMS IDENTIFIED IN THE FIRST HALF OF 2025, National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2025.
16. Annual report on the evolution of human trafficking in Romania, 2024 - National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2024.
17. Annual report on the evolution of human trafficking in Romania, 2023 - National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2023.
18. Annual report on the evolution of human trafficking in Romania, 2022 - National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2022.
19. Annual report on the evolution of human trafficking in Romania, 2021 - National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2021.
20. Annual report on the evolution of human trafficking in Romania, 2020 - National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2020.
21. Annual report on the evolution of human trafficking in Romania, 2019 - National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2019.

Käytännön työkalut

22. PRACTICAL GUIDE TO IDENTIFYING AND REPORTING CASES OF TRAFFICKING IN PERSONS FOR COMMUNITY ACTORS, National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2025.
23. PRACTICAL GUIDE TO IDENTIFYING AND REFERRING CASES OF TRAFFICKING IN PERSONS FOR PROFESSIONALS - Cases involving adult victims of Romanian citizenship, National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2025.

24. PRACTICAL GUIDE TO IDENTIFYING AND REFERRING CHILD TRAFFICKING CASES FOR SPECIALISTS, National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2025.

25. PRACTICAL GUIDE TO IDENTIFYING AND REPORTING CASES OF TRAFFICKING IN PERSONS FOR MEDICAL STAFF, National Agency against Trafficking in Persons (ANITP), 2025.

Kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tutkimus ja vaikuttamistyö

26. Hidden Chains and Missing Links – Child Trafficking in Romania: A Comprehensive Study, published in February 2025.

Mediajulkaisut

27. PROTV, "Membrii grupării de cămătari din Dâmboviţa, reţinuti de DIICOT, se lăudau cu sume mari de bani pe reţelele de socializare"(Members of the loan shark group from Dâmboviţa, detained by DIICOT, were bragging about large sums of money on social media) published on 29 September 2023 , accessed on 10 October 2025.

28. ADEVARUL "Proxeneţi şi cămătari care au îngrozit două judeţe, cu ramificaţii în Austria şi Germania. Descinderi în forţă" (Pimps and loan sharks who terrorized two counties, with ramifications in Austria and Germany. Forceful descents), published on 29 September 2023, accessed on 10 October 2025.

29. Spy News, "Cine este patronul fast food-ului din Braşov care racola copii pe internet pentru prostituţie" (Who is the owner of the fast food restaurant in Braşov that recruits children for prostitution online?), published on 20 August 2021, accessed on 11 October 2025.

30. Ziaristii, "Un mare şef de la McDonald's Braşov chema fete pentru angajare şi le racola să se prostitueze" (A big boss at McDonald's Braşov was calling girls for employment and recruiting them to prostitute themselves.), published on 20 august 2021, accessed on 11 October 2025.

31. Monitorul de Neamt, "Copii traficati în Franta, la furat" (Children trafficked into France to steal", published on 22 January 2018, accessed on 12 October 2025.

32. DIGI 24, "Zeci de minori români obligaţi să fure în Franţa" (Dozens of Romanian minors forced to steal in France), published on 20 June 2017, accessed on 12 October 2025.

33. Politia romana, "REŢINUT PENTRU TRAFIC DE MINORI" (DETENTION FOR CHILD TRAFFICKING), published on 10 April 2024, accessed on 13 October 2025.

34. Ziua de Constanta, "Minoră de 16 ani, forţată să se prostitueze în Germania. Se fac cercetări pentru infracţiunea de trafic de minori" ("16-year-old minor forced into prostitution in Germany. Investigation underway for the crime of trafficking in minors", published on 10 April 2024, accessed on 13 October 2025.

SafeBorders

Yhteystiedot

HEUNI

e. heuni@om.fi

HEUNI, the European Institute for Crime Prevention and Control

@heuni.fi

Ratapihantie 9 00520 Helsinki

heuni.fi

Co-funded by the European Union